

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Kristýna Klimešová

PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ V CIVILNÍM ŘÍZENÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Pohl

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 27.10. 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Kristýna Klimešová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu JUDr. Tomáši Pohlovi za jeho vstřícný přístup, odborné vedení a rady, kterými přispěl ke vzniku této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Předběžná opatření obecně	3
1.1. Pojem předběžného opatření	3
1.1.1. Druhy předběžných opatření	3
1.2. Podstata předběžného opatření	4
2. Vývoj institutu předběžného opatření.....	6
2.1. Předběžné opatření v OSŘ před 1.1.2014.....	6
2.2. Vliv rekodifikace	6
3. Předběžná opatření dle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád	8
3.1. Účastníci řízení	8
3.2. Pravomoc a příslušnost soudu k nařízení předběžného opatření	9
3.2.1. Pravomoc	9
3.2.2. Příslušnost.....	11
3.3. Zahájení řízení o předběžném opatření	12
3.4. Poplatková povinnost	14
3.5. Vady návrhu	15
3.6. Jistota.....	16
3.7. Řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření	19
3.7.1. Vázanost soudu návrhem.....	21
3.7.2. Lhůta pro rozhodnutí o návrhu	21
3.7.3. Rozhodnutí o návrhu	21
3.8. Usnesení o nařízení předběžného opatření	24
3.8.1. Náležitosti usnesení	25
3.8.2. Vyhlášení, vyhotovení a doručení usnesení o nařízení předběžného opatření	28
3.8.3. Vykonatelnost a závaznost usnesení o nařízení předběžného opatření	30
3.9. Obsah předběžného opatření	32
3.9.1. Uložení povinnosti třetí osobě.....	35
3.9.2. Uložení povinnosti navrhovateli.....	37
3.9.3. Následky nesplnění povinnosti uložené předběžným opatřením	38
3.10. Trvání předběžného opatření	39

3.11.	Zánik a zrušení předběžného opatření	39
3.12.	Náhrada škody a jiné újmy	43
3.13.	Opravné prostředky	47
4.	Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních	50
4.1.	Srovnání s právní úpravou účinnou do 31.12.2013	51
4.2.	Příslušnost soudu k nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí.....	54
4.3.	Zahájení řízení	55
4.3.1.	Vady návrhu	56
4.4.	Účastníci řízení	57
4.4.1.	Navrhovatel	58
4.4.2.	Zástupce nezletilého a osoby s omezenou svéprávností.....	59
4.4.3.	Opatrovník.....	60
4.5.	Usnesení o nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí.....	60
4.5.1.	Povinnosti uložené předběžným opatřením ve věci ochrany proti domácímu násilí.....	62
4.6.	Vykonatelnost a trvání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí.....	63
4.6.1.	Prodloužení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí	66
4.7.	Zánik a zrušení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí	67
4.8.	Opravné prostředky	69
5.	Předběžné opatření upravující poměry dítěte dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.....	72
5.1.	Srovnání s právní úpravou účinnou do 31.12.2013	73
5.2.	Důvody pro nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte	75
5.3.	Příslušnost soudu k nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte	77
5.4.	Zahájení řízení	78
5.4.1.	Vady návrhu	79
5.5.	Účastníci řízení	80
5.6.	Usnesení o nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte.....	81

5.6.1. Vykonatelnost a doručení usnesení o nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte.....	83
5.7. Trvání předběžného opatření upravujícího poměry dítěte.....	84
5.7.1. Prodloužení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte	85
5.8. Zánik a zrušení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte.....	86
5.9. Opravné prostředky	87
Závěr	91
Seznam zkratk	94
Seznam literatury a použitých pramenů.....	95
Resumé.....	102
Abstract.....	103
Klíčová slova a název práce v anglickém jazyce.....	105

Úvod

Předmětem této diplomové práce je seznámení s předběžným opatřením jako jedním ze zajišťovacích institutů civilního procesu a jeho bezesporu významnou úlohou, kterou v občanském soudním řízení plní. Předběžné opatření je užíváno v případech, které vyžadují zatímní úpravu poměrů účastníků řízení či poskytnutí ochrany ve smyslu předejití ohrožení výkonu rozhodnutí, jelikož vyčkání až do konečného rozhodnutí ve věci samé není s ohledem na situaci přípustné. Předběžné opatření tak umožňuje nastolit určitý režim, dle kterého je postupováno až do okamžiku, kdy nabyde účinnosti rozhodnutí ve věci samé. Soud o něm rozhoduje rychle v rámci procesu, který je oproti rozhodování o věci samé v jistých směrech zjednodušen, avšak toto okleštění postupu rozhodování soudu je vyváжено omezeným trváním účinků předběžného opatření, tj. jeho dočasností. K výběru tohoto tématu autorku vedla skutečnost, že předběžným opatřením je poskytována efektivní, rychlá, i když dočasná ochrana práv navzdory tomu, že doposud nebylo rozhodnuto o věci samé. V neposlední řadě byl důvodem pro zvolení tohoto tématu zájem autorky na hlubším proniknutí do této problematiky zvláště po přijetí zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, účinného od 1.1.2014, který se dotkl i právní úpravy předběžných opatření.

Autorka si kladla za cíl poskytnout komplexní přehled právní úpravy předběžných opatření v civilním řízení, kterého se snažila dosáhnout využitím odborné literatury, odborných článků a soudní judikatury. Za tímto účelem užila při vypracování diplomové práce zejména metodu deskripce, sémantického výkladu, analýzy a metodu logickou. Dále autorka uplatnila metodu komparace, kterou využila především v oblasti těch předběžných opatření, jejichž právní úprava je nyní obsažena v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. V části práce týkající se předběžných opatření upravených zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních se autorka pokusila zhodnotit význam změn nastalých s účinností tohoto zákona a jeho dopady na řízení o předběžném opatření.

Práce je členěna do pěti kapitol. V první kapitole se autorka obecně věnuje institutu předběžného opatření, rozlišení jeho druhů a podstatě předběžného opatření. Druhá kapitola se stručně zabývá vývojem institutu předběžného opatření, kdy se s ohledem na jeho působení v právním řádu České republiky již od nabytí účinnosti

zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád autorka omezila pouze na úpravu předběžného opatření do 31.12.2013 a po nabytí účinnosti zákona č. 262/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Třetí kapitolu práce považuje autorka za stěžejní, neboť je zaměřena na tzv. obecné předběžné opatření, z jehož právní úpravy je s ohledem na zásadu subsidiarity nutné vycházet i v případě tzv. zvláštních předběžných opatření. Tato kapitola se zabývá mj. povinností složení jistoty jako jednoho z předpokladů řízení o předběžném opatření, v níž lze spatřovat „brzdny mechanismus“ četnosti návrhů na nařízení předběžných opatření. Autorka se dále věnovala samotnému řízení o předběžném opatření a rozhodnutí o něm. To je časově omezeno, což činí institut výjimečný a účinný. Tato kapitola také pojednává o povinnostech, jež může předběžné opatření ukládat i s uvedením jejich limitů, jak je konstatovala soudní praxe. Závěrem se tato část práce věnuje trvání účinků předběžného opatření, zániku a zrušení předběžného opatření, a dále přípustností opravných prostředků.

Čtvrtá a pátá kapitola diplomové práce se zabývá předběžnými opatřeními, která bývají označována za takzvaně zvláštní a s účinností od 1.1.2014 byla vyčleněna z občanského soudního řádu do zákona o zvláštních řízeních soudních. V úvodu těchto kapitol se autorka se zabývala změnami, které u předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí a předběžného opatření upravujícího poměry dítěte nastaly v důsledku přijetí zákona o zvláštních řízeních soudních, a pokusila se zhodnotit jejich přínos. Zbývající části těchto kapitol jsou zaměřeny na jednotlivé aspekty řízení o těchto předběžných opatřeních. Autorka práce zde odhaluje možné problematické oblasti nové právní úpravy a podává své úvahy k jejich možnému řešení.

Závěr práce je věnován zhodnocení současné právní úpravy institutu předběžného opatření včetně shrnutí úvah autorky de lege ferenda, jak byly nastíněny v průběhu práce a které by dle jejího názoru mohly vést k zajištění vyšší míry kompaktnosti právní úpravy institutu předběžného opatření.

Text diplomové práce vychází ze stavu účinného ke dni 27.10.2014.

1. Předběžná opatření obecně

Cílem této kapitoly je institut předběžného opatření pouze představit, jeho konkrétními aspekty se autorka zabývá v dalších kapitolách této práce.

1.1. Pojem předběžného opatření

Předběžné opatření je procesním institutem občanského práva, který slouží k ochraně práv účastníků řízení. Je nástrojem k zatímní úpravě jejich poměrů, případně nachází své využití v případech, kdy je obava z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí.¹

Předběžné opatření je zpravidla vydáváno na návrh, ovšem zákonodárce upravil možnost vydat předběžné opatření i bez návrhu. K tomu může dojít pouze v takovém řízení, které lze zahájit i bez návrhu. Tehdy se návrh na vydání předběžného opatření nevyžaduje a toto opatření může být vydáno i bez něj z rozhodnutí soudu.

Předběžné opatření lze nařídit před zahájením řízení ve věci samé, tak i po jeho zahájení, a to za podmínek uvedených v ustanovení § 102 OSŘ. V obou případech jej nařizuje předseda senátu soudu příslušného k jednání o věci samé.

1.1.1. Druhy předběžných opatření

Právní úprava občanského procesního práva rozlišuje předběžná opatření tzv. obecná, upravená zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a předběžná opatření zvláštní, která jsou upravena zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, jenž nabyl účinnosti dne 1.1.2014. Předběžná opatření obecná jsou upravena v ustanovení § 74 a.n. OSŘ, které „*upravuje dva obecné předpoklady, na jejichž základě lze nařídit předběžné opatření: je-li třeba, aby zatímně byly upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon rozhodnutí byl ohrožen*“.² Předběžná opatření vydaná za účelem zatímní úpravy poměrů účastníků mohou být vydána „*v souvislosti s kterýmkoli, byť jen předpokládaným řízením*“.³

¹ WINTEROVÁ, Alena, a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde. 2011. s. 324.

² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 227.

³ WINTEROVÁ, Alena, a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde. 2011. s. 324.

Oproti tomu ZŘS upravuje zvláštní předběžná opatření, a to předběžná opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí (ustanovení § 400 a.n. ZŘS), předběžná opatření upravující poměry nezletilých dětí (ustanovení § 452 a.n. ZŘS). Někteří autoři⁴ do této kategorie řadí taktéž řízení o plnění povinnosti z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva (ustanovení § 342 a.n. ZŘS).

1.2. Podstata předběžného opatření

Z výše uvedených předpokladů pro vydání předběžného opatření je zřejmé, že jeho hlavní podstatou je chránit práva navrhovatele, která byla porušena, nebo byl ohrožen jejich výkon. „Účelem předběžných opatření je poskytnout ochranu právům účastníků v případech, kdy nelze vyčkávat až na rozhodnutí ve věci samé“.⁵ Jde tak o „(...) zatímní úpravu práv a povinností, která nevylučuje, že ochrana práv účastníka řízení bude konečným rozhodnutím ve věci poskytnuta, zajišťuje však, aby takovéto konečné rozhodnutí mohlo mít vůbec reálný význam“.⁶ K případnému nabytí práv dochází až rozhodnutím ve věci samé. Institut předběžného opatření reaguje, jak je z nadepsaného patrné, na ty situace, v nichž je nezbytné prozatímně poskytnout procesní ochranu tak, aby nevznikla újma, k níž by mohlo dojít v případě, když by byly využity „běžné“ procesní instituty.⁷

Předběžné opatření však nelze zaměňovat s institutem prejudiciální či předběžné otázky. Tehdy se jedná o otázky, které sice nejsou předmětem řízení, avšak jejich zodpovězení, lépe řečeno vyřešení je klíčové pro rozhodnutí v daném řízení. Je úkolem soudu takovou otázku vyřešit, respektive posoudit, neboť je na ni navázáno příslušné rozhodnutí. Typickým příkladem prejudiciální otázky je v řízení o rozvod manželství otázka, zda mezi účastníky manželství vzniklo a nadále trvá.⁸

Principem předběžného opatření je, že ochrana jím zaručená je navrhovateli poskytována pouze do doby vydání rozhodnutí ve věci samé, tj. dočasně. Je možné ji

⁴ srov. WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 320.

⁵ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 225.

⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 19.1.2010, Pl. ÚS 16/09.

⁷ DAVID, L.; IŠTVÁNEK, F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 307.

⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014, s. 231.

realizovat výlučně uložením povinnosti druhému účastníku řízení nebo „někomu jinému než účastníku jediné tehdy, lze-li to na něm spravedlivě žádat“.⁹ Jinou možnost poskytnutí ochrany navrhovateli dikce ustanovení § 76 OSŘ nepředpokládá.¹⁰ Takto poskytovaná ochrana je však do jisté míry omezena, neboť „při rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření je třeba mít na zřeteli, že základním smyslem předběžného opatření je ochrana toho, kdo o jeho vydání žádá, zároveň ale musejí být respektována ústavní pravidla ochrany toho, vůči komu předběžné opatření směřuje (čl. 90 Ústavy); avšak ochrana toho, vůči komu předběžné opatření má směřovat, nemůže dosáhnout takové míry, aby prakticky znemožnila ochranu oprávněných zájmů druhé strany (...)“.¹¹

Závěrem této kapitoly je nezbytné uvést, že vydání předběžného opatření a jeho obsah automaticky neurčuje obsah rozhodnutí ve věci samé. Je proto možné, aby rozhodnutí ve věci samé bylo zcela odlišné od nařízeného předběžného opatření, ovšem být tomu tak nemusí, pokud jde o zájem na neodkladném řešení sporů mezi účastníky.¹² Zároveň je možné se při užití institutu předběžného opatření setkat s případy, „kdy ochranu oprávněných zájmů účastníka nelze jiným způsobem poskytnout. Tato situace nastává například v případech předběžného opatření směřujícího k zákazu určitého jednání a žaloby o zdržení se tohoto jednání, jež naplňuje znaky jednání nekalé soutěže, kdy rozhodné je zde hledisko zabránění vzniku, popř. rozšiřování újmy dotčeného účastníka (...)“.¹³ Ačkoliv se v takovém případě obsah návrhu na nařízení předběžného opatření věcně shoduje s návrhem na rozhodnutí ve věci samé, je i přesto rozhodnutí o nařízení předběžného opatření rozhodnutím povahy prozatímní, dočasné, jež pozbývá účinků rozhodnutím ve věci samé.¹⁴

⁹ ustanovení § 76 odst. 2 OSŘ.

¹⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 227.

¹¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 227.

¹² usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.6.1995, sp. zn. 3 Cmo 1592/94.

¹³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 228.

¹⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 228.

2. Vývoj institutu předběžného opatření

2.1. Předběžné opatření v OSŘ před 1.1.2014

Předběžná opatření byla do 1.1.2014 upravena výhradně v občanském soudním řádu necelými dvaceti ustanoveními, v nichž byla obsažena i právní úprava zvláštních předběžných opatření, konkrétně ve „vložených“ ustanoveních, a to ustanovení § 76a OSŘ, které upravovalo předběžná opatření ve věcech péče o nezletilé, a ustanovení § 76b OSŘ, poskytující úpravu pro předběžná opatření ve věch domácího násilí. Od ledna roku 2014 se problematika předběžného opatření řídí dvěma právními předpisy, konkrétně občanským soudním řádem a zákonem o zvláštních řízeních soudních.

Právní úprava předběžných opatření v civilním řízení účinná do roku 2014 zaznamenala významnou změnu novelizací OSŘ zákonem č. 218/2009 Sb., účinným od 20.7.2009. Tato novela měla dopad na ustanovení OSŘ týkající se jistoty a její výše, která musí být složena na účet soudu. Citovanou novelou došlo k jejímu výraznému snížení, a to z částky 100.000,- Kč na částku ve výši 50.000,- Kč ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti (dříve: v obchodních věcech), v ostatních věcech na částku ve výši 10.000,- Kč. Vlivem této skutečnosti narostl nápad návrhů u soudů na nařízení předběžných opatření, zejména v obchodněprávní oblasti. V důsledku snížení výše jistoty, jež podle ustanovení § 75b odst. 1 OSŘ slouží k „zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením (...)“ se z předběžného opatření jako institutu, jež měl být užíván spíše sporadicky a jehož výjimečnost akcentovala nejen samotná výše jistoty, ale i judikatura (například usnesení Ústavního soudu ze dne 25.1.2012, sp. zn. III. ÚS 3037/2011), stal institut veřejností hojně využívaný až zneužívaný, mající někdy obtěžující povahu, v určitých případech lze hovořit dokonce o šikaně.¹⁵

2.2. Vliv rekodifikace

Právní úprava občanského soudního řízení, tedy i obecných předběžných opatření, byla novelizována zákonem č. 241/2013 Sb., účinným od 19.8.2013,

¹⁵ JIRSA, Jaromír. *Předběžné opatření – účelná i zneužitelná zbraň*. Právní fórum, 2009, 9/2009, s. 361-364.

a zákonem č. 293/2013 Sb., účinným od 1.1.2014. K novelizaci OSŘ došlo mimo jiné v důsledku nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník dne 1.1.2014, obecně označovaného jako nový občanský zákoník, když dosavadní právní úprava občanského soudního řízení neodpovídala jeho pojmosloví. Tato skutečnost však byla dle názoru autorky pouze marginálním důvodem k rekodifikaci OSŘ. Naopak významným důsledkem přijetí NOZ, v němž je v ustanovení § 751 až § 753 NOZ obsažena právní úprava domácího násilí, bylo zavedení komplexní právní úpravy předběžného řízení ve věcech ochrany proti domácímu násilí, tj. i předběžného opatření v této věci, obsažené v ZŘS, jež reflektuje smysl právní úpravy domácího násilí dle NOZ.¹⁶

Od 1.1.2014 je právní úprava předběžných opatření dichotomická, neboť předběžná opatření ve věcech péče o nezletilé a předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí byla vyčleněna z OSŘ do zvláštního zákona – ZŘS, jež stojí mimo rámec OSŘ. Dle ustanovení § 1 odst. 2 ZŘS „*nestanoví-li tento zákon jinak, použije se občanský soudní řád*“, z čehož vyplývá vztah ZŘS k OSŘ jako vztahu subsidiárního. Z citovaného ustanovení je zřejmé, že OSŘ se jako *lex generalis* užije v případech výslovně ZŘS neupravených. Nelze opomenout odstavec třetí ustanovení § 1 ZŘS akcentující vztah subsidiarity obou zákonů, neboť „*nevyplývá-li z povahy jednotlivých ustanovení něco jiného, použijí se ustanovení tohoto zákona vedle občanského soudního řádu*.“ Z výše uvedeného je zřejmé, že například zásady občanského soudního řízení obsažené v části I. v hlavě I. OSŘ, ustanovení upravující vyloučení soudců a jiných osob upravené v hlavě II. téže části OSŘ, ustanovení o způsobilosti účastníků a jejich zastupování obsažené v hlavě III. téže části OSŘ, ustanovení upravující úkony soudu a účastníků v hlavě IV. téže části OSŘ se použijí i v případech řízení dle zákona o zvláštních řízeních soudních. Stejně tak je při aplikaci ZŘS podpůrně užívána část druhá OSŘ, ovšem s výjimkou její hlavy první., která upravuje předběžná řízení. Zákon o zvláštních řízeních soudních jako *lex specialis* se naopak nejvíce projevuje v případě třetí části OSŘ, která je podpůrně aplikována v minimálním rozsahu, především v otázkách průběhu řízení, neboť ZŘS obsahuje

¹⁶ RŮŽIČKOVÁ, Lenka. *Rekodifikační novela občanského soudního řádu*. Rekodifikační novinky [online]. 2013. [cit. 2014-09-24]. Dostupné z WWW: <http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/rekodifikacni_news_cz_2013_08.pdf>

samostatnou úpravu odchylnou od OSŘ.¹⁷ ZŘS nyní obsahuje kompletní právní úpravu veškerých nalézacích řízení, jež mají povahu řízení nesporných, a dále jiných řízení, které se liší od nalézacího řízení sporného, tak nesporného.

Zvolený postup rekonstrukce tak měl odstranit dosavadní problematiku právní úpravy „zvláštních“ předběžných opatření, která podléhala rozsáhlým odchylkám a výjimkám z užití ustanovení OSŘ. Přijetí ZŘS má odrážet specifický přístup, který zcela jistě institut předběžných opatření vyžaduje.

Je otázkou, zda již lze z hlediska aplikační praxe hodnotit přínos vyčlenění právní úpravy některých předběžných opatření do zvláštního zákona. Autorka se však přiklání k názoru Karla Svobody, že zvolený postup a další pokračování v něm „(...) hrozí, že úprava civilního procesu (a nejen nespornů) se rozmělní do celé řady norem, kterým bude chybět jednotící prvek.“¹⁸

3. Předběžná opatření dle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Institut předběžných opatření, která jsou tzv. obecná a je možné je užit v kterémkoliv řízení, je upraven v ustanovení § 74 OSŘ až ustanovení § 77a OSŘ.

3.1. Účastníci řízení

Obecným předpokladem pro účastenství v jakémkoliv civilním soudním řízení je dle ustanovení § 19 OSŘ způsobilost být účastníkem řízení neboli procesněprávní subjektivita. Tou se rozumí schopnost nabývat procesních práv a povinností a je odvozena od „*způsobilosti mít v mezích právního řádu práva a povinnosti*“¹⁹, tedy od právní osobnosti upravené hmotným právem. Způsobilostí být účastníkem řízení disponuje pouze „*ten, komu ji přiznává zákon*“.²⁰ Naopak „*účastník nemající procesní způsobilost musí být i v řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření zastoupen*“.²¹ Tím je míněno zastoupení takového účastníka dle ustanovení § 22 OSŘ zákonným

¹⁷ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 358.

¹⁸ SVOBODA, K. *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. s. 180.

¹⁹ ustanovení § 15 odst. 1 NOZ.

²⁰ ustanovení § 19 věta za středníkem OSŘ.

²¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 227.

zástupcem v případě nezletilého účastníka, tj. jeho rodičem či poručníkem, v případě účastníka, jež je sice zletilý, ale nesvéprávný pak zastoupení opatrovníkem.

Dle ustanovení § 74 odst. 1 OSŘ jsou účastníky řízení o předběžném opatření „(...) *navrhovatel a ti, kteří by jimi byli, kdyby šlo o věc samu*“. Z uvedeného vyplývá, že řízení o předběžném opatření je řízením sporným. V „běžném“ sporném řízení dle třetí části OSŘ žalobce v návrhu označí žalovaného, a tím určí okruh účastníků řízení. Pokud je na některé ze stran sporu účastníků několik, pak dle ustanovení § 91 OSŘ každá z nich jedná samostatně. V řízení o předběžném opatření se stran účastí na řízení postupuje analogicky. Ve věcech rozhodnutých jiným orgánem, které jsou projednávány dle páté části OSŘ, jsou účastníky řízení, jakožto i řízení o předběžném opatření žalobce a ty osoby, kdož byly účastníky v řízení před správním orgánem.²²

3.2. Pravomoc a příslušnost soudu k nařízení předběžného opatření

3.2.1. Pravomoc

Pravomocí obecně rozumíme oprávnění daného orgánu k výkonu veřejné moci v rozsahu své působnosti za použití právních prostředků určených právními předpisy. Do pravomoci soudu spadá „*okruh záležitostí, které jsou soudy oprávněny a povinny rozhodovat, přičemž toto projednávání a rozhodování je procesně upraveno odlišně pro jednotlivé druhy soudnictví*“.²³ Dle ustanovení § 7 OSŘ jsou v občanském soudním řízení projednávány a rozhodovány ty pře, které mají soukromoprávní charakter.

Vzhledem k tomu, že institut předběžného opatření výše uvedené podmínky splňuje, je zařazen do civilní pravomoci soudu. Dle komentářové literatury „*pravomoc civilního soudu zásadně znamená oprávnění projednat a rozhodnout soukromoprávní spor nebo jinou právní věc, v nichž obě strany mají rovné postavení, jedna není nadřizena druhé a žádná ze stran nemůže prosadit svou vůli jinak než před orgánem, který je k řešení takového sporu povolán zákonem (...)*“.²⁴ Princip rovnosti stran, respektive rovnosti zbraní účastníků je základní zásadou spravedlivého procesu, je

²² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 227.

²³ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 92.

²⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 12.

zakotven v článku 37 odst. 3 Listiny a ovládá občanské soudní řízení. Tento princip dává každé ze stran sporu stejné možnosti, tedy možnost přednést záležitost, předložit důkazy na podporu svých tvrzení atd., aniž by jedna ze stran byla v podstatné nevýhodě oproti straně druhé.

S ohledem na výše uvedené může dle autorky vznikat prostor pro pochybnosti, zda tyto podmínky institut předběžného opatření splňuje a zda tak dostatečně naplňuje právo na spravedlivý proces zakotvené mj. v článku 36, článku 37 a článku 38 Listiny, a to z následujících důvodů. Pro nařízení předběžného opatření postačuje pouhé osvědčení skutečností, které jsou pro uložení povinnosti nařízením předběžného opatření rozhodující. O návrhu na nařízení předběžného opatření je rozhodováno bez slyšení účastníků, tj. bez jednání, ačkoliv jsou jím ukládány povinnosti, které zcela jistě, byť pouze dočasně, mohou zasáhnout do právního postavení účastníka, a tento nemůže v řízení před soudem prvního stupně nijak uplatnit svá tvrzení či námítky apod.

Ústavní soud se k této problematice vyjádřil tak, že ačkoliv princip rovnosti účastníků dopadá i na řízení o nařízení předběžného opatření, neboť se stále jedná o občanské soudní řízení, nelze tento princip „omezit“ na pravidlo, které každému z účastníků bude v každém okamžiku řízení poskytovat procesní prostředky. Naopak Ústavní soud zdůraznil, že v některých případech je možné jejich uplatnění pouze jednou z procesních stran, neboť to vyplývá ze samotné povahy a účelu takového procesního prostředku. Ústavní soud uzavřel, že tato situace nastává taktéž při podání návrhu na předběžné opatření, kdy účelem návrhu na nařízení předběžného opatření je garance projednatelnosti nároku a zajištění účinků případně poskytnuté soudní ochrany.²⁵

Pokud se soustředíme na soudní pravomoc k nařízení předběžného opatření, má ji soud pouze tehdy, je-li dána jeho pravomoc k rozhodnutí ve věci samé. Vzhledem k tomu, že se jedná o podmínku řízení, postupuje soud dle ustanovení § 103 OSŘ a kdykoliv za řízení přihlíží k tomu, zda je tato podmínka splněna. Pouze v takovém případě je soud oprávněn o návrhu na předběžné opatření rozhodnout. Není však oprávněn uložit povinnost, která nenáleží do jeho kompetence. Pokud jsou shora

²⁵ nález Ústavního soudu Pl. ÚS 16/09 ze dne 19.1.2010.

uvedené podmínky splněny, pak o předběžném opatření musí tento soud nutně rozhodnout.²⁶ V opačném případě postupuje dle ustanovení § 104 OSŘ a řízení zastaví.

3.2.2. Příslušnost

Příslušnost soudu lze generálně definovat jako určenou oblast působnosti mezi jednotlivými soudy navzájem, přičemž teorie rozlišuje příslušnost místní, věcnou a funkční. Řízení je vedeno u věcně a místně příslušného soud určeného dle okolností, které tu jsou v době zahájení tohoto řízení. Otázku věcné příslušnosti je soud v souladu s ustanovením § 104a odst. 1 OSŘ povinen zkoumat kdykoli za řízení, místní příslušnost je zkoumána dle podmínek uvedených v ustanovení § 105 OSŘ.

Pro předběžné opatření je věcná příslušnost soudu upravena speciálně v ustanovení § 74 odst. 3 OSŘ tak, že „*příslušným k nařízení předběžného opatření je soud, který je příslušný k řízení o věci, nestanoví-li zákon jinak*“. Z uvedeného plyne, že věcně příslušným k nařízení předběžného opatření je ten soud, který je příslušný pro řízení ve věci samé dle ustanovení § 9 OSŘ. Tedy pokud by měl ve věci samé rozhodovat například okresní soud, bude tento soud zároveň rozhodovat o nařízení předběžného opatření. Shodně platí i pro místní příslušnost soudu k nařízení předběžného opatření. Místně příslušným soudem k nařízení předběžného opatření je ten soud, u něž je dle ustanovení § 84 až § 89a OSŘ dána místní příslušnost k rozhodování o věci samé.

Příslušnost soudu k nařízení předběžného opatření tak sleduje příslušnost soudu k rozhodování o věci samé. Shodná situace nastává v okamžiku věcné či místní nepřislušnosti. Ačkoliv občanský soudní řád neobsahuje explicitní úpravu pro nepřislušnost soudu v rámci předběžného opatření a „*(...) ani nestanoví podpůrné použití ustanovení obsažených v ostatních částech OSŘ, ze systematického uspořádání OSŘ lze však dovodit, že pro řízení upravená v části druhé (včetně řízení o předběžném opatření) se plně použijí ustanovení části první a přiměřeně též ustanovení částí dalších, zejména části třetí*“, soud tedy postupuje jako by šlo o řízení ve věci samé.²⁷

²⁶ usnesení Nejvyššího správního soudu sp.zn. Konf 41/2008 ze dne 16.9.2008; usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 1017/2001 ze dne 31.10.2001.

²⁷ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 226.

Věcně nepřislušný soud není oprávněn projednávat návrh na nařízení předběžného opatření, natož jej nařídit. Pokud je až v odvolacím řízení zjištěno, že usnesení o předběžném opatření bylo vydáno věcně nepřislušným soudem, odvolací soud takové usnesení zruší a vátí věc soudu k dalšímu řízení, neboť i odvolací soude je povinen podle ustanovení § 104a a ustanovení § 211 OSŘ zkoumat věcnou příslušnost kdykoliv za řízení. Avšak až do svého zrušení je konkrétní předběžné opatření účinné.²⁸ Naopak místně nepřislušný soud jej nařídit může, avšak s rizikem uplatnění námítky místní nepřislušnosti dalším účastníkem při prvním úkonu, který mu přísluší. V případě, že soud shledá svou věcnou či místní nepřislušnost, vysloví ji usnesením, které doručí nejen navrhovateli, ale i osobě, která by byla účastníkem, kdy by šlo o věc samu. Ustanovení § 76g OSŘ²⁹ se v daném případě neužije.

Co se samostatného rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření dle ustanovení § 74 OSŘ týče, rozhoduje o něm vždy samosoudce. Je-li však ve věci samé byl příslušný k rozhodování senát, pak o návrhu na nařízení předběžného opatření bude rozhodovat jeho předseda. Pokud se jedná o předběžné opatření, jehož návrh byl podán po zahájení řízení, pak o něm rozhoduje senát, jedná-li se o věc náležející senátnímu rozhodování. Předseda senátu o návrhu na nařízení předběžného opatření dle ustanovení § 102 odst. 3 OSŘ rozhoduje pouze tehdy, pokud je zde nebezpečí z prodlení.³⁰

3.3. Zahájení řízení o předběžném opatření

Řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření se různí podle toho, zda je návrh na předběžné opatření podán před zahájením řízení ve věci samé, či v jeho průběhu.

Návrh na nařízení předběžného opatření musí kromě obecných náležitostí návrhu uvedených v ustanovení § 42 OSŘ³¹ obsahovat dále náležitosti stanovené ustanovením § 75 OSŘ, především „(...) vyličení skutečností o tom, že je třeba, aby byly

²⁸ usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26.8.1994, sp.zn. 13 Co 651/94.

²⁹ ustanovení § 76g OSŘ: „Byl-li návrh na nařízení předběžného opatření zamítnut nebo odmítnut nebo bylo-li řízení o návrhu zastaveno, doručuje se usnesení jen navrhovateli. Stejnopis usnesení je třeba odeslat navrhovateli, popřípadě jeho zástupci ve lhůtě 3 dnů ode dne vyhlášení nebo vydání usnesení.“

³⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 226, s. 353.

³¹ ustanovení § 43 odst. 4 OSŘ: *Pokud zákon pro podání určitého druhu nevyžaduje další náležitosti, musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo jej činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno (...).*

zatímně upraveny poměry účastníků, nebo že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, vylíčení skutečností, které odůvodňují předběžné opatření, a musí být z něj patrné, jakého předběžného opatření se navrhovatel domáhá (...)“.

Odstavcem třetím téhož ustanovení OSŘ je navrhovateli uložena povinnost připojit k návrhu na nařízení předběžného opatření listiny, jichž se dovolává. V případě, kdy navrhovatel příslušné listiny nepřipojí, je s ohledem na krátký časový limit – 7 dnů, v němž je soud povinen o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodnout, otázkou, zda vzniká časový prostor pro výzvu soudu k jejich předložení, jestliže tento postup soudu OSŘ nevylučuje.³² Pokud nadále nahlížíme na návrh na nařízení předběžného opatření jako na institut výjimečný, využitelný jako krajní opatření, o němž je nezbytné rozhodnout v co nejkratší lhůtě a sedmidenní lhůta je maximální možnou, pak je autorka práce názoru, že by ustanovení § 75 odst. 3 OSŘ ve spojení s ustanovením § 75a OSŘ mělo být vykládáno přísně restriktivně a návrh neúplný by měl soud odmítnut.

Vzhledem k tomu, že návrh na nařízení předběžného opatření je za účelem rozhodnutí o něm hodnocen ve světle nároku, který má být posléze uplatněn ve věci samé, musí být již ze samotného petitu návrhu na nařízení předběžného opatření evidentní, zda navrhovatel následně podá žalobu určovací či žalobu na plnění. Z toho samozřejmě v případě budoucího podání žaloby na určení vyplývá povinnost navrhovatele již v návrhu na nařízení předběžného opatření specifikovat právní vztah či právo, o jehož určení se jedná, jakož i okolnosti, ze kterých navrhovatel dovozuje svůj naléhavý právní zájem na určení. Obdobně platí pro žalobu na plnění. Tehdy lze mít za to, že je osvědčen nárok ve věci samé a jsou naplněny důvody pro nařízení předběžného opatření (zejména se jedná o potřebu zatímní úpravy poměrů do doby rozhodnutí ve věci samé). Pouze v takovém případě je možný postup soudu dle ustanovení § 76 odst. 3 OSŘ, o němž bude pojednáno dále.³³ Je třeba mít na paměti, že podání návrhu na nařízení předběžného opatření a následného návrhu na zahájení řízení ve věci samé je sporným řízením, které je ovládáno mj. zásadou dispoziční, což znamená, že předmět řízení a jeho vymezení je plně „v rukou“ žalobce. Soud tak není oprávněn ani povinen brát do úvahy možné návrhy na zahájení řízení ve věci samé a uložit v souladu

³² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 234.

³³ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21.3.2000, sp. zn. 7 Cmo 237/2000.

s ustanovením § 76 odst. 3 OSŘ navrhovateli předběžného opatření povinnost podat konkrétní návrh na zahájení řízení.³⁴ Účastník, který podá návrh na nařízení předběžného opatření, musí být aktivně legitimován k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé, tento názor rozhodovací praxe však nezastávala vždy.

V případě, že je návrh na nařízení předběžného opatření podán v již probíhajícím řízení o věci samé, není nezbytné, aby tento návrh vymezoval účastníky stejně určitě jako návrh na zahájení řízení ve věci samé, ovšem pouze za podmínky, že návrh na nařízení předběžného opatření natolik souvisí s návrhem ve věci samé, že tato souvislost nevzbuzuje jakékoliv pochybnosti o tom, kdo je účastníkem řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření.³⁵

3.4. Poplatková povinnost

Je nezbytné uvést, že i návrh na nařízení předběžného opatření podléhá poplatkové povinnosti dle položky č. 5 Sazebníku poplatků v ZOSP ve výši 1.000,- Kč. Výjimka z této povinnosti je dána u navrhovatele, který byl od soudního poplatku osvobozen. K tomu může dojít jen tehdy, pokud byl návrh na vydání předběžného opatření podán v již probíhajícím řízení ve smyslu ustanovení § 102 OSŘ. Jiné možnosti osvobození od soudního poplatku lze zvažovat pouze v rovině teoretické, a to s ohledem na neodkladnost, jíž se návrh na nařízení předběžného opatření vyznačuje. V takovém případě by navrhovatel spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření nutně musel spojit návrh na osvobození od soudních poplatků a zároveň osvědčit své majetkové a osobní poměry, zakládající osvobození od soudních poplatků.

Z dikce ustanovení § 4 odst. 1 písm. h) ZOSP plyne, že poplatková povinnost vzniká až uložením této povinnosti v souvislosti s rozhodnutím soudu o samotném návrhu na nařízení předběžného opatření. Soudní poplatek za návrh předběžného opatření je na rozdíl od jiných návrhů na zahájení řízení splatný až po právní moci rozhodnutí soudu o návrhu na nařízení předběžného opatření o povinnosti zaplacení soudního poplatku. Lze dovodit, že případné nesplnění poplatkové povinnosti navrhovatelem nemůže mít vliv na rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného

³⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 233.

³⁵ usnesení Vrchního soudu v Praze sp.zn. 7 Cmo 649/2001 ze dne 30.10.2001.

opatření. Z toho důvodu nelze řízení o tomto návrhu zastavit pro nezaplacení soudního poplatku a ani nelze nařízené předběžné opatření zrušit.

V případě zamítnutí či vyhovění návrhu na nařízení předběžného opatření soud uloží navrhovateli povinnost zaplatit soudní poplatek ve lhůtě a výši stanovené ZOSP. Pokud dojde ke zpětvzetí návrhu na nařízení předběžného opatření, aniž by byl předtím soudní poplatek zaplacen, soud rozhodne o jeho vybrání bez jeho vrácení či vrácení jeho části. Pokud soud návrh na předběžné opatření odmítne, je vzhledem k odložené splatnosti soudního poplatku možné uvažovat o jeho vrácení navrhovateli jen tehdy, byl-li soudní poplatek za tento návrh zaplacen ještě předtím, než bylo o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodnuto, respektive než byl návrh odmítnut.³⁶

3.5. Vady návrhu

Vadným návrhem na nařízení předběžného opatření je každý návrh, jenž nesplňuje náležitosti stanovené ustanovením § 42 OSŘ a ustanovením § 75 odst. 2 OSŘ, případně ten, ke kterému nejsou připojeny listiny vyžadované ustanovením § 75 odst. 3 OSŘ.

V případě, že návrh neobsahuje náležitosti vyžadované OSŘ, je nesrozumitelný nebo neurčitý a tyto nedostatky brání rozhodnutí, je takový návrh předsedou senátu odmítnut, a to bez využití možnosti soudu vyzvat usnesením účastníka k opravě návrhu, které poskytuje ustanovení § 43 OSŘ.³⁷ Toto pravidlo je však současné době rozhodovací praxí soudů zmírněno, neboť je nezbytné vycházet nejen z určitosti návrhu na nařízení předběžného opatření, respektive jeho petitu, ale také ze samotného obsahu předběžného opatření a tímto způsobem možné nepřesnosti návrhu odstranit.³⁸

Pokud je návrh na nařízení předběžného opatření stížen tak závažnými vadami, pro které o něm nelze rozhodnout, předseda senátu jej usnesením v souladu s ustanovením § 75a OSŘ odmítne. Usnesení o odmítnutí návrhu na nařízení

³⁶ GRYGAR, Jiří. *Předběžná opatření a vybrané problémové okruhy*. Jurisprudence, 2012, 4/2012, s. 10 - 11.

³⁷ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 322.

³⁸ rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1708/2011 ze dne 30.8.2012.

předběžného opatření se dle ustanovení § 76g OSŘ doručuje pouze navrhovateli, který proti němu může podat odvolání.³⁹

3.6. Jistota

*„K zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením, je navrhovatel povinen složit nejpozději ve stejný den, kdy podal soudu návrh na nařízení předběžného opatření, jistotu ve výši 10 000 Kč a ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti ve výši 50 000 Kč (...)“.*⁴⁰

Povinnost složení jistoty při podání návrhu na nařízení předběžného opatření byla zavedena zákonem č. 59/2005 Sb. s účinky od 1.4.2005. Její výše uvedená shora je výsledkem novelizace ustanovení § 75b OSŘ zákonem č. 218/2009 Sb., kdy s účinky od 20.7.2009 došlo k citelnému snížení, a to z částky ve výši 100.000 Kč na částku ve výši 50.000 Kč pro věci obchodní, z částky ve výši 50.000 Kč na částku ve výši 10.000 Kč pro ostatní věci, jak bylo v této práci již uvedeno. Smyslem složení jistoty je zajištění finančních prostředků pro krytí škody či jiné újmy vzniknuvší v důsledku předběžného opatření, a to jak účastníku, tak třetí osobě. Autorka je názoru, že zároveň má tato povinnost i funkci eliminační, protože o vynaložení finančních prostředků lze uvažovat jako o demotivujícím prvku, který by měl bránit podávání návrhu na nařízení předběžného opatření v případech, kdy se nejedná o naléhavý zájem na zatímní úpravě poměrů účastníků či obavu z ohrožení výkonu soudního rozhodnutí. Složení jistoty totiž podléhá každý návrh na nařízení předběžného opatření a soud o tom vydává potvrzení⁴¹. V případě, že jistota není složena v souladu s výše citovaným ustanovením § 75b OSŘ, tedy ve stanovené lhůtě, předseda senátu takový návrh usnesením odmítne dle ustanovení § 75b odst. 2 OSŘ. *„(...) K opožděnému složení jistoty se nepřihlíží a to ani v případě, že jistota byla složena ještě před vydáním rozhodnutí soudu o návrhu na nařízení předběžného opatření.“*⁴²

³⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 234 - 235.

⁴⁰ ustanovení § 75b OSŘ.

⁴¹ ustanovení § 352 odst. 2 OSŘ.

⁴² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 237.

Zákonodárce se zavedením jistoty pokusil zabránit zneužívání předběžných opatření, kdy k tíži navrhovatele klade odpovědnost za vznik škody či újmy v důsledku předběžného opatření, a zdůraznil i výjimečnou povahu tohoto institutu. Lze proto pochybovat o tom, zda novelizace příslušného ustanovení výše uvedeným zákonem č. 218/2009 Sb. nebyla v rozporu s tímto záměrem. Zcela jistě byl odbornou veřejností vyjádřen souhlas se snížením jistoty ve věcech nikoliv obchodních, dnes ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti, neboť výše mohla bránit v podání návrhu na nařízení předběžného opatření i v těch případech, kdy by takový návrh byl důvodný. Z jakého důvodu se zákonodárce rozhodl pro snížení jistoty i pro věci obchodní není zřejmé ani z důvodové zprávy příslušného zákona.

Z povinnosti složit jistotu jsou ve smyslu ustanovení § 75b odst. 3 písm. a) až c) OSŘ vyňata předběžná opatření ve věci výživného, ve věci pracovní a ve věci náhrady újmy na zdraví. V těchto případech hovoříme o věcném osvobození. Splňuje-li navrhovatel předpoklady pro osvobození od soudních poplatků stanovené ustanovením § 138 OSŘ, pak není dle ustanovení § 75b odst. 3 písm. d) OSŘ povinen složit jistotu v příslušné výši. Předpokladem pro tento postup však je, že navrhovatel soudu doloží, že splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a to i v případě, kdy u totožného soudu probíhají jiná, souběžně vedená řízení, v nichž byl navrhovatel od placení soudního poplatku již osvobozen. Splnění předpokladů pro osvobození od soudního poplatku pro řízení o nařízení předběžného opatření totiž nelze dovozovat z jiného řízení, neboť v průběhu času může dojít ke změně poměrů navrhovatele, jež mohou mít vliv na splnění těchto předpokladů.⁴³ Jestliže navrhovatel splňuje předpoklady pouze pro částečné osvobození od soudního poplatku, je povinen složit jistotu ve výši odpovídající rozsahu, v jakém od soudního poplatku osvobozen nebyl.⁴⁴ Situaci lze demonstrovat na následujícím příkladu: navrhovatel je osvobozen od soudního poplatku v rozsahu 1/2, pak mu při podání návrhu na nařízení předběžného opatření vzniká povinnost složit jistotu ve výši 5.000 Kč či 25.000 Kč dle toho, v jaké věci je návrh podáván. Ustanovení § 75b odst. 3 písm. e) OSŘ dále vyjímá z povinnosti složení jistoty případy, kdy „(...) je tu nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mohla navrhovateli vzniknout újma, a navrhovatel spolu s návrhem na nařízení předběžného

⁴³ usnesení Ústavního soudu ze dne 26.2.2008, sp.zn. I. ÚS 2300/07.

⁴⁴ usnesení Ústavního soudu ze dne 8.3.2002, sp.zn. I. ÚS 1730/10.

opatření osvědčí, že jistotu bez své viny nemohl složit.“ Z uvedeného ustanovení je patrné kumulativní splnění obou podmínek, tedy existence nebezpečí z prodlení, které hrozí navrhovateli vznikem újmy, a zároveň navrhovatel osvědčí, že ačkoliv disponuje finančními prostředky v potřebné výši, nemohl je bez svého zavinění složit. V obou těchto případech hovoříme o osobním osvobození, k němuž dochází rozhodnutím soudu na základě žádosti o zproštění povinnosti složit jistotu. Rozhodnutí o zproštění je však vždy vázáno na splnění zákonem stanovených podmínek, a pokud k jejich splnění nedojde, pak návrh na nařízení předběžného opatření povinnosti složení jistoty výkladem ustanovení § 75b odst. 3 písm. d) a e) OSŘ a contrario podléhá, a to včetně důsledků dle odstavce druhého téhož ustanovení občanského soudního řádu. Odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření z důvodu nedoložení splnění předpokladů pro osvobození od soudního poplatku navrhovatelem však není překážkou pro jeho opětovné podání spolu s řádným osvědčením splnění těchto podmínek vzhledem k tomu, že předmět řízení vymezuje navrhovatel důvody pro vydání předběžného opatření a jeho konečným návrhem. V ostatních případech, pokud by nedošlo ke změně důvodů pro nařízení předběžného opatření, by se jednalo o překážku věci pravomocně rozhodnuté.⁴⁵

Není-li dle názoru předsedy senátu zákonem stanovená výše jistoty zjevně dostatečnou kaucí pro náhradu škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením, v souladu s ustanovením § 75b odst. 1 věta druhá OSŘ bezodkladně vyzve navrhovatele ke složení doplatku jistoty ve výši jím stanovené s ohledem na okolnosti případu, a to ve lhůtě tří dnů, jež nemůže být prodloužena. Z nadepsaného plyne, že předseda senátu může navrhovatele vyzvat ke složení doplatku pouze v případě, že škoda nebo újma, jejichž náhrada má být zajištěna, doposud nevznikla. Dále ustanovení § 76h OSŘ stanoví, že předseda senátu může navrhovatele vyzvat ke složení doplatku jistoty *„dokud trvají účinky předběžného opatření (...) ve lhůtě 3 dnů (...)“*, avšak pouze na návrh osoby, které z předběžného opatření vyplývá povinnost. *„Ke složení doplatku jistoty může předseda senátu vyzvat navrhovatele jen v případě, že návrhu na nařízení předběžného opatření vyhoví, a může tak na základě vlastního uvážení učinit*

⁴⁵ usnesení Ústavního soudu ze dne 26.2.2008, sp.zn. I. ÚS 2300/07; usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 841/2007.

*jen do okamžiku, než se usnesení o nařízení předběžného opatření stane vykonatelným (...).*⁴⁶

Dojde-li k zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření usnesením soudu prvního stupně, které nabylo právní moci, došlo-li k pravomocnému odmítnutí takového návrhu či řízení o tomto návrhu bylo pravomocně zastaveno, je soud dle ustanovení § 75b odst. 4 OSŘ povinen složenou jistotu vrátit. Uložení této povinnosti soudu je logické, neboť jistota slouží k zajištění újmy nikoliv existující, ale té, která by mohla v důsledku nařízení předběžného opatření teprve vzniknout. Ani jedno z výše uvedených rozhodnutí však nepředpokládá nařízení předběžného opatření a nelze proto uvažovat o vzniku újmy jako jeho důsledku. K vrácení jistoty však dochází až poté, co nabyde právní moci usnesení, kterým bylo rozhodnuto o odmítnutí, zamítnutí návrhu či zastavení řízení o tomto návrhu. Pokud však soud prvního stupně předběžné opatření nařídí a následně odvolací soud rozhodne některým z výše uvedených způsobů, je takové rozhodnutí odvolacího soudu pro vrácení jistoty nerozhodné z důvodu vykonatelnosti usnesení o předběžném opatření.⁴⁷

Dle věty druhé ustanovení § 75b odst. 4 OSŘ se jistota vrací také v případě, že soud nařídil předběžné opatření, avšak došlo k marnému uplynutí lhůty k podání žaloby na náhradu škody nebo jiné újmy dle ustanovení § 77a odst. 2 OSŘ, případně bylo o takové žalobě pravomocně rozhodnuto a z rozhodnutí neplyne, že by jistota měla být užita k účelu, pro který je určena. Povinnost soudu vrátit složenou jistotu dále vzniká v případě zániku předběžného opatření dle ustanovení § 77 odst. 1 písm. c) OSŘ. Stejně tak dochází k vrácení jistoty v případě upraveném ustanovením § 77a odst. 1 OSŘ.

3.7. Řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření

Řízení o nařízení předběžného opatření se dle ustanovení § 75 OSŘ zahajuje na návrh, o němž rozhoduje předseda senátu. Náležitosti návrhu na nařízení předběžného opatření byly popsány v kapitole 3.3. této práce.

Důvody pro nařízení předběžného opatření jsou taxativně vymezeny ustanovením § 74 odst. 1 OSŘ a z ustanovení § 75c OSŘ plyne, že navrhovatel musí

⁴⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 238.

⁴⁷ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 239.

prokázat důkazními prostředky přiloženými k návrhu, že je některý z uvedených důvodů (potřeba zatímní úpravy účastníků nebo obava z ohrožení výkonu rozhodnutí) dán, zatímco u ostatních skutečností, rozhodných pro uložení povinností předběžným opatřením, jakým je zejména hmotněprávní nárok, z něhož předběžné opatření vychází a který je nebo bude uplatňován v řízení o věci samé, postačuje jejich osvědčení. Rozdíl mezi prokázáním a osvědčením vysvětluje nauka tak, že určitá skutečnost je osvědčena tehdy, pokud se vzhledem ke všem okolnostem jeví jako možná, kdežto prokázání skutečnosti klade důraz na její bezpečné dokázání nikoliv v procesním smyslu tak, aby soudu nevznikly pochybnosti o její existenci. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí o předběžném opatření nemá povahu rozhodnutí ve věci samé, ale má charakter pouze dočasného opatření, je požadavek na „pouhé“ osvědčení rozhodujících skutečností zcela postačující.⁴⁸

Co se týče zatímní úpravy poměrů účastníků jako jednoho z důvodů nařízení předběžného opatření, navrhovatel musí prokázat nezbytnost takové úpravy. V případě předběžného opatření pro obavu z ohrožení budoucího výkonu rozhodnutí však musí být navrhovatelem prokázána nejen existující pohledávka, ale i další skutečnosti, z nichž lze mít důvodně za to, že by mohly vést k ohrožení či dokonce znemožnění výkonu rozhodnutí. Jedná se například o situaci, kdy navrhovatel má pohledávku na peněžité plnění a ten, proti němuž předběžné opatření směřuje, se zbavuje svého veškerého majetku. Pokud však pohledávka byla potencionálnímu navrhovateli - oprávněnému přiznána rozhodnutím, jež nabylo vykonatelnosti a je exekučním titulem, není pro nařízení předběžného opatření, jež je vydáváno v rámci řízení nalézacího, zpravidla důvod, neboť oprávněný může svým návrhem zahájit vykonávací řízení této pohledávky, ledaže mu v tom brání závažný důvod. Autorka na okraj této problematiky uvádí, že v případě výše uvedeného rozhodnutí, vydaného orgánem České republiky, které však nenabylo vykonatelnosti, je možné podat návrh na nařízení předběžného opatření pouze dle ustanovení § 102 OSŘ.⁴⁹

⁴⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 225.

⁴⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 228 – 230.

3.7.1. Vázanost soudu návrhem

S ohledem na povahu, účel a možný vznik odpovědnosti za škodu nebo jiné újmy vzniklé podáním návrhu na nařízení předběžného opatření je logické, že soud je podaným návrhem na nařízení předběžného opatření vázán. Tato vázanost platí bez ohledu na to, zda jde o „(...) předběžné opatření, pro řízení, v němž z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahů mezi účastníky, když možnost soudu překročit návrh účastníků a přisoudit něco jiného nebo více se týká jen návrhu ve věci samé (...)“.⁵⁰ Tento fakt samozřejmě nevylučuje možnost změny návrhu na nařízení předběžného opatření, ovšem pouze do doby, než je příslušným soudem o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodnuto.

3.7.2. Lhůta pro rozhodnutí o návrhu

Jak z názvu institutu vyplývá, je nařízené předběžné opatření sice úpravou dočasnou, avšak je k němu přistupováno jako k prostředku sloužícímu k naléhavému zajištění právní bezpečnosti. Z tohoto titulu je rozhodování o návrhu na předběžné opatření vázáno lhůtami, které upravuje ustanovení § 75c odst. 2 OSŘ tak, že předseda senátu o návrhu rozhodne bezodkladně. Pouze v případě, že nehrozí nebezpečí z prodlení, dává OSŘ předsedovi senátu možnost o návrhu rozhodnout až do uplynutí sedmi dnů od podání návrhu.⁵¹ Dle ustanovení § 102 odst. 3 OSŘ se v případě předběžného opatření po zahájení řízení postupuje obdobně.

Vzhledem k časové náročnosti, kdy o návrhu musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu, nejpozději do sedmi dnů, musí být i činnost soudu organizována tak, aby bylo možné vždy o takovém návrhu rozhodnout.

3.7.3. Rozhodnutí o návrhu

Rozhodování o návrhu na předběžné opatření upravuje ustanovení § 75c OSŘ a soud o něm rozhoduje ve smyslu odstavce čtvrtého dle stavu v době vyhlášení či vydání usnesení soudu prvního stupně. Z toho vyplývá, že rozhodnutí soudu o tomto návrhu vychází pouze z tvrzených skutečností, listinných a jiných důkazů, kterými

⁵⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 234.

⁵¹ ustanovení § 75c odst. 2 OSŘ.

disponoval ve výše vymezeném časovém úseku již soud prvního stupně. K ostatním skutečnostem a důkazům se nepřihlíží. Toto pravidlo platí i pro řízení o odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření, a účastníci v odvolání nemohou uvádět nové skutečnosti či důkazy na podporu svých tvrzení. V této souvislosti autorka zdůrazňuje, že navrhovatel se dovolává dočasné ochrany poskytované předběžným opatřením pouze pro futuro, které nemá retroaktivní účinky.⁵² Z ustanovení § 75c odst. 3 OSŘ je evidentní, že k rozhodnutí o návrhu předběžného opatření dochází bez nařízení jednání a dokazování, kdy soud vychází pouze ze skutečností uvedených v návrhu a k němu připojených listin⁵³. Zda bude nařízeno předběžné opatření či nikoliv je tak procesní odpovědností navrhovatele.

Ustanovení § 75c OSŘ určuje samotný postup předsedy senátu při rozhodování o tomto návrhu tak, že „*nepostupoval-li podle § 75a nebo podle § 75b odst. 2, předseda senátu nařídí usnesením předběžné opatření (...)*“.⁵⁴ Zároveň však odhaluje proces posuzování návrhu. Autorka dodává, že pro níže uvedená rozhodnutí občanský soudní řád ustanovením § 167 odst. 1 stanovuje formu usnesení.

Ustanovení § 75a OSŘ upravuje odmítnutí návrhu v případě, že podaný návrh nesplňuje zákonem stanovené náležitosti či požadavky srozumitelnosti a určitosti. O této možnosti rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření z uvedených důvodů je pojednáno v kapitole 3.5. této práce. Vzhledem k tomu, že zákonodárce jej staví na prvé místo, lze vyvodit, že nejprve se předseda senátu návrhem zabývá z hlediska zkoumání naplnění všech zákonných náležitostí návrhu obecně, jakož i návrhu na nařízení předběžného opatření. Požadavek srozumitelnosti ani určitosti OSŘ blíže nespecifikuje. Autorka práce zastává názor, že návrh na nařízení předběžného opatření je srozumitelný pouze tehdy, je-li z něj patrné, co jím navrhovatel sleduje, respektive čeho se konkrétně domáhá. Neurčitost návrhu pak spatřuje v jeho mnohoznačnosti.

Předseda senátu poté, co zhodnotí návrh z hlediska splnění všech zákonem požadovaných náležitostí, zkoumá, zda navrhovatel splnil povinnost složení jistoty jemu

⁵² DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 438.

⁵³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 241.

⁵⁴ ustanovení § 75c odst. 1 OSŘ.

uloženou ustanovením § 75b odst. 1 OSŘ. V případě, že jistota složena nebyla, rozhodne soud v souladu s ustanovením § 75b odst. 2 OSŘ a dojde tak opět k odmítnutí návrhu.

Přestože právní úprava předběžného opatření v občanském soudním řádu neobsahuje úpravu postupu soudu až na shora uvedené výjimky, ani odkazující ustanovení na užití úpravy jiných částí OSŘ, vyšla judikatura ze samotného uspořádání OSŘ, které napovídá tomu, že se i pro předběžná opatření užijí ustanovení části první OSŘ v plném rozsahu, přiměřeně pak ustanovení části třetí OSŘ, to vše za podmínky, že úprava předběžného opatření nestanoví odlišně. Užití těchto částí OSŘ je však možné pouze za předpokladu, že směřují k dosažení účelu, jež je předběžným opatřením sledován.⁵⁵ Na řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření proto dopadá též ustanovení § 103 OSŘ ve spojení s ustanovením § 104 OSŘ, a v případě, že nejsou dány podmínky řízení a tento nedostatek nelze odstranit, soud řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření zastaví. Mezi podmínky řízení, naukou označované jako podmínky procesní, patří zejména způsobilost být účastníkem, procesní způsobilost, absence překážky litispendence a překážky res iudicata.⁵⁶ Taktéž v případě zpětvzetí návrhu na nařízení předběžného opatření je přiměřeně aplikováno ustanovení § 96 OSŘ, případně ustanovení § 222a OSŘ, došlo-li ke zpětvzetí v odvolacím řízení, a řízení je v odpovídajícím rozsahu zastaveno. Tehdy však není vyžadován souhlas ostatních účastníků, neboť jak již bylo několikrát zmíněno, předběžné opatření poskytuje úpravu pouze dočasnou, a proto z povahy věci chybí zájem takového účastníka na rozhodnutí o něm.⁵⁷

V neposlední řadě je na místě meritorní posouzení návrhu. Podaný návrh soud zamítne, i když splňuje veškeré zákonem stanovené náležitosti a navrhovatel dostal své povinnosti složit jistotu, případně byl od ní osvobozen, pokud navrhovatel neprokázal potřebu zatímní úpravy poměrů či obavu z ohrožení výkonu rozhodnutí nebo neosvědčil

⁵⁵ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 8.6.2011, sp.zn. 28 Cdo 800/2011.

⁵⁶ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 216.

⁵⁷ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 436.

skutečnosti⁵⁸ rozhodné pro postup dle ustanovení § 76 OSŘ, jemuž je věnována kapitola 3.9. této práce.

Výše uvedená rozhodnutí mající formu usnesení musí být vždy řádně odůvodněna, tento požadavek byl vyjádřen judikaturou tak, že „(...) *pokud soud odmítá právní argumentaci účastníka soudního řízení, je v odůvodnění svého rozhodnutí povinen dostatečným a výstižným způsobem se s ní vypořádat, aby bylo zcela zřejmé, jaké důvody jej k tomu vedly (...)*“.⁵⁹ Taková usnesení jsou dle OSŘ doručována pouze navrhovateli, shodně i jejich stejnopis ve stanovené lhůtě tří dnů ode dne vyhlášení nebo vydání.⁶⁰ Zamítavé rozhodnutí o předběžném opatření není žalovanému doručeno, neboť jinak by mu poskytnuta možnost zmařit účel dalšího případného předběžného opatření, jehož vydání se může navrhovatel opětovně domáhat. S existencí návrhu předběžného opatření je žalovaný srozuměn pouze v případě, že je návrhu vyhověno usnesením o nařízení předběžného opatření. Tento postup zákonodárce zvolil zcela záměrně, neboť institut předběžného opatření bývá užíván v situacích, kdy riziko postupu žalovaného ve snaze mařit úspěch navrhovatele, potencionálního žalobce, je vysoké.⁶¹

3.8. Usnesení o nařízení předběžného opatření

Z dikce ustanovení § 75c odst. 1 OSŘ vyplývá, že nedojde-li k odmítnutí či zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření nebo zastavení řízení o něm, předseda senátu usnesením předběžné opatření nařídí. Ustanovení § 75c odst. 1 OSŘ ukládá soudu rozhodovat o nařízení předběžného opatření formou usnesení. Tato forma rozhodování o předběžném opatření však vyplývá také z ustanovení § 152 odst. 1 věta první OSŘ a contrario, podle kterého se rozhoduje rozsudkem pouze ve věci samé, a takovým rozhodnutím předběžné opatření není.

Soud však musí o nařízení předběžného opatření rozhodnout s přihlédnutím k zásadě subsidiarity předběžného opatření. Nařízení předběžného opatření způsobuje zásah, byť dočasný, do práv a povinností druhého účastníka. Proto by soud měl při

⁵⁸ DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 320.

⁵⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 28.1.2009, sp. zn. III. ÚS 635/06.

⁶⁰ ustanovení § 76g OSŘ.

⁶¹ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014*. 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 473.

rozhodování o nařízení předběžného opatření zvažovat nezbytnost takového zásahu i to, zda se navrhovatel nemůže domoci požadovaných účinků jiným způsobem.⁶² Zároveň musí dbát zásady přiměřenosti, kdy „(...) navozený zatímní stav nesmí znamenat neúměrný zásah do práv povinného (...).“⁶³

3.8.1. Náležitosti usnesení

Náležitosti usnesení upravuje obecně ustanovení § 169 odst. 1 OSŘ tak, že „není-li stanoveno jinak, ve vyhotovení usnesení se uvede, který soud je vydal, jména a příjmení soudců a přísedících, označení účastníků, jejich zástupců a věci, výrok, odůvodnění, poučení o tom, zda je přípustný opravný prostředek nepočítaje v to žalobu na obnovu řízení a pro zmatečnost, a o lhůtě a místu k jeho podání, a den a místo vydání usnesení.“ Většina těchto náležitostí je zdůvodnitelná prostou logikou, neboť například označení účastníků je rozhodné pro samotnou identifikaci osob, jichž se obsah usnesení dotýká. Tato identifikace však postačuje oproti rozsudku pouze v rozsahu nezbytném pro konkrétní projednávanou věc.

Odůvodnění rozhodnutí, ať rozsudku nebo usnesení, je obecně vzato, společně s poučovací povinností soudu, projevem práva na spravedlivý proces, vyjádřeného zejména v části páté Listiny. Je nutné vzít do úvahy, že rozhodnutí soudu v jakékoliv formě je autoritativním projevem vůle soudu, který za žádných okolností nesmí být libovolný či nahodilý. Zaměříme-li se na podstatu odůvodnění, dospějeme k závěru, že jeho úlohou je seznámit účastníky řízení i veřejnost s úvahami, které soud ke konkrétnímu rozhodnutí vedly. Existencí odůvodnění rozhodnutí je realizována možnost kontroly rozhodování soudů ze strany laické veřejnosti, jakož možnost přezkumu rozhodnutí soudem vyššího stupně. Dává účastníku řízení eventualitu brojit proti rozhodnutí podáním opravného prostředku, neboť odůvodnění vyžaduje každé usnesení, které přezkumu podléhá.⁶⁴ Ústavní soud se jako vrcholný orgán ochrany ústavnosti k nutnosti odůvodnění rozhodnutí jako projevu práva na spravedlivý proces přiklání.⁶⁵

⁶² rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.9.1966, sp. zn. 5 Cz 77/66.

⁶³ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 450.

⁶⁴ LAVICKÝ, Petr. *Odůvodňování usnesení v civilním řízení.* Právní fórum, 2009, 1/2009, s. 7 – 8.

⁶⁵ například náleží Ústavního soudu ze dne 20.6.1995, sp. zn. III. ÚS 84/94.

Je proto zajímavé, že ustanovením § 169 odst. 2 OSŘ, novelizovaném zákonem č. 7/2009 Sb. s účinky od 23.1.2009, je soud při rozhodování o zákonem vymezených návrzích, kterým je zcela vyhověno a kterým nikdo neodporoval, povinnosti odůvodnění zproštěn, a to i v případě návrhu na předběžné opatření. Odůvodňovat není třeba dále usnesení, upravující vedení řízení či usnesení vydaná ustanovení § 104a OSŘ.⁶⁶ Srovnáme-li znění ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ před touto tzv. souhrnnou novelou, byl okruh usnesení, u nichž je absence odůvodnění občanským soudním řádem povolena, respektive odůvodnění není vyžadováno, mnohem užší. Jednalo se pouze o případy úplného vyhovění návrhu, kterému nikdo neodporoval, dále usnesení upravující vedení řízení a usnesení dle ustanovení § 104a OSŘ, jež upravuje věcnou příslušnost. Je patrné, že novelizací uvedeného ustanovení došlo k podstatnému rozšíření o oblast návrhů, konkrétně návrhu na předběžné opatření, návrhu na zajištění důkazu, návrhu na zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví.

Smyslem změny právní úpravy mělo být zákonodárcem tvrzené urychlení řízení. Tento požadavek vyjádřil ještě před nabytím účinnosti uvedené novely OSŘ Nejvyšší soud ve svém stanovisku Rc 63/2007, kterým rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření vzhledem k jeho charakteru, smyslu a účelu, které dle Nejvyššího soudu nespočívá „(...) na výsledcích dokazování, na závěru o skutkovém stavu a ani na právním posouzení věci. Nepředstavuje samo o sobě výsledek procesu, v němž (v jehož průběhu) by soud zvažoval, jaké provede důkazy (zda provede všechny navržené důkazy nebo jen některé z nich, popřípadě zda provede důkazy, které nebyly účastníky navrženy), jak bude provedené důkazy hodnotit a jaká skutková zjištění z nich učiní, v němž by přihlížel k argumentům účastníků (jejich názorům na věc) nebo v němž by aplikoval na zjištěný skutkový stav věci právní předpisy“⁶⁷, podřadil pod ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ v dřívějším znění jako usnesení, kterým bylo zcela vyhověno návrhu a kterému nikdo neodporoval, tedy není třeba jej odůvodňovat. K problematice vyjádření odporu vůči takovému návrhu, k němuž prakticky nemůže dojít, neboť návrh na nařízení předběžného opatření je osobě povinné z předběžného opatření doručován až společně s usnesením, kterým je takové opatření nařízeno, se Nejvyšší soud omezil

⁶⁶ ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ.

⁶⁷ stanovisko Nejvyššího soudu České republiky Rc 63/2007 ze dne 13.6.2007, sp.zn. Cpjn 19/2006.

pouze na výsledek, tj. fakt, že návrhu nebylo odporováno, aniž by bylo zohledněno, z jakých důvodů odpor vyjádřen nebyl. Potřebu odůvodnění usnesení o nařízení předběžného opatření uzavřel Nejvyšší soud jako projev „*přepjatého formalismu, který - kromě toho, že je v rozporu s ustanovením Čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod - odporuje zásadám vyjádřeným v ustanovení § 1 o. s. ř. a způsobuje neodůvodněné průtahy v občanském soudním řízení.*“⁶⁸ Dle autorky by tímto přístupem Nejvyššího soudu docházelo ke střetu dvou projevů práva na spravedlivý proces (tj. rychlosti řízení a možnosti vyjádření se) vyžadujícím teoretickou úvahu, kterému z nich náleží prvenství, což jistě nebylo záměrem.

Jde-li o usnesení o nařízení předběžného opatření, autorka práce rekapituluje, že je jím rozhodnuto zpravidla na základě návrhu, a to bez slyšení účastníků, tedy bez nařízení jednání a jejich výslechů, z povahy věci aniž by se ten, proti komu předběžné opatření směřuje, o něm dozvěděl, natož se k němu vyjádřil či mu odporoval. Potud jsou naplněny podmínky ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ, které poskytují zákonný podklad pro absenci odůvodnění. Na druhou stranu je nezbytné uvážit, jak významnou roli hraje několikrát zmiňované osvědčení skutečností, jež jsou rozhodující pro uložení povinnosti předběžným opatřením. Zda budou tyto skutečnosti dle soudu osvědčeny či nikoliv záleží na tom, do jaké míry se navrhovateli podaří soud přesvědčit o jejich pravděpodobnosti. Autorka se domnívá, že požadavek odůvodnění usnesení o nařízení předběžného opatření je v takovém případě zcela legitimní. Pro tento závěr dále svědčí i skutečnost, že usnesení o nařízení předběžného opatření není ustanovením § 202 odst. 1 OSŘ ve spojení s ustanovením § 201 OSŘ vyloučeno z možnosti bránit se mu podáním odvolání. Jak bylo uvedeno shora, eventualita soudního přezkumu rozhodnutí pak obecně vyžaduje vždy existenci odůvodnění rozhodnutí. Proto se závěrem Nejvyššího soudu vyjádřeným shora autorka neztotožňuje. Vzhledem k výše uvedenému se autorka přiklání k závěrům Petra Lavického, dle něhož je nezbytné ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ podrobit výkladu nikoliv striktně jazykovému, nýbrž výkladu ve světle smyslu a účelu tohoto ustanovení, jež bude odpovídat právu na spravedlivý proces.⁶⁹ Nadto komentářová literatura vyjadřuje názor, že absence odůvodnění písemného vyhotovení usnesení je přípustná v případech, kdy se jedná

⁶⁸ stanovisko Nejvyššího soudu České republiky Rc 63/2007 ze dne 13.6.2007, sp.zn. Cpjn 19/2006.

⁶⁹ LAVICKÝ, Petr. *Odůvodňování usnesení v civilním řízení*. Právní fórum, 2009, 1/2009, s. 6.

o rozhodnutí procesní povahy, usnesení nemeritorní, kterým nebylo odporováno, to vše za podmínky, že zákon nepřipouští opravný prostředek. V případě pochybností je preferováno stručné odůvodnění usnesení, které reflektuje základní důvody daného rozhodnutí alespoň v minimálním rozsahu. S přihlédnutím k tomu, že se bude jednat o důvody, jež vzal soud nutně v potaz při zhodnocení situace, vyjádřené v daném rozhodnutí, nelze uvažovat o významné časové zátěži.⁷⁰ Vzhledem k výše uvedenému lze uzavřít, že usnesení o nařízení předběžného opatření navzdory dikci ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ musí být stručně odůvodněno.

3.8.2. Vyhlášení, vyhotovení a doručení usnesení o nařízení předběžného opatření

Již bylo uvedeno, o nařízení předběžného opatření rozhoduje předseda senátu bezodkladně a pouze pro případy, kdy zde není nebezpečí z prodlení, umožňuje mu občanský soudní řád rozhodnout o takovém návrhu až do uplynutí sedmi dnů po jeho podání. Pokud však o takovém návrhu předseda senátu rozhodl bezodkladně, je povinen dle ustanovení § 76c odst. 1 OSŘ zvážit, zda je tu nebezpečí z prodlení nebo okolnosti případu vyžadující, aby takové usnesení bylo ihned vyhlášeno osobě účastníka či jiné osobě, které je předběžným opatřením uložena povinnost. Potřeba vyhlášení usnesení vychází z požadavku neodkladnosti a rychlosti přijetí úpravy stanovené předběžným opatřením a zejména z možného nebezpečí zmaření účelu sledovaného předběžným opatřením. Proto k jeho vyhlášení dochází buďto přímo u soudu, ovšem pouze za předpokladu, že je osoba, jíž jsou předběžným opatřením uloženy povinnosti přítomna, nebo, je-li to potřebné, na místě samém. V případech, kdy se nejedná o bezodkladné rozhodnutí předsedy senátu, je usnesení o nařízení předběžného opatření pouze vydáno.

Usnesení o nařízení předběžného opatření je vyhlášováno vůči osobě z něj povinné, tedy účastníku či třetí osobě. Ve vztahu k navrhovateli je vyhlášení zbytečné, a to s ohledem na skutečnost, že v momentě, kdy dojde k jeho vyhlášení či jeho doručení osobě, která je daným předběžným opatřením povinna něco konat, něčeho se zdržet či něco strpět, nabývá takové usnesení vykonatelnosti. A nabytím vykonatelnosti dochází k naplnění záměru navrhovatele. Protože existuje možnost vzniku situace, kdy

⁷⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 589.

se o pro navrhovatele příznivém výsledku řízení o předběžném opatření nemusí sám navrhovatel dozvědět, a to tehdy, jestliže nebyl samotnému vyhlášení přítomen, je z tohoto důvodu považováno za účelné, aby předseda senátu bez prodloužení navrhovatele zpravil o vyhlášení usnesení, kterým se předběžné opatření nařizuje. Tak bude plně zajištěna navrhovatelova možnost domáhat se ve vykonávacím řízení splnění povinností uložených předběžným opatřením pro případ, že by je osoba povinná z předběžného opatření nesplnila dobrovolně.⁷¹

Po vyhlášení nebo vydání předběžného opatření předseda senátu usnesení písemně či elektronicky vyhotoví a jeho stejnopis dle ustanovení § 76c odst. 2 OSŘ odešle ve lhůtě tří dnů účastníkům, dále těm, kterým toto usnesení ukládá povinnost a případně příslušnému katastrálnímu úřadu⁷². Možnost prodloužení lhůty občanský soudní řád nepředpokládá. Spolu s vyhotovením usnesení o nařízení předběžného opatření je těmto osobám, s výjimkou navrhovatele, doručován i návrh na nařízení předběžného opatření, čímž je zabráněno možnému zmaření účelu sledovaného předběžným opatřením, jak bylo popsáno výše.⁷³

Přestože problematika doručování písemností není předmětem této práce, autorka považuje za vhodné ji alespoň zjednodušeně přiblížit. Způsoby doručování upravují ustanovení § 45 a.n. OSŘ, dle nichž je doručováno do vlastních rukou či obyčejně. Jejich rozdíl spočívá pouze v odlišném postupu v případě nezastižení adresáta. V prvním případě, tedy doručení do vlastních rukou, je nezastižený adresát vyzván k vyzvednutí zásilky společně se stanovením lhůty deseti dní pro její vyzvednutí. Marným uplynutím posledního dne této lhůty se má zásilka za doručenou a zásilka je vhozena do adresátem užívané schránky (což však nemá vliv na okamžik jejího doručení), a není-li takové schránky, vrátí se písemnost soudu, jenž ji odeslal. Ten o tom, že se zásilka nachází u soudu, vyvěsí sdělení úřední desce soudu. Které písemnosti jsou doručovány do vlastních rukou, stanoví zákon nebo soud. Prosté doručování je jednodušší, neboť vyžaduje pouze převzetí písemnosti adresátem,

⁷¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 245 – 246.

⁷² V případě, že je usnesením o nařízení předběžného opatření účastníkovi uložena povinnost nenakládat s určitou nemovitou věcí, jež podléhá zápisu v evidenci Katastru nemovitostí České republiky, viz ustanovení § 76c odst. 3 OSŘ.

⁷³ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 460.

příčemž za doručení je považováno i odepření převzetí zásilky. Pokud adresát není v místě doručení zastížen, vhodí se mu zásilka do schránky a tímto okamžikem se zásilka považuje za doručenu. Není-li takové schránky, provozovatel poštovních služeb vrátí zásilku soudu a v místě doručování o tom zanechá písemné oznámení; písemnost je doručena desátým dnem po vyvěšení na úřední desce soudu.⁷⁴

Ustanovení OSŘ upravující předběžné opatření neobsahují speciální úpravu doručování stejnopisu usnesení o nařízení předběžného opatření, přičemž tato úprava nevyplývá ani z ustanovení upravujících obecně usnesení (§ 167 a.n. OSŘ). Proto se aplikují přiměřeně ustanovení o rozsudku dle ustanovení § 167 odst. 2 OSŘ a z užití této odkazující právní normy vyplývá, že stejnopis usnesení o nařízení předběžného opatření se doručuje účastníkům, případně dalším osobám do vlastních rukou podle ustanovení § 158 odst. 2 OSŘ. Nadto pro doručení stejnopisu usnesení o nařízení předběžného opatření do vlastních rukou svědčí i skutečnost, že se jím, i když předběžně, bez ohledu na výsledek řízení o věci samé, upravují právní poměry účastníků, popřípadě třetích osob, jako se tomu děje v případě rozsudku. Navíc, jak bylo uvedeno shora, společně se stejnopisem usnesení o nařízení předběžného opatření je odpůrci zasílán i návrh na nařízení předběžného opatření, tedy návrh na zahájení řízení o předběžném opatření, který v souladu s ustanovením § 79 odst. 3 OSŘ soud doručuje do vlastních rukou.

3.8.3. Vykonatelnost a závaznost usnesení o nařízení předběžného opatření

Vykonatelnost je vedle právní moci, která se vyznačuje závazností a nezměnitelností rozhodnutí a která nastává marným uplynutím lhůty k podání opravného prostředku proti soudnímu rozhodnutí, jednou z vlastností soudního rozhodnutí, která „*spočívá v možnosti jeho přímé vynutitelnosti prostřednictvím státní moci nebo pod její kontrolou.*“⁷⁵ Tato obecná vlastnost dopadá na všechna rozhodnutí soudu a umožňuje osobě oprávněné z takového rozhodnutí vyžadovat, aby bylo v souladu s ním postupováno. Prostřednictvím vykonatelnosti je rozhodnutí realizováno. Pokud vykonatelné rozhodnutí ukládá povinnost dare, facere, omittere či pati, umožňuje

⁷⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 326 – 335.

⁷⁵ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 290.

nabytí vykonatelnosti oprávněnému přistoupit k jejich exekuci, tj. nucenému výkonu těchto povinností, jestliže nedošlo k jejich dobrovolnému splnění ve stanovené lhůtě. Obvykle rozhodnutí nabývá nejprve právní moci a následně vykonatelnosti po uplynutí pariční lhůty, jde-li o rozhodnutí ukládající povinnost plnění, jinak spolu s právní mocí. Existují však případy, kdy rozhodnutí nabyde nejprve vykonatelnosti a posléze právní moci. Tehdy hovoříme o předběžné vykonatelnosti rozhodnutí, respektive rozsudku, kterou ale nelze ztotožňovat či zaměňovat s předběžným opatřením. K předběžné vykonatelnosti rozhodnutí může dojít pouze v případě meritorních konečných rozhodnutí na plnění, kdežto institut předběžného opatření se vyznačuje svou dočasností a zejména tím, že se nejedná o rozhodnutí ve věci samé.⁷⁶

Obecná úprava vykonatelnosti usnesení je obsažena v ustanovení § 171 OSŘ, které stanoví, že usnesení nabývá vykonatelnosti uplynutím lhůty k plnění, která počíná běžet jeho doručením či po jeho právní moci, a v případě, že jím není uložena povinnost k plnění a nebylo-li stanoveno jinak, je usnesení vykonatelné, jakmile bylo doručeno. Pokud se takové usnesení nedoručuje, nastává vykonatelnost jeho vyhlášením nebo vyhotovením. Oproti tomu usnesení nařizující předběžné opatření má odchylnou a speciální úpravu vykonatelnosti, obsaženou v ustanovení § 76d OSŘ, jejímž důsledkem je, že usnesení nařizující předběžné opatření je vykonatelné vyhlášením a pokud nebylo vyhlášeno, jeho doručením osobě, které ukládá povinnost. Z toho plyne, že „účastníci (příp. jiné osoby, jimž je povinnost ukládána) jsou (...) povinni jednat v souladu s předběžným opatřením již dříve, než usnesení o předběžném opatření nabude právní moci uplynutím odvolací lhůty nebo rozhodnutím o odvolání.“⁷⁷ Usnesení o nařízení předběžného opatření tak může být podkladem pro výkon rozhodnutí bez ohledu na to, zda se stalo pravomocným.⁷⁸ Autorka však zdůrazňuje, že předběžné opatření nemá zpětné účinky, tj. předtím, než se stalo vykonatelným, a dojde-li ke změně předběžného opatření například zúžením rozsahu uložených povinností odvolacím soudem, prvostupňové usnesení o nařízení předběžného opatření pozbývá

⁷⁶ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 294.

⁷⁷ PEJŠEK, Vít. *Předběžné opatření*. Právní rádce, 2006, 3/2006, s. 26.

⁷⁸ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.11.2009, sp. zn. 20 Cdo 4282/2007.

účinků a nemůže být způsobilým exekučním titulem, neboť exekuci podléhá rozhodnutí toliko účinná v době rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí.⁷⁹

Pokud se jedná o závaznost rozhodnutí, která je obecně chápána jako jeden z projevů pravomocného rozhodnutí, je tato vlastnost upravena v ustanovení § 159a OSŘ, které se týká závaznosti rozsudku a ve smyslu ustanovení § 167 odst. 2 OSŘ se přiměřeně použije i na usnesení. Závaznost rozhodnutí lze definovat jako stav, kdy účastníci i další osoby v rozhodnutí uvedené jsou povinni se chovat v souladu s tímto rozhodnutím, při respektování možnosti obsah rozhodnutí vynutit.⁸⁰ K těmto ustanovením OSŘ, jež jsou obecnou právní úpravou závaznosti, je ustanovení § 76e OSŘ v poměru speciality vzhledem k tomu, že usnesení o nařízení předběžného opatření je vykonatelné bez ohledu na jeho právní moc, proto je nutné odvíjet jeho závaznost nikoliv od právní moci, ale od jeho vykonatelnosti.

Ustanovení § 76e odst. 1 OSŘ vymezuje závaznost výroku vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření ve vztahu k účastníkům řízení a dále k osobám, kterým jsou tímto usnesením ukládány povinnosti za podmínky, že zákon neuvádí jinak. Může tak nastat situace, kdy bude vykonatelný výrok usnesení závazný i pro jiné, v zákoně uvedené osoby či dokonce pro každého, tj. fyzické i právnické osoby včetně státu. Odstavcem druhým téhož ustanovení OSŘ je rozsah závaznosti vztážen na všechny orgány, kdy pojem „všechny orgány“ je nutné chápat jako orgány veřejné správy. Vykonatelný výrok usnesení o nařízení předběžného opatření je pro tyto orgány závazný, jestliže je jejich úkolem zhodnotit jako předběžnou otázku právní vztahy osob, jež vykonatelný výrok usnesení o nařízení předběžného opatření zavazuje.⁸¹

3.9. Obsah předběžného opatření

Nařízením předběžného opatření dochází k uložení povinnosti účastníku řízení, jež mají za cíl dočasně zajistit potřebu úpravy poměrů, případně mají sloužit k tomu, aby nebyl dán důvod k obavě z ohrožení výkonu rozhodnutí. Je zřejmé, že prozatímní

⁷⁹ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.5.2010, sp. zn. 20 Cdo 2193/2008.

⁸⁰ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 284.

⁸¹ DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 338.

ochrana, kterou předběžné opatření poskytuje, je uskutečňována pouze stanovením povinností, nikoliv tím, že by usnesením o nařízení předběžného opatření byla práva účastníka deklarována.⁸²

Povinnosti, které mohou být předběžným opatřením uloženy, vyplývají z ustanovení § 76 odst. 1 OSŘ, podle kterého se jedná o povinnost: a) platit výživné v nezbytné míře; b) poskytnout alespoň část pracovní odměny, jde-li o trvání pracovního poměru a navrhovatel ze závažných důvodů nepracuje; c) složit peněžitou částku nebo věc do úschovy u soudu; d) nenakládat s určitými věcmi nebo právy; e) něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco snášet. Jestliže zákonodárce užil při výčtu těchto povinností částici „zejména“, pak lze jazykovým výkladem ustanovení § 76 odst. 1 OSŘ dovést, že se jedná o demonstrativní výčet povinností, což znamená, že návrhem na nařízení předběžného opatření se lze domáhat i uložení povinností jiných, než v tomto ustanovení OSŘ uvedených. Typicky se jedná o povinnosti obsažené v ustanovení § 82 a § 113 odst. 1 zákona č.182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, kdy může být předběžným opatřením například ustanoven předběžný správce, omezeny účinky zahájeného insolvenčního řízení, udělen souhlas se započtením pohledávek dlužníka a věřitele v průběhu moratoria či uložena dlužníkovi povinnost nenakládat s určitými věcmi nebo právy, které náleží do majetkové podstaty a další.

Povinnost uvedenou v ustanovení § 76 odst. 1 písm. a) OSŘ nelze zaměňovat se „zvláštním“ předběžným opatřením upravujícím poměry dítěte, kterému bude věnována kapitola pátá této práce. Občanský soudní řád nestanoví, že by mělo jednat pouze o povinnost platit výživné pouze ve prospěch nezletilého dítěte, ale uvádí povinnost platit výživné, což znamená, že se může jednat o povinnost platit výživné mezi manželi, mezi rodiči a zletilými dětmi či další případy placení výživného, stanovené NOZ či zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů. Předběžné opatření ukládající povinnosti dle ustanovení § 76 odst. 1 písm. b) OSŘ lze nařídit pouze na návrh (bývalého) zaměstnance a lze jím uložit povinnost poskytnout alespoň část dlužné odměny za práci nebo náhradu mzdy či platu dle příslušných ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce. Povinnost složení peněz do úschovy soudu podle ustanovení § 76 odst. 1 písm. c) OSŘ je ukládána

⁸² usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29.12.1994, sp. zn. 14 Co 847/94, publikované v časopise Právní rozhledy, 1996, 9/1996, s. 423.

v souvislosti s jinými řízeními, například řízením trestním. V neposlední řadě povinnosti podle ustanovení § 76 odst. 1 pod písm. d) a e) OSŘ je nutné nejprve podrobit testu proporcionality, zda újma vzniklá v důsledku uložení takové povinnosti není zjevně neadekvátní žalobcovu přínosu, kterého nařízením předběžného opatření dosáhne⁸³.

Předběžným opatřením ovšem nelze dosáhnout uložení takové povinnosti, která sice zavazuje účastníka ke konkrétnímu plnění, nicméně její výkon by vedl k omezení dalších osob, k němuž zákon nedává důvod. V praxi se jednalo o případ, kdy se navrhovatel předběžným opatřením domáhal uložení povinnosti odpůrci ve smyslu zákazu kontaktovat a působit klienty navrhovatele. Pokud by tomuto návrhu bylo vyhověno, bylo by předběžným opatřením zasaženo nejen do práv odpůrce – jeho svobody podnikání, ale také do práv klientů, jež stojí mimo řízení, a to významným způsobem, neboť by došlo k omezení volného trhu služeb.⁸⁴ Shodně nelze uložit předběžným opatřením účastníku, jemuž svědčí vykonatelná pohledávka uplatňovaná v exekučním řízení, povinnost, aby se zdržel další exekuce. Uložení této povinnosti, jejímž smyslem má být ochrana povinného, se přičítá povaze a účelu nuceného výkonu povinnosti, kterou povinný dobrovolně nesplnil. Ochrany v tomto směru se povinný může domáhat jedině prostřednictvím institutů vykonávacího řízení, kterými jsou odklad či zastavení exekuce nebo soudního výkonu rozhodnutí.⁸⁵

S ohledem na shora uvedené se nabízí otázka, zda se lze domáhat již předběžným opatřením uložení povinnosti ve smyslu zákazu výkonu zákonem uložené povinnosti. Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 9.8.1993, sp. zn. 3 Cmo 234/93 změnil usnesení Krajského soudu v Praze, jímž byla předběžným opatřením odpůrci uložena povinnost zdržet se při své obchodní činnosti užívání konkrétního názvu navzdory znění ustanovení § 8 v době rozhodování účinného zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (které naopak ukládalo povinnost vystupovat při obchodní činnosti pod obchodním jménem, zapsaným v obchodním rejstříku), se závěrem, že autoritativní rozhodnutí o zdržení se zákonem uložené povinnosti v rámci předběžného opatření není možné a musí být ponecháno rozhodnutí ve věci samé. Naproti tomu usnesením ze dne 12.6.1995, sp. zn. 3 Cmo 1446/94 Vrchní soud v Praze tuto možnost připouští

⁸³ rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16.9.1966, sp. zn. 5 Cz 77/66.

⁸⁴ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.7.1998, sp. zn. 3 Cmo 50/98.

⁸⁵ usnesení Ústavního soudu ze dne 27.6.2007, sp. zn. III. ÚS 937/06.

a argumentuje užitím principu priority ve vztahu k poskytované ochraně soudem.⁸⁶ Autorka se s ohledem na smysl a účel institutu předběžného opatření přiklání ke druhému z naznačených závěrů Vrchního soudu v Praze.

Jako problematické se jeví předběžné opatření, kterým soud ukládá povinnost nenakládat vlastnickým právem k věci, když článek 11 odst. 4 Listiny stanoví, že vyvlastnit či nuceně omezit vlastnické právo lze pouze ve veřejném zájmu, na základě zákona a za náhradu. Takovým předběžným opatřením nepochybně dochází k zásahu omezením dispozic s vlastnickým právem. Je však třeba si uvědomit, že takové omezení je předběžné a dočasné. K této otázce Ústavní soud v rámci své rozhodovací praxe konstatoval, že omezení vlastnického práva předběžným opatřením představuje potrestání odpůrce za předpokládané porušení povinností a vzhledem k jeho dočasnosti nelze uvažovat o zásahu do vlastnického práva, který by měl za následek porušení Listinou zaručených práv.⁸⁷ Odlišně však věc Ústavní soud posoudil v nálezu ze dne 5.11.2002, sp. zn. II. ÚS 343/02, kde se vypořádává s avizovanou dočasností úpravy poměrů předběžným opatřením v kontrastu s délkou soudního řízení o věci samé tak, že trvá-li řízení o věci samé nepřiměřeně dlouho, nelze chápat předběžné opatření jako institut prozatímní, jež nepředstavuje možný zásah do práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny.⁸⁸

3.9.1. Uložení povinnosti třetí osobě

Vedle povinností ukládaných předběžným opatřením účastníku řízení o předběžném opatření, umožňuje ustanovení § 76 odst. 2 OSŘ jejich uložení i osobě od účastníka odlišné, lze-li to na ní spravedlivě požadovat. Tím je míněna situace, kdy uložení povinnosti předběžným opatřením třetí osobě zajišťuje plnění povinnosti stanovené předběžným opatřením účastníkovi. Nejčastěji se bude jednat o případ, kdy je předběžným opatřením uložena povinnost účastníku řízení nedisponovat s peněžními prostředky na konkrétním účtu vedeném u konkrétního peněžního ústavu a zároveň se

⁸⁶ srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9.8.1993, sp. zn. 3 Cmo 234/93; usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12.6.1995, sp. zn. 3 Cmo 1446/94.

⁸⁷ usnesení Ústavního soudu ze dne 15.1.2007, sp. zn. I. ÚS 720/2006; náleží Ústavního soudu ze dne 31.1.2002, sp. zn. III. ÚS 532/01.

⁸⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 5.11.2002, sp. zn. II. ÚS 343/02.

jím ukládá peněžnímu ústavu povinnost neprovádět výplatu peněžních prostředků z tohoto účtu.

Smyslem uložení povinnosti třetí osobě předběžným opatřením je zajistit součinnost účastníka při plnění jemu uložených povinností. Nelze proto uvažovat o usnesení o nařízení předběžného opatření, které by ukládalo povinnosti třetí osobě, aniž by z něj byl zavázán sám účastník. Vazba uložení povinnosti třetí osobě na osobu účastníka se projevuje i v případě, kdy je předběžným opatřením omezeno vlastnické právo třetí osoby, respektive omezena dispozice s majetkem v jejím vlastnictví. K tomuto omezení může dojít pouze za předpokladu, že předmětný majetek třetí osoba nabyla v přímé souvislosti s protiprávním jednáním účastníka, proti kterému je vedeno nebo bude zahájeno řízení ve věci samé a zároveň jestliže bude předběžným opatřením zajištěna možnost uskutečnit rozhodnutí, jež bude vydáno v řízení o věci samé.⁸⁹

Usnesením o nařízení předběžného opatření ukládá soud povinnosti přímo třetí osobě, proto je tato oprávněna proti části usnesení o nařízení předběžného opatření, která se jí týká, podat odvolání. Od toho je třeba odlišit případy, kdy právní předpisy „(...) ukládají povinnosti někomu, kdo nebyl účastníkem předběžného opatření, jsou-li potřebné ke splnění povinnosti uložené předběžným opatřením účastníku.“⁹⁰ Vzhledem k tomu, že takové osobě nejsou uloženy povinnosti rozhodnutím soudu o nařízení předběžného opatření, nemůže jí být přiznáno právo podat proti usnesení o nařízení předběžného opatření opravný prostředek.

Nutno však zdůraznit, že s ohledem na soukromoprávní povahu předběžného opatření je vyloučeno jeho užití ve vztahu k orgánům veřejné moci. Nařízení předběžného opatření ve vztahu k těmto orgánům by dle názoru autorky vedlo k omezení zásady enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí, která je základem činnosti orgánů veřejné moci. „Třetí osobou“ tak nemůže být například katastrální úřad, a proto mu nelze uložit některou z výše uvedených povinností, kupříkladu povinnost zdržet se vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí.⁹¹

⁸⁹ usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30.8.2012, sp. zn. 19 Co 435/2012.

⁹⁰ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 443.

⁹¹ usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 26.3.1996, sp. zn. 9 Co 74/96.

3.9.2. Uložení povinnosti navrhovatelů

Jak bylo uvedeno výše, usnesením o nařízení předběžného opatření mohou být uloženy pouze povinnosti přibližné v kapitole 3.9. této práce. Nadto však soud, respektive předseda senátu při nařízení předběžného opatření uloží navrhovateli dle ustanovení § 76 odst. 3 věty první OSŘ povinnost podat v soudem stanovené lhůtě návrh na zahájení řízení ve věci samé. Tato povinnost předsedy senátu dopadá na předběžná opatření, která jsou nařizována před zahájením řízení ve věci samé a vztahuje se i na případy nařízení předběžného opatření dle jiných právních předpisů, například dle ustanovení § 100 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení⁹². Pokud by byl návrh na nařízení předběžného opatření podán dle ustanovení § 102 OSŘ, tj. v průběhu řízení o věci samé, není k takovému postupu důvod.

Určení samotné délky lhůty k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé je závislé výlučně na úvaze a rozhodnutí předsedy senátu. Lze jej chápat jako dobu, kterou předseda senátu považuje s ohledem na zhodnocení složitosti právního nároku, jež má být v meritorním řízení uplatňován, a náročnosti přípravy návrhu na zahájení řízení za dostatečnou. Lhůta pro podání návrhu na zahájení řízení je zachována, jestliže byl návrh doručen příslušnému soudu v její poslední den.⁹³ Pokud však navrhovatel v soudem stanovené či prodloužené lhůtě návrh na zahájení řízení ve věci samé nepodá, pak předběžné opatření a jeho účinky v poslední den této lhůty ze zákona zanikají, o čemž bude pojednáno dále. Jedná se o lhůtu soudcovskou, proto ji může předseda senátu ve smyslu ustanovení § 55 OSŘ prodloužit i opakovaně, o tom rozhoduje usnesením. Usnesení o prodloužení lhůty je doručováno účastníkům řízení o předběžném opatření a připouští podání odvolání. Musí však být doručeno ještě před tím, než uplyne lhůta pro podání návrhu na zahájení řízení stanovená samotným usnesením o nařízení předběžného opatření. V opačném případě je prodloužení lhůty pro podání návrhu na zahájení řízení neúčinné, neboť v mezidobí došlo k zániku předběžného opatření v souladu s ustanovením § 77 odst. 1 písm. a) OSŘ v důsledku uplynutí původní lhůty, která byla určena pro jeho podání.

⁹² DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 445.

⁹³ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.1.2005, sp. zn. 20 Cdo 2647/2003.

3.9.3. Následky nesplnění povinnosti uložené předběžným opatřením

Od okamžiku, kdy usnesení o nařízení předběžného opatření nabyde vykonatelnosti a jeho výroky se stanou závaznými, je povinností každého, koho usnesení o nařízení předběžného opatření zavazuje, počínat si v souladu s obsahem jeho výroků. Stanovením následků nesplnění povinnosti, která je výrokem usnesení o nařízení předběžného opatření ukládána, je zajišťován účel předběžného opatření. Proto právní jednání osoby, vůči které je výrok vykonatelného usnesení závazný a v důsledku kterého byla porušena povinnost uložená předběžným opatřením, je stiženo absolutní neplatností, k níž soud přihlíží i ex offio.⁹⁴

Ustanovení § 76f odst. 2 OSŘ upravuje následky nesplnění povinnosti nenakládat s určitou nemovitou věcí. Pokud soud přistoupí k uložení této povinnosti, jedná se o zákaz jakýchkoliv dispozic s určenou nemovitou věcí, které by měly za následek změnu stávajícího právního stavu. V takovém případě nemůže být nemovitá věc předmětem kupní či darovací smlouvy, nelze ji zatížit věcným břemenem, zástavním právem a podobně. Pokud by účastník jednal v rozporu s uloženou povinností, je jeho právní jednání též stiženo absolutní neplatností dle ustanovení § 76f odst. 1 OSŘ, ledaže by k němu došlo ještě před tím, než bylo nařízení předběžné opatření nebo než se usnesení o nařízení předběžného opatření stalo vykonatelným. Nadto návrh na vklad práva do katastru nemovitostí⁹⁵, o němž doposud nebylo pravomocně rozhodnuto, pozbývá dle odstavce druhého téhož ustanovení OSŘ právních účinků, a to bez ohledu na to, zda bylo právní jednání účastníka týkající se nemovité věci učiněno až poté, co usnesení o nařízení předběžného opatření nabylo vykonatelnosti, nebo již předtím. Důsledkem této zákonné konstrukce je zamítnutí návrhu na vklad práva do katastru nemovitostí katastrálním úřadem pro jeho neúčinnost. Avšak tato skutečnost nebrání tomu, aby poté, co již nebudou účinky předběžného opatření přetrvávat, byl návrh na vklad vlastnického práva k téže nemovité věci na základě totožného právního jednání opětovně podán.⁹⁶

⁹⁴ ustanovení § 76f odst. 1 OSŘ

⁹⁵ nemovité věci, jež je předmětem evidence v katastru nemovitostí, v případě jejich dispozic podléhají v souladu s ustanovením § 6 a.n. zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, zápisu těchto změn do katastru nemovitostí.

⁹⁶ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 465 – 466.

3.10. Trvání předběžného opatření

V kapitole 3.9.2. této práce bylo pojednáno o povinnosti navrhovatele podat ve lhůtě stanovené předběžným opatřením návrh na zahájení řízení ve věci samé. Stanovením této lhůty je zároveň vymezena doba, po kterou minimálně trvají účinky předběžného opatření, vedle toho má předseda senátu dána ustanovením § 76 odst. 3 větou druhou OSŘ možnost stanovit konkrétní dobu trvání předběžného opatření.

Stanovení konkrétní doby trvání účinků nařízeného předběžného opatření jen po určenou dobu neznamena, že by nebyl plně zajištěn účel předběžného opatření. Jde o situaci, kdy předseda senátu vymezenou dobu považuje za dostatečnou pro dosažení účelu sledovaného předběžným opatřením, a tím chrání nejen práva navrhovatele, která jsou prezentována účelem předběžného opatření, ale též dbá o přiměřenost zásahu způsobeného předběžným opatřením do práv a povinností odpůrce. K omezení doby trvání předběžného opatření tak může dojít bez ohledu na to, zda je takové omezení součástí návrhu, neboť vázanost soudu návrhem na nařízení předběžného opatření se projevuje pouze co do obsahu předběžného opatření, tedy ve smyslu konkrétních povinností a osob z něj povinných, nikoliv ve smyslu návrhu účastníka na stanovení doby trvání účinků předběžného opatření.⁹⁷ Trvání předběžného opatření po vymezenou dobu není závislé na tom, zda byl návrh na nařízení předběžného opatření podán ještě před zahájením řízení ve věci samé či v jeho průběhu. Tato doba však musí být v usnesení o nařízení předběžného opatření přesně vymezena, například konkrétním datem nebo stanovením konkrétní skutečnosti, ke které účinky předběžného opatření zanikají (například do doby pravomocného skončení konkrétní věci), neboť jejím uplynutím předběžné opatření v souladu s ustanovením § 77 odst. 1 písm. d) OSŘ zaniká.

3.11. Zánik a zrušení předběžného opatření

Zánik a zrušení předběžného opatření upravuje ustanovení § 77 OSŘ. V důsledku obou těchto skutečností pozbývá předběžné opatření svých účinků, čímž se završuje dočasnost úpravy poskytnuté předběžným opatřením. K zániku předběžného

⁹⁷ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.11.1998, sp. zn 25 Cdo 1847/98.

opatření dochází v důsledku nastalých právních skutečností, s nimiž zákon takový následek spojuje, aniž by o tom bylo soudně rozhodováno.

Právní úprava zániku předběžného opatření je obsažena v ustanovení § 77 odst. 1 OSŘ, podle kterého předběžné opatření zaniká, jestliže „(...) a) *navrhovatel nepodal v zákonné lhůtě nebo ve lhůtě soudem určené návrh na zahájení řízení; b) nebylo návrhu ve věci samé vyhověno; c) bylo návrhu ve věci samé vyhověno a uplynulo patnáct dní od vykonatelnosti rozhodnutí o věci; d) uplynula určená doba, po kterou mělo trvat.* Takto vymezený výčet zákonných důvodů pro zánik předběžného opatření je taxativní. Vedle těchto důvodů jsou zákonné důvody zániku předběžného opatření upraveny například také v ustanovení § 113 odst. 5 nebo ustanovením § 146 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení pro předběžná opatření nařízená v insolvenčním řízení.

Prvním důvodem zániku předběžného opatření dle OSŘ je nesplnění povinnosti navrhovatele podat návrh na zahájení řízení ve věci samé ve lhůtě, která mu byla v souladu s ustanovením § 76 odst. 3 věta první OSŘ soudem určena či prodloužena. V takovém případě předběžné opatření zaniká uplynutím posledního dne této lhůty a k opožděně podanému návrhu na zahájení řízení již nelze přihlížet. Na zánik předběžného opatření je nezbytné upozornit jak účastníky řízení, tak další osoby, kterým byla v souladu s OSŘ předběžným opatřením uložena povinnost, případně i příslušný katastrální úřad, týkalo-li se předběžné opatření nemovité věci zapsané v evidenci katastru nemovitostí. Osoba, proti níž předběžné opatření směřovalo, se také může obrátit na příslušný soud, který o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodoval s dotazem, zda navrhovatel svou povinnost podat návrh na zahájení řízení splnil či nikoliv. V takovém případě je tato osoba oprávněna žádat o vydání potvrzení o zániku předběžného opatření.⁹⁸

Dle ustanovení § 77 odst. 1 písm. b) OSŘ dochází k zániku předběžného opatření nevyhověním návrhu ve věci samé, a to okamžikem právní moci takového rozhodnutí, tj. právní mocí usnesení o odmítnutí návrhu na zahájení řízení ve věci samé, rozsudku o zamítnutí návrhu na zahájení řízení ve věci samé, usnesení o zastavení řízení. Vždy se tedy jedná o případy rozhodnutí, kterými se řízení končí, a proto

⁹⁸ ustanovení § 27 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

představují překážku věci pravomocně rozhodnuté. Pokud k takové situaci dojde „(...) zastaví soud výkon rozhodnutí v celém rozsahu, nikoli toliko pro dobu po dni, jímž uplynula ve smyslu § 77 odst. 1 písm. d) o.s.ř. původně určená doba trvání předběžného opatření.“⁹⁹ I v případě tohoto důvodu zániku předběžného opatření platí možnost žádat o vystavení osvědčení o jeho zániku jako v předchozím případě.

Pokud bylo návrhu ve věci samé vyhověno, je úprava podle předběžného opatření poskytována až do uplynutí patnáctého dne od vykonatelnosti rozhodnutí ve věci samé. Teprve poté dojde k zániku předběžného opatření dle ustanovení § 77 odst. 1 písm. c) OSŘ. Vzhledem k tomu, že občanský soudní řád váže zánik předběžného opatření na vykonatelnost rozhodnutí o věci samé, dojde k zániku předběžného opatření bez ohledu na to, zda takové rozhodnutí nabylo i právní moci, k čemuž ovšem zpravidla dochází. Proto zanikne předběžné opatření uplynutím uvedené lhůty i v případě, že rozhodnutí o věci samé je předběžně vykonatelné. Zároveň však tato lhůta poskytuje návrhovateli čas k přípravě podkladů nezbytných pro uplatnění svého nároku ve vykonávacím či exekučním řízení a k jejich zahájení, ačkoliv je nadále chráněn předběžným opatřením.

V posledním případě zaniká předběžné opatření v důsledku plynutí času, tj. doby trvání předběžného opatření vymezené soudem ve výroku usnesení o nařízení předběžného opatření, jak to umožňuje ustanovení § 76 odst. 3 OSŘ.

Oproti výše uvedenému ke zrušení předběžného opatření může dojít pouze autoritativním projevem vůle soudu, tedy předběžné opatření pozbývá svých účinků v důsledku soudního rozhodnutí. Zrušení předběžného opatření upravuje ustanovení § 77 odst. 2 OSŘ. Dle věty první tohoto ustanovení OSŘ soud předběžné opatření zruší, jestliže pominou důvody, pro které bylo nařízeno, tedy již není aktuální potřeba zatímní úpravy poměrů či obava z ohrožení výkonu rozhodnutí. K tomu může dojít v důsledku změny okolností, které soud při rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření uvažoval, například osoba povinná k placení výživného je v takové situaci, že po ní objektivně nelze požadovat placení výživného v nezbytné míře, nebo nemovitá věc, k níž bylo omezeno právo dispozice s ní, prokazatelně zanikla, nebo v důsledku toho, že

⁹⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 468.

již bylo dosaženo účelu sledovaného nařízeným předběžným opatřením a další postup v souladu s jeho obsahem není pro rozhodnutí ve věci samé určující.

O zrušení předběžného opatření rozhoduje soud na návrh a v případě, že pominuly důvody rozhodné pro jeho nařízení i bez návrhu. Návrh je oprávněn podat jak navrhovatel, tak i další účastník řízení. Přestože občanský soudní řád v daném ustanovení neuvádí konkrétní lhůtu pro rozhodnutí o návrhu na zrušení předběžného opatření, lze s ohledem na dočasnost úpravy, jež je předběžným opatřením poskytována, postupovat analogicky jako v případě rozhodování o návrhu na předběžné opatření dle ustanovení § 75c odst. 2 OSŘ, tedy bezodkladně, nejpozději do sedmi dnů, nehrozí-li nebezpečí z prodlení. O návrhu na zrušení předběžného opatření rozhoduje soud usnesením, proti kterému je odvolání přípustné. Pokud se zrušení předběžného opatření domáhá navrhovatel, je tomuto návrhu s ohledem na dispoziční zásadu, která ovládá taktéž řízení o předběžném opatření, vyhověno. V ostatních případech může soud návrh na zrušení předběžného opatření zamítnout.

Dalším důvodem pro zrušení předběžného opatření je dle ustanovení § 77 odst. 2 věty druhé OSŘ skutečnost, že navrhovatel nesložil ve stanovené lhůtě doplatek jistoty. Jak již bylo uvedeno v kapitole 3.6. této práce, je ke složení doplatku jistoty navrhovatel soudem vyzván tehdy, jestliže předseda senátu dospěje k závěru, že dle OSŘ požadovaná výše jistoty zjevně nepostačuje či se navýšení jistoty prostřednictvím doplatku domáhá návrhem ten, komu byla předběžným opatřením uložena povinnost. Z uvedeného plyne, že navrhovatel může být k doplatku jistoty vyzván ještě před tím, než usnesení o nařízení předběžného opatření nabylo vykonatelnosti, ale i v průběhu trvání účinků předběžného opatření. V obou případech je navrhovatel soudem vyzván, aby částku odpovídající doplatku jistoty složil na účet soudu, k tomu je poskytnuta lhůta nejvýše tři dnů.¹⁰⁰

Na rozdíl od ustanovení § 75b OSŘ, které upravuje jistotu včetně povinnosti doplatku před vykonatelností usnesení o nařízení předběžného opatření, není v případě uložení povinnosti složit doplatek jistoty na základě návrhu dle ustanovení § 76h OSŘ sankce za nedodržení třídní lhůty uložena. Proto lze dovodit, že i opožděné složení doplatku jistoty, tedy po uplynutí třídní lhůty, avšak před tím, než předseda senátu

¹⁰⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 253 – 254.

vydá rozhodnutí o zrušení předběžné opatření, je účinné a není dán důvod pro zrušení předběžného opatření. Shodně jako u usnesení, kterým se ruší předběžné opatření z důvodů výše uvedených, je proti usnesení o zrušení předběžného opatření z důvodu nesložení doplatku jistoty přípustné odvolání.¹⁰¹

3.12. Náhrada škody a jiné újmy

Škodou se dle NOZ rozumí majetková újma neboli újma na jmění a ušlý zisk, a znamená jakoukoliv ztrátu na majetku. Za jinou újmu je považována újma nemajetkového charakteru, která pro poškozeného neznamenaá přímou ztrátu na majetku. Obecně povinnost nahradit škodu a jinou újmu vzniká poté, co byly naplněny její předpoklady, a to protiprávní jednání, vznik škody nebo jiné újmy jako následek protiprávního jednání, příčinná souvislost mezi tímto jednáním a následkem, a zavinění.

Náhrada škody nebo jiné újmy způsobené předběžným opatřením je upravena ustanovením § 77a OSŘ a je výsledkem novelizace OSŘ provedené zákonem č. 59/2005 Sb., účinným od 1.4.2005. Náhrada škody nebo jiné újmy připadá v úvahu pouze tehdy, jestliže předběžné opatření zaniklo nebo bylo zrušeno nikoliv z důvodu vyhovění návrhu ve věci samé nebo uspokojení práva navrhovatele. Výkladem ustanovení § 77a odst. 1 OSŘ a contrario dospějeme k závěru, že povinnost náhrady škody nebo jiné újmy se vztahuje na případy, kdy bylo předběžné opatření nařízeno a navrhovatel byl v následném řízení o věci samé neúspěšný, nebo kdy byl návrh na nařízení předběžného opatření vzat zpět v době, kdy usnesení o nařízení předběžného opatření již bylo vykonatelné a další. V těchto případech uvedené ustanovení ukládá navrhovateli povinnost nahradit škodu nebo jinou újmu každému, komu předběžným opatřením vznikla.¹⁰² Jiné podmínky pro uplatnění nároku na náhradu škody či jiné újmy, s výjimkou toho, že se jedná o škodu či újmu způsobenou předběžným opatřením, OSŘ neklade. Lze proto uzavřít, že okruh osob, které mohou uplatňovat nárok na náhradu škody a jiné újmy, se neomezuje pouze na osoby, kterým lze předběžným opatřením uložit povinnost ve smyslu § 76 odst. 1 a odst. 2 OSŘ.

¹⁰¹ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 479 – 480.

¹⁰² ustanovení § 77a odst. 1 OSŘ.

Jak bylo popsáno výše, ke vzniku odpovědnosti za škodu dochází pouze naplněním jejích předpokladů. Soustředíme-li se na otázku protiprávnosti jako jednoho z nich, je nezbytné si uvědomit, že je spatřována pouze tehdy, bylo-li předběžné opatření zrušeno či zaniklo-li z jiného důvodu než proto, že by bylo návrhu ve věci samé vyhověno nebo že by právo navrhovatele bylo uspokojeno, jak je uvedeno v ustanovení § 77a odst. 1 OSŘ.¹⁰³ Dalším předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu je následek, tedy vznik škody či jiné újmy, přičemž poškozený musí prokázat samotný vznik této škody nebo jiné újmy, kterou musí poškozený prokázat včetně její výše. Nelze se domáhat náhrady škody, jež by mohla vzniknout teprve v budoucnu. V případě, že poškozený prokázal v řízení o náhradě škody její vznik pouze v částečné výši než v té, kterou uplatňoval žalobou, o níž bude pojednáno dále, soud přiznává náhradu škody v takto prokázané výši, o náhradě zbytku uplatňovaného nároku je přitom povinen rozhodnout s využitím například znaleckého posudku a v neposlední řadě může využít i vlastního uvážení v souladu s ustanovením § 136 OSŘ.¹⁰⁴ Dalším předpokladem pro vznik povinnosti k náhradě škody nebo jiné újmy je příčinná souvislost mezi protiprávností předběžného opatření ve smyslu výše uvedeném, a následkem, tedy vznikem škody či jiné újmy. Příčinnou souvislost lze obecně chápat jako jev, bez kterého by jiný jev, v tomto případě škoda či jiná újma, nenastal. Nahrazuje se přitom skutečná škoda a ušlý zisk, a to ve smyslu konečném, tedy „(...) *definitivní ztráta, nikoliv jen oddálení možnosti jeho získání (...)*“.¹⁰⁵ Posledním předpokladem pro vznik povinnosti k náhradě škody je obecně zavinění. Povinnost k náhradě škody či jiné újmy je však v případě předběžného opatření konstruována jako odpovědnost objektivní, čili bez ohledu na zavinění, které proto není vyžadováno.

Pokud se jedná o subjekty odpovědné za škodu či jinou újmu, je nezbytné připomenout skutečnost, že k nařízení předběžného opatření dochází na základě návrhu po splnění všech podmínek, čili prokázání důvodů pro nařízení předběžného opatření a osvědčení dalších skutečností rozhodných pro uložení povinnosti tímto opatřením, zpravidla bez provedení dokazování. Podání návrhu na nařízení předběžného opatření je projevem dispoziční zásady, jež ovládá civilní řízení, a škodu či jinou újmu vzniklou v důsledku nařízeného předběžného opatření je proto povinen nahradit navrhovatel bez

¹⁰³ rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.11.2012, sp. zn. 23 Cdo 2416/2012.

¹⁰⁴ rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.10.2012, sp. zn. 23 Cdo 4127/2010.

¹⁰⁵ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25.1.2011, sp. zn. 25 Cdo 2846/2008.

ohledu na to, zda bylo předběžné opatření nařízeno v souladu se zákonem či nikoliv. Navrhovatel předběžného opatření odpovídá za vzniklou škodu nebo jinou újmu i v případě, kdy bylo předběžné opatření nařízené usnesením soudu prvního stupně rozhodnutím odvolacího soudu zrušeno či změněno ve smyslu odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření. V tomto postupu soudů obou stupňů nelze spatřovat nesprávný úřední postup, jenž by opravňoval k aplikaci zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), neboť se v daném případě jedná o odpovědnost za výsledek, kterou, jak plyne z dikce příslušného ustanovení OSŘ přičítá navrhovateli a které se navrhovatel nemůže zprostit, s výjimkou případu, kdy by ke škodě nebo jiné újmě došlo i jinak. Odpovědnost státu je tak v případě škody vzniklé předběžným opatřením ustanovením § 77a OSŘ vyloučena.¹⁰⁶ Ze stejného důvodu nelze dovozovat odpovědnost státu za škodu vzniklou jako následek exekuce provedené na základě vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření, které bylo v průběhu probíhající exekuce odvolacím soudem změněno ve smyslu zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření. Povinnost nahradit škodu nebo jinou újmu nemůže dopadat na soudního exekutora, neboť ten postupoval v souladu s vykonatelným usnesením o nařízení předběžného opatření, a proto zde absentuje příčinná souvislost mezi jednáním a následkem. Tu je sice možné spatřovat již v samotném předběžném opatření, které je nařízeno usnesením soudu, avšak s ohledem na výše uvedené je odpovědnost státu za škodu způsobenou předběžným opatřením vyloučena a odpovídá za ni pouze navrhovatel.¹⁰⁷

Vznikla-li předběžným opatřením škoda nebo jiná újma ve smyslu ustanovení § 77a odst. 1 OSŘ, kterou však navrhovatel dobrovolně nenahradil, poskytuje ustanovení § 77a odst. 2 OSŘ poškozenému možnost domáhat se svého nároku soudní cestou prostřednictvím žaloby na náhradu škody nebo jiné újmy. Uplatnění nároku tímto způsobem však zákonodárce limitoval stanovením prekluzivní lhůty v délce trvání šesti měsíců, která počíná běžet ode dne, kdy došlo k zániku předběžného opatření,

¹⁰⁶ rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.11.2012, sp. zn. 23 Cdo 2416/2012; usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.9.2008, sp. zn. 29 Cdo 3137/2007; usnesení Ústavního soudu ze dne 21.4.2009, sp. zn. II. ÚS 3069/08.

¹⁰⁷ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.11.2012, sp. zn. 28 Cdo 2596/2012.

případně kdy nabylo právní moci rozhodnutí soudu o jeho zrušení, a její zmeškání nelze prominout. Pokud poškozený žalobu ve stanovené lhůtě nepodá, jeho nárok zanikne; podá-li poškozený žalobu po uplynutí lhůty, soud ji zamítne. Dle ustanovení § 77a odst. 3 OSŘ je k projednání této žaloby a rozhodnutí o ní věcně a místně příslušný ten soud, který rozhodoval o předběžném opatření v prvním stupni, takto stanovená příslušnost je výlučná a o žalobě je rozhodováno podle části třetí OSŘ. Na žalobci leží povinnost tvrzení a důkazní a s nimi spojená břemena, musí tak prokázat, že bylo nařízeno předběžné opatření, které následně zaniklo nebo bylo zrušeno a dále že mu vznikla škoda nebo jiná újma vznikla v příčinné souvislosti s tímto předběžným opatřením, jakož i výši uplatňovaného nároku. Oproti tomu na žalovaném, respektive navrhovateli předběžného opatření, leží povinnost tvrzení a důkazní a s nimi spojená břemena ohledně prokázání, že by k žalobcem tvrzené škodě či jiné újmě došlo bez ohledu na zrušení nebo zánik předběžného opatření.¹⁰⁸

Přestože řízení o nároku na náhradu škody nebo jiné újmy vzniklé předběžným opatřením je „(...) součástí řízení o vydání předběžného opatření, které není řízením ve věci samé (...), je rozhodnutí o uvedeném nároku třeba za rozhodnutí ve věci samé považovat, neboť se jím řeší spor o právo mezi účastníky, kteří stojí proti sobě v postavení žalobce a žalovaného, a v tzv. řízení sporném se jím (na základě žaloby) stanoví konkrétní práva a povinnosti účastníků vyplývající z žalobou uplatněného právního vztahu.“¹⁰⁹ Soud o tomto nároku rozhoduje usnesením, které je však rozhodnutím ve věci samé a nabytím právní moci zakládá překážku *res iudicatae*.

Nelze však pominout tu skutečnost, že povinnost nahradit škodu nebo jinou újmu má úzkou souvislost s jistotou, jež je zpravidla povinně skládána na účet soudu spolu s podáním návrhu na nařízení předběžného opatření. Občanský soudní řád stanoví v ustanovení § 77a odst. 4 postup pro nahrazení škody nebo jiné újmy, jež byla přiznána pravomocným usnesením soudu. Takto přiznaná škoda nebo újma je uspokojena právě z jistoty složené navrhovatelem. Je-li poškozených více, pak je jistota vyplacena tak, že se jí uspokojí pohledávka každého z poškozených v plné výši, nepostačuje-li jistota k takovému uspokojení, je rozdělena mezi poškozené poměrně dle výše jejich jednotlivých pohledávek. Pokud by však jistota nepostačovala a nedošlo tak

¹⁰⁸ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 482.

¹⁰⁹ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.2.2005, sp. zn. 25 Cdo 1797/2003.

k uspokojení škody nebo jiné újmy poškozeného v celém rozsahu, není navrhovatel zbaven své povinnosti zbývající nezajištěnou část škody nebo jiné újmy nahradit dalšími prostředky.¹¹⁰

3.13. Opravné prostředky

Prostřednictvím opravného prostředku se lze domáhat přezkumu soudního rozhodnutí. Opravné prostředky dělíme dle různých kritérií, přičemž praxí i veřejností nejvíce užívané je dělení teoretické, a to na opravné prostředky řádné a mimořádné. V rámci občanského soudního řízení se setkáváme s odvoláním proti rozsudku či usnesení jako řádným opravným prostředkem, mimořádné opravné prostředky představuje dovolání, žaloba pro zmatečnost a žaloba na obnovu řízení.

O návrhu na nařízení předběžného opatření je rozhodováno usnesením, a řádným opravným prostředkem proti tomuto rozhodnutí odvolání. Vzhledem k tomu, že právní úprava předběžného opatření neobsahuje ustanovení týkající se opravného prostředku proti rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření, je nutno postupovat podle právní úpravy obecné, obsažené v části čtvrté OSŘ, také s přihlédnutím k tomu, že usnesení o předběžném opatření není uvedeno v taxativním výčtu ustanovení § 202 odst. 1 OSŘ, které upravuje případy usnesení, proti kterým není odvolání přípustné¹¹¹. Odvolání se podává ve lhůtě patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje, přičemž o něm rozhoduje soud odvolací, tedy soud druhého stupně.

V případě rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření není doručování písemného vyhotovení rozhodnutí upraveno jednotně pro všechny typy tohoto rozhodnutí, proto je nutné si uvědomit, komu má být to které rozhodnutí o předběžném opatření doručováno a kdo je oprávněn podat proti němu odvolání. Pokud dojde soud k závěru, že návrh na nařízení předběžného opatření má být usnesením zamítnut nebo odmítnut či řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření zastaveno, a to z důvodů podrobněji rozvedených v předcházejících kapitolách této práce, je takové usnesení doručeno pouze navrhovateli¹¹² a pouze ten je legitimován k podání odvolání. Bylo-li však návrhu na nařízení předběžného opatření vyhověno, což nutně znamená

¹¹⁰ ustanovení § 77a OSŘ.

¹¹¹ ustanovení § 202 odst. 1 OSŘ.

¹¹² ustanovení § 76g OSŘ.

uložení povinnosti účastníku řízení nebo třetí osobě, je usnesení o nařízení předběžného opatření doručováno účastníkům řízení o předběžném opatření nebo jejich zástupcům a dále těm, kterým je jím uložena povinnost.¹¹³ Tím je vymezen okruh osob oprávněných k podání odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření. Podání odvolání brání tomu, aby usnesení o předběžném opatření nabylo právní moci, tato skutečnost však nemá vliv na jeho vykonatelnost, jak již bylo výše uvedeno.

Odvolací soud může o odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření rozhodnout bez nařízení jednání¹¹⁴, a to tak, že jej potvrdí nebo zruší. Změna rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření je přípustná pouze tehdy, nejedná-li se o případ rozhodnutí, „(...) kdy byl návrh na nařízení předběžného opatření zamítnut nebo odmítnut nebo kterým bylo řízení o návrhu zastaveno, a odvolací soud dospěje k závěru, že toto usnesení má být změněno tak, že se návrhu alespoň částečně vyhová.“¹¹⁵

Lhůta pro rozhodnutí odvolacího soudu není občanským soudním řádem stanovena, v čemž autorka spatřuje nedostatek právní úpravy. Předběžným opatřením je poskytována ochrana dočasná a vzhledem k časové limitaci rozhodování soudu prvního stupně o návrhu na nařízení předběžného opatření se tato ochrana vyznačuje také rychlostí jejího poskytování a absence časového omezení pro rozhodnutí o odvolání proti usnesení o předběžném opatření, která může být pouze hypoteticky zhojena možností rozhodnout bez nařízení jednání tzv. od stolu bez složité administrativní procedury, může narušovat záměr, kterého má být předběžným opatřením dosaženo. Na druhou stranu je nezbytné věc posuzovat dle smyslu a účelu předběžného opatření, a při této vědomosti a znalosti právní úpravy, která se týká rozhodování soudu prvního stupně o návrhu nařízení předběžného opatření, totiž že o něm má být rozhodováno zpravidla bezodkladně, by měl i odvolací soud rozhodnout o odvolání proti usnesení o předběžném opatření analogicky bez průtahů.

Mimořádné opravné prostředky proti rozhodnutí o předběžném opatření, tyto nepřipadají v úvahu, neboť žalobu na obnovu řízení je možné směřovat pouze proti usnesení ve věci samé, a žaloba pro zmatečnost směřuje proti rozhodnutí, kterým bylo řízení skončeno, tedy také rozhodnutí ve věci samé, kdy tyto požadavky usnesení o předběžném opatření nespĺňuje. Pokud jde o dovolání jako další mimořádný opravný

¹¹³ ustanovení § 76c odst. 2 OSŘ.

¹¹⁴ ustanovení § 214 odst. 2 písm. c) OSŘ.

¹¹⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 19.1.2010, sp. zn. Pl. ÚS 16/09.

prostředek, je přípustnost jeho podání proti usnesení o předběžném opatření ustanovením § 238 odst. 1 OSŘ vyloučena.

V neposlední řadě považuje autorka za vhodné alespoň okrajově nastínit postoj Ústavního soudu k ústavním stížnostem, jež směřují proti usnesení o předběžném opatření, byť si je vědoma toho, že se nejedná o obecný opravný prostředek. Ústavní stížnost je upravena zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu a k jejímu podání je oprávněn účastník řízení, který tvrdí, že bylo pravomocným rozhodnutím soudu či jiných orgánů porušeno jeho základní právo nebo svoboda, jež mu zaručuje ústavní pořádek¹¹⁶. Zprvu byl postoj Ústavního soudu k ústavním stížnostem proti usnesením o předběžném opatření v tomto směru zcela negativní, neboť argumentoval tím, že předběžným opatřením jako institutem s dočasnými účinky nemůže dojít k definitivnímu porušení základního práva či svobody, nejedná se proto o rozhodnutí, proti kterému je ústavní stížnost přípustná, což vedlo k odmítání takových stížností.¹¹⁷ Uvážíme-li ovšem, že předběžným opatřením může být uložen zákaz dispozic s nemovitou věcí, čímž je omezeno vlastnické právo sice nikoliv trvale, ale zato ve velkém rozsahu, nelze se s tímto závěrem Ústavního soudu bezvýhradně ztotožnit. Navíc, jak již bylo v této práci uvedeno, argument dočasnosti právní úpravy založené předběžným opatřením není vždy na místě s ohledem na dobu, po jakou může tato úprava přetrvávat v důsledku délky řízení o věci samé, tedy do zániku předběžného opatření ve smyslu ustanovení § 77 odst. 1 písm. b) nebo c) OSŘ. Tyto argumenty uvážil taktéž Ústavní soud a svůj postoj částečně přehodnotil. V současné době ústavní stížnost proti rozhodnutí o předběžném opatření považuje ve výjimečných případech za přípustnou a přezkum z jeho strany je zaměřen spíše na otázku souladu řízení o předběžném opatření s právními předpisy, k věcnému přezkumu dochází zřídka.¹¹⁸

¹¹⁶ ustanovení § 72 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁷ usnesení Ústavního soudu ze dne 21.10.1998, sp. zn. III. ÚS 119/98.

¹¹⁸ srov.nález Ústavního soudu ze dne 10.11.1998, sp. zn. II. ÚS 221/98; usnesení Ústavního soudu ze dne 18.12.2002, sp. zn. III. ÚS 636/2002; usnesení Ústavního soudu ze dne 20.3.2006, sp. zn. IV. ÚS 307/05.

4. Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je s účinností od 1.1.2014 upraveno ve zvláštním zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, a to v rámci předběžného řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí v pododdílu prvním, ustanovením § 400 a.n. ZŘS, aniž by pojem domácího násilí blíže vysvětlovalo. Úplnou definici tohoto pojmu v našem právním řádu nenajdeme, a proto je nezbytné uchýlit se k výkladu jednotlivých ustanovení. Hmotněprávní úprava domácího násilí je obsažena zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v rámci trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí¹¹⁹, jehož výkladem lze dospět k závěru domácím násilím je hrubé až kruté zacházení s touto osobou, které je charakterizováno trvalostí a které je týranou osobou chápáno jako těžké příkoří, přičemž se může jednat o bití, psychické násilí, sexuální násilí, vydírání a další. Civilní hmotněprávní úpravu poskytuje ustanovení § 751 NOZ, které domácí násilí charakterizuje jako stav, který může postihnout společné bydlení manželů, respektive jejich rodinnou domácnost, kdy pro jednoho z manželů setrvávání v této domácnosti není snesitelné z důvodu tělesného či duševního násilí, kterého se vůči němu nebo jiné osobě, žijící v rodinné domácnosti dopouští druhý z manželů. V takovém případě může dojít na návrh manžela dotčeného násilím nebo jiné osoby, žijící v takové rodinné domácnosti k tomu, že soud omezí či až vyloučí na stanovenou dobu agresora z práva bydlet v příslušném domě či bytě. Tato právní úprava se vztahuje jak na osoby sezdané, tak i na manžele rozvedené, jakož i jiné osoby, které bydlí společně, ale nejsou manželi, a to i v případě, bydlí-li takové osoby společně jinde, než ve společné domácnosti.¹²⁰ Lze proto dovodit, že aby určité jednání osoby bylo možné klasifikovat jako domácí násilí, musí splňovat kritéria opakovanosti a dlouhodobosti, tendence eskalace jednání, které probíhá v soukromí, nikoliv na veřejnosti, a existence blízkého nebo intimního vztahu osob při současném jednoznačném a nerovném vymezení jejich rolí, totiž role agresora a oběti, přičemž za

¹¹⁹ ustanovení § 199 odst. 1 TZ: „Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.“

¹²⁰ ustanovení § 751, § 752, § 3021 NOZ.

domácí násilí je považován pouze záměrný atak agresora vůči oběti.¹²¹ Autorka pouze upřesňuje, že navzdory obecně vžitému společenskému vnímání problematiky domácího násilí mohou být obětí domácího násilí nejen ženy, ale i muži a děti, přičemž nelze opomíjet seniory a handicapované osoby.

Tímto zvláštním předběžným opatřením se lze domáhat dočasné ochrany před útočníkem, jež se opakovaně dopouští násilného jednání ve smyslu výše uvedeném, jakož i dočasné ochrany před nežádoucím sledováním nebo obtěžováním z jeho strany a zároveň oběti takového jednání poskytuje čas k úvaze, zda a jakým způsobem bude nastalou situaci řešit.¹²² Nejde však o jediný institut českého právního řádu, kterým je poskytována ochrana oběti domácího násilí, dalším je například institut vykázání, upravený zákonem č. 273/2008 Sb., o policii České republiky.

4.1. Srovnání s právní úpravou účinnou do 31.12.2013

Do nabytí účinnosti ZŘS byla obětí domácího násilí poskytována dočasná ochrana předběžným opatřením upraveným v ustanovení § 76b OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013, a to pouze pro případy, kdy jednání odpůrce ohrožovalo navrhovatelův život, zdraví, svobodu či lidskou důstojnost. Současná právní úprava postrádá výčet jednání označených za domácí násilí, a proto je nezbytné vycházet z výše uvedených charakteristik, které jsou-li naplněny současně, představují domácí násilí. Pokud se jedná o povinnosti, které lze tímto předběžným opatřením uložit, nedošlo ve srovnání s dřívější úpravou účinnou do 31.12.2013 ke změně. Zato v dalších oblastech týkajících se tohoto zvláštního předběžného opatření ke změnám, které autorka hodnotí zpravidla jako výrazné, došlo. Zda je lze považovat za změny k lepšímu či naopak se autorka práce pokusí v této kapitole objasnit.

První významnou změnou je zkrácení maximální doby trvání předběžného opatření z původní délky až jednoho roku ve smyslu ustanovení § 76c odst. 4 OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013 od okamžiku jeho nařízení na dobu maximálně šesti měsíců, počítanou též od okamžiku jeho nařízení. Z pohledu oběti se pravděpodobně

¹²¹ KOČOVÁ, Klára. *Domácí násilí a tzv. vykázání – nový institut právního řádu ČR*. Bulletin advokacie, 2007, 10/2007, s. 34.

¹²² DAVID, L.; IŠTVÁNEK, F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 332.

jedná o negativum úpravy ZŘS oproti úpravě OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013, neboť došlo ke zkrácení doby, po níž je jí poskytována ochrana o celou jednu polovinu. Situace, v níž se osoba, jež je obětí domácího násilí nachází, určitě není snadná a z praxe je zřejmé, že ne mnoho z těchto osob se odhodlá situaci řešit. Autorka soudí, že právě proto by doba ochrany poskytované předběžným opatřením měla být přiměřeně dlouhá, aby si oběť nejen zvykla na samostatný život bez agresora, ale zejména aby podnikla veškeré kroky, které povedou k jejímu oprostění od agresivního jedince. Na druhou stranu je naopak zkrácením trvání předběžného opatření zachována jeho povaha a zejména podstata, neboť i v tomto případě se jedná o opatření pouze dočasné, které nesmí nahrazovat rozhodnutí ve věci samé. Přestože se předběžné opatření dle ustanovení § 400 a.n. ZŘS blíží rozhodnutí meritornímu s krátkodobými účinky, nelze zapomínat, že definitivní řešení problému domácího násilí v rodinné domácnosti poskytuje pouze rozhodnutí ve věci samé, například rozvod manželství.

Další podstatnou změnu spatřuje autorka v rozšíření okruhu účastníků, a to o osobu, vůči které násilí směřuje, není-li současně navrhovatelem. Je tedy zřejmé, že návrh na nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí může podat i osoba třetí. V této změně autorka spatřuje zdůraznění aktuálnosti problematiky domácího násilí a zároveň obecně vnímané společenské potřeby jej co nejvíce eliminovat. Zákonodárce tím oproti dřívější úpravě dal najevo, že si je více vědom souvislostí a problémů, kterým oběti domácího násilí čelí, kdy se zejména jedná o strach z dalších útoků agresora, vydírání, výhrůžky a další, a proto současná právní úprava umožňuje podání návrhu i třetím osobám, když pro tento krok oběť nemá dostatek odvahy. Změnu tohoto přístupu autorka práce považuje za velmi příhodnou, zvláště za situace, kdy počet obětí domácího násilí má obecně vzestupnou tendenci.

Předchozí právní úprava předběžného opatření týkajícího se domácího násilí byla představována pouze vloženými ustanoveními v rámci části druhé OSŘ a vztahovala se na něj „obecná“ ustanovení týkající se běžného předběžného opatření, nebylo-li stanoveno jinak. Standardně v případě chybějících náležitostí návrhu na nařízení předběžného opatření, jeho nesrozumitelnosti nebo neurčitosti došlo k jeho odmítnutí, aniž by byl navrhovatel vyzván k nápravě, nicméně tato obecná úprava postupu soudu neplatila pro návrh na nařízení předběžného opatření v oblasti domácího

násilí¹²³. Oproti tomu ZŘS možnost odmítnutí návrhu obsahuje, což by se zprvu mohlo jevit jako zlehčení problematiky domácího násilí a zároveň snaha zákonodárce omezit případné zahlcení soudů těmito návrhy. Tomu však zákon o zvláštních řízeních soudních čelí stanovením kritérií, která musí být naplněna, aby soud mohl k odmítnutí návrhu přistoupit. K odmítnutí návrhu může dojít až poté, co jeho nedostatky, pro které nelze o návrhu rozhodnout, nebyly na výzvu soudu ve stanovené lhůtě odstraněny.¹²⁴

Dalšími změnami, které autorka práce považuje pro oběti domácího násilí za vesměs přínosné, je stanovení lhůty pro rozhodnutí soudu o odvolání, zakotvení možnosti podat návrh na opětovný výkon rozhodnutí v případě, že odpůrce – povinný porušil povinnosti uložené usnesením o nařízení předběžného opatření, možnost domáhat se prodloužení trvání účinků předběžného opatření podáním prostého návrhu na prodloužení, aniž by bylo toto prodloužení vázáno na probíhající řízení ve věci samé a dále možnost zrušení trvání předběžného opatření soudem na základě návrhu, což dosud nebylo možné. Jde-li o změnu místní příslušnosti soudu, který o návrhu na nařízení tohoto předběžného opatření rozhoduje, pokládá ji autorka za pouze administrativní záležitost, která je z pohledu oběti či navrhovatele ve srovnání s výše uvedenými změnami nepříliš významná.

Za nedostatečné a do budoucna nejspíše i problematické považuje autorka hmotněprávní vymezení pojmu domácího násilí, a to konkrétně nesnesitelnost společného bydlení osoby, proti níž domácí násilí směřuje, a odpůrce. Tato nesnesitelnost není NOZ definována, absentuje vymezení její hranice. Dle autorky není proto zřejmé, zda je za nesnesitelnost považováno již samotné naplnění charakteristiky domácího násilí prostřednictvím jeho shora uvedených čtyř znaků či zda i takové násilné jednání musí dosáhnout určité intenzity, aby bylo možné jej považovat za nesnesitelné. Přestože si je autorka práce vědoma značné individuality jednotlivých případů domácího násilí, považovala by *de lege ferenda* za vhodné, aby zákonodárce upravil pojem nesnesitelnosti společného bydlení alespoň demonstrativním výčtem takového jednání, respektive násilí, které považuje již za pomyslnou hranici snesitelnosti.

¹²³ srov. ustanovení § 75a odst. 2 OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013.

¹²⁴ srov. ustanovení § 402 odst. 2 ZŘS.

4.2. Příslušnost soudu k nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí

Oproti dosavadní právní úpravě došlo ke změně místní příslušnosti soudu k nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí. Věcná příslušnost soudu k řízení zůstala nezměněna a k rozhodování o tomto předběžném opatření je nadále okresní soud.

Podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2013 byl k řízení o návrhu na nařízení zvláštního předběžného opatření proti domácímu násilí ve smyslu ustanovení § 74 odst. 5 OSŘ místně příslušný okresní soud, v jehož obvodu se nacházelo společné obydlí účastníků.¹²⁵ Současná právní úprava místní příslušnosti soudu k rozhodnutí o předběžném opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je uvedena v ustanovení § 400 ZŘS tak, že místně příslušným soudem je obecný soud navrhovatele. Jak již bylo vysvětleno v úvodu této práce, dle ustanovení § 1 odst. 2 ZŘS se vztah mezi ZŘS a OSŘ vyznačuje subsidiárním užitím úpravy obsažené v OSŘ. Proto je nezbytné současně aplikovat ustanovení § 85 odst. 1 OSŘ, které obsahuje mimo jiné pravidlo pro určení obecného soudu fyzické osoby, který je zpravidla určen dle místa jejího bydliště. Místně příslušným soudem pro rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí proto nejčastěji bude obecný, respektive okresní soud, do jehož obvodu náleží navrhovatelovo bydliště.

Autorka se domnívá, že účelem této změny mělo být přiblížení institutu předběžného opatření v této věci navrhovateli a tím zároveň dosažení urychlení řízení o něm. V momentě, kdy navrhovatelem je zároveň oběť domácího násilí, je zřejmé, v důsledku této změny nebudou navrhovateli kladeny na jeho cestě za ochranou, kterou mu předběžné opatření může poskytnout, další překážky, a to zejména překážka vzdálenostní, neboť je na místě předpoklad, že se bude jednat o soud, který je navrhovateli nejbližší. Proto autorka práce považuje úpravu místní příslušnosti obsaženou v ZŘS za prospěšnější, a to z důvodu podpory obětí domácího násilí a tím i poskytnutí vyšší míry ochrany.

¹²⁵ ustanovení § 74 odst. 5 OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013.

4.3. Zahájení řízení

Řízení o předběžném opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí lze zahájit výlučně na návrh, jehož speciální náležitosti upravuje ustanovení § 402 ZŘS, ovšem požadavky jeho obecných náležitostí jsou s ohledem na subsidiaritu užití OSŘ obsaženy v ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ. Ustanovení § 14 ZŘS umožňuje podání návrhu na řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí nejen písemně, ale i ústní formou do protokolu. Na rozdíl od běžného předběžného opatření však není spolu s podáním návrhu vyžadováno složení jistoty, a to vzhledem k tomu, že se nejedná o sporné řízení¹²⁶. Jde-li však o škodu nebo jinou újmu, nelze opomíjet, že k jejímu vzniku na straně odpůrce dojít může, například tím, že si bude povinen zajistit jiné bydlení po dobu trvání předběžného opatření. Ačkoliv v případě domácího násilí návrh nepodléhá současně povinnosti složit jistotu, navrhovatel se povinnosti nahradit škodu nezprošťuje, neboť z dikce ZŘS nevyplývá vyloučení aplikace ustanovení § 77a OSŘ.

Navrhovatel tohoto předběžného opatření musí v návrhu osvědčit, že společné bydlení s odpůrcem je pro něj z důvodu psychického nebo tělesného násilí, které je namířeno buď proti němu samotnému, nebo proti jiné osobě ve společné domácnosti, nesnesitelné. Nadto je předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí na návrh možné vydat za splnění všech jeho podmínek i v případě, kdy se navrhovateli podaří osvědčit, že je nevyžádaně sledován či obtěžován. Vzhledem k absenci legální definice domácího násilí by měl návrh na vydání předběžného opatření akcentovat zejména dlouhodobost a opakovanost násilného jednání agresora vůči oběti nebo jejího sledování či obtěžování a dále také cílenost ataků agresora. Je to totiž právě opakovanost násilného jednání, která dle rozhodovací praxe soudů odlišuje běžné rodinné konflikty od případů domácího násilí.¹²⁷ Návrh zároveň musí být formulován dostatečně určitě, což nejlépe zajišťuje prostý, ale podrobný popis násilí, kterého se agresor na oběti dopouští. Je považováno za vhodné soudu přiblížit vlastnosti agresora, například že se jedná o osobu chorobně žárlivou, že je náchylná ke zneužívání návykových látek, z jakého pochází sociálního prostředí a další skutečnosti, které

¹²⁶ ustanovení § 12 ZŘS; Česká republika. Vláda. Sněmovní tisk číslo 931/0. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. [ze dne 27.2.2013]. [online]. 5.3.2013. [cit. 2014-10-11]. Zvláštní část důvodové zprávy, § 12, s. 127. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>

¹²⁷ srovnání usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7.8.2012, sp. zn. 19 Co 372/2012.

dokreslují jeho povahu a mohou soudu napomoci ke zhodnocení, zda společné bydlení je opravdu pro oběť domácího násilí nesnesitelné a je tak dán důvod k vydání předběžného opatření. Zároveň by měl návrhovač vylíčit skutečnosti, které se ho, potažmo oběti domácího násilí týkají, například že se jedná o osobu seniora, která je odkázána na pomoc druhých – násilné osoby nebo matku dětí nízkého věku, která je po stránce finanční závislá na dávkách státní sociální podpory, a zejména by měly být vylíčeny pocity, které v oběti agresor vyvolává. Tyto skutečnosti pak napomáhají soudu při rozhodování, jaké povinnosti budou odpůrci případným předběžným opatřením uloženy.¹²⁸

4.3.1. Vady návrhu

V případě, že návrh neobsahuje veškeré náležitosti, které jsou pro rozhodnutí o něm rozhodující, ukládá ustanovení § 402 odst. 2 ZŘS soudu, aby návrhovač vhodným způsobem vyzval k jejich doplnění a zároveň jej poučil o tom, jaké důsledky bude mít nevyhovění této výzvě, přičemž třetí větou ustanovení § 402 odst. 2 ZŘS je vyloučeno užití ustanovení § 43 OSŘ. Lhůta pro samotné doplnění návrhu na vydání předběžného opatření není ZŘS stanovena a ani není soudu uloženo, aby takovou lhůtu návrhovači stanovil. Z věty druhé tohoto ustanovení ZŘS však implicitně plyne, že návrh na vydání předběžného opatření musí být doplněn ve lhůtě, kterou ZŘS stanoví pro rozhodnutí o návrhu, tj. do 48 hodin. Zároveň zákonodárce ponechal soudu možnost úvahy a volby, jaký způsob výzvy zvolí. Tento přístup je logický s ohledem na časový limit, v němž má být o návrhu rozhodnuto. Proto soud musí ad hoc v konkrétním případě zvolit takový způsob, který se mu bude zdát jako nejvhodnější. Pravděpodobně se z důvodu rychlosti vyřízení bude jednat o výzvu telefonickou, prostřednictvím veřejné datové sítě, disponuje-li návrhovač datovou schránkou, prostřednictvím elektronické pošty či faxu. Pokud však k doplnění návrhu ve výše uvedené lhůtě nedojde nebo není-li možné návrhovač vhodným způsobem k doplnění návrhu vyzvat, je tento návrh soudem odmítnut.¹²⁹

Zda je 48 hodinová lhůta počítána od okamžiku podání návrhu či až od okamžiku, kdy je návrhovač soudem k doplnění vyzván, není z ustanovení ZŘS

¹²⁸ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžné opatření ve věcech domácího násilí*. Právní rádce, 2009, 1/2009, s. 22.

¹²⁹ ustanovení § 401 ZŘS; ustanovení § 402 ZŘS.

zřejmé. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu ZŘS uvádí, že „(...) *navrhovatel ve lhůtě čtyřiceti osmi hodin na výzvu soudu nereaguje, soud návrh na nařízení předběžného opatření odmítne.*“¹³⁰ Z této dikce autorka usuzuje, že běh této krátké lhůty počíná až výzvou soudu k doplnění návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí. Dle názoru autorky by se však mělo jednat o počítání lhůty od okamžiku podání návrhu, neboť o návrhu musí být dle ustanovení § 404 odst. 2 ZŘS rozhodnuto do 48 hodin a jedním z možných rozhodnutí je i odmítnutí návrhu.

Jelikož ustanovení ZŘS neobsahuje mimo výše uvedené zvláštní právní úpravu týkající se vad návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí a dalších důvodů pro jeho odmítnutí či zamítnutí, aplikuje se na tyto otázky právní úprava OSŘ. Naproti tomu ustanovení § 16 ZŘS upravuje zastavení řízení, jestliže odpadly důvody pro jeho vedení, a to i bez návrhu. Přestože tímto ustanovením došlo ke speciální úpravě zastavení zvláštního řízení soudního, autorka je názoru, že jsou jím plně vystihnuty situace, kdy nutně dochází k zastavení řízení taktéž dle OSŘ.

4.4. Účastníci řízení

Účastníky řízení o návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí upravuje ustanovení § 403 odst. 1 ZŘS jejich výčtem, jedná se o navrhovatele, odpůrce a případně osobu, proti které násilí směřuje. Je patrné, že došlo k novému označení protistrany, tedy osoby, proti které návrh na vydání předběžného opatření směřuje. Občanský soudní řád pojem odpůrce v souvislosti s předběžným opatřením neznal a doposud nezná, v případě obecného předběžného opatření hovoří o „(...) *tom, který by (účastníkem) byl, kdyby šlo o věc samu*“¹³¹, v případě předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí takovou osobu zákonodárce označoval jako „*účastníka, proti kterému návrh směřuje*“¹³². Lze uzavřít, že došlo k promítnutí pojmosloví do právního předpisu, protože pojem „odpůrce“ v souvislosti s předběžným opatřením byl navzdory chybějící zákonné úpravě judikaturou hojně užíván.

¹³⁰ Česká republika. Vláda. Sněmovní tisk číslo 931/0. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. [ze dne 27.2.2013]. [online]. 5.3.2013. [cit. 2014-10-10]. Zvláštní část důvodové zprávy, § 398, s. 173. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>

¹³¹ ustanovení § 74 odst. 2 OSŘ.

¹³² ustanovení § 76b OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013.

4.4.1. Navrhovatel

Z vazby předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí na ustanovení NOZ vztahující se k domácímu násilí jednoznačně vyplývá, že věcně legitimována k podání návrhu na toto předběžné opatření je pouze ta osoba, která s agresorem sdílí společné bydlení, a tím došlo k legální úpravě závěrů vyvozovaných soudní judikaturou.¹³³ Na rozdíl od dřívější právní úpravy však ZŘS umožňuje, aby navrhovatelem byla také osoba, jež není útokům agresora bezprostředně vystavena, což, jak bylo výše konstatováno, autorka považuje bezesporu za klad nové právní úpravy.

Zákon o zvláštních řízeních soudních umožňuje podání návrhu i osobě nezletilé, tj. osobě, která nedovršila osmnáctého roku věku¹³⁴, přičemž zákonodárce pamatoval na rozlišení situace, kdy návrh na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí podává nezletilý prostřednictvím další osoby, o čemž bude pojednáno v následující kapitole této práce, nebo případ, kdy tento návrh podává nezletilý starší šestnácti let sám, protože mu ZŘS¹³⁵ přiznává plnou procesní způsobilost bez ohledu na jeho nezletilost dle hmotného práva. V takovém případě se jedná o výjimku z obecného pojetí procesní způsobilosti, jak byla přiblížena v kapitole 3.1. této práce.

Výjimku z výlučné věcné legitimace představuje ustanovení § 8 ZŘS. Toto ustanovení totiž umožňuje státnímu zastupitelství vstoupit do již zahájeného řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí, jakož i zahájení takového řízení iniciovat návrhem. Koncepce účasti státního zastupitelství v občanském soudním řízení byla zakotvena již v OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013, novinkou však je jeho ingerence v oblasti domácího násilí. Přestože stěžejní role státního zastupitelství tkví v trestněprávní oblasti, nelze jeho mimotrestní působení mající charakter ochrany veřejného zájmu opomíjet. Ačkoliv má oblast domácího násilí úzkou vazbu na trestní právo, její zařazení do netrestní agendy státního zastupitelství dle mínění autorky vyzdvihuje aktuálnost této problematiky.

¹³³ srov. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 28.5.2012, sp. zn. 32 Co 297/2012.

¹³⁴ srov. ustanovení § 30 odst. 1 věta druhá NOZ a contrario.

¹³⁵ ustanovení § 403 odst. 3 ZŘS.

4.4.2. Zástupce nezletilého a osoby s omezenou svéprávností

Jak je výše uvedeno, zákonodárce pamatoval i na situaci, kdy by návrh na vydání předběžného opatření chtěla podat i nezletilá osoba, která však není starší šestnácti let. Vzhledem k tomu, že takový nezletilý nemá dostatek procesní způsobilosti a nemůže proto podat příslušný návrh sám, podá jej jeho jménem zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci. Podání návrhu nezletilým prostřednictvím advokáta ZŘS podmiňuje dostatečnou rozumovou a mravní vyspělostí nezletilce, takže si tento uvědomuje důsledky udělení plné moci advokátu. Za nedostatečné autorka práce považuje chybějící explicitní zákonné vymezení osob, které jsou zákonnými zástupci nezletilého. Výkladem příslušných ustanovení NOZ¹³⁶ dospějeme pouze k závěru, že zastoupení nezletilce je součástí rodičovské odpovědnosti, která náleží oběma rodičům stejným dílem, není-li omezena, a rodiče mají povinnost dítě – nezletilého zastoupit při právních jednáních, ke kterým není samo právně způsobilé, přičemž toto zastoupení mohou na základě smlouvy přenechat jiné osobě. Došlo tak ke stejně vágní formulaci zákonného zástupce jako za doby účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině.

Svéprávností se rozumí způsobilost nabývat vlastním právním jednáním práv, jakož se i zavazovat k povinnostem. Rozsah svéprávnosti může být u osoby omezen pouze soudem, a to z důvodu přítomnosti duševní poruchy trvalého charakteru, která člověku zabraňuje v právním jednání v určitých, soudním rozhodnutí vymezených oblastech.¹³⁷ Je-li osoba omezena ve způsobilosti nabývat vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem právě v oblasti, kam lze zařadit i tento návrh na vydání předběžného opatření, podává jejím jménem návrh na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí opatrovník, který byl této osobě jmenován. Pokud se však domácího násilí na osobě s omezenou svéprávností dopouští právě opatrovník, podá návrh na vydání předběžného opatření obecní úřad obce s rozšířenou působností.¹³⁸

¹³⁶ ustanovení § 858 ve spojení s ustanovením § 865 odst. 1, § 892 odst. 2, § 894 odst. 1 NOZ.

¹³⁷ ustanovení § 15 odst. 2 NOZ ve spojení s ustanovením § 55 a.n. NOZ.

¹³⁸ ustanovení § 403 odst. 2 ZŘS.

4.4.3. Opatrovník

Pro případy střetu zájmů zákonného zástupce nebo opatrovníka a osoby zastoupené nebo hrozby takového střetu, obsahuje ZŘS speciální právní úpravu ustanovení opatrovníka navrhovateli předběžného opatření, kterého jmenuje soud, jež je zároveň příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, přičemž proti usnesení, kterým se jmenuje opatrovník je přípustnost odvolání ZŘS vyloučena. Zákon o zvláštních řízeních soudních tím zároveň výslovně eliminuje užití obecné úpravy kolizního opatrovnictví, obsažené v ustanovení § 460 NOZ. Dále stanoví, že opatrovník není osobě s omezenou způsobilostí k právnímu jednání jmenován tehdy, je-li taková osoba zastoupena advokátem. V takovém případě se totiž opatrovnictví jeví jako zcela bezpředmětné.

Jelikož je opatrovník soudem jmenován ihned poté, co je rozhodnuto o samotném návrhu na předběžné opatření, je patrné, že se jedná o opatrovníka pro řízení o věci samé.¹³⁹

4.5. Usnesení o nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí

Jak bylo výše naznačeno, soud musí o návrhu na vydání předběžného opatření rozhodnout v určité lhůtě. ZŘS poskytuje soudu k uvážení nezbytnosti předběžného opatření a k rozhodnutí o povinnostech, které jeho prostřednictvím uloží, lhůtu 48 hodin, přičemž je rozhodováno o tomto návrhu bez jednání.¹⁴⁰ Takto stanovenou lhůtu autorka považuje s ohledem na povahu institutu předběžného opatření a subsidiární užití OSŘ za nejzazší možnou, neboť dle obecných ustanovení OSŘ by o návrhu na předběžné opatření měl rozhodnout soud bezodkladně a lhůta počíná běžet okamžikem podání návrhu. S ohledem na časové omezení považuje autorka absenci nařízení jednání pro rozhodnutí za zcela racionální. Nadto nelze pomíjet specifické okolnosti, které samotné podání návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí provázejí, respektive mu předcházejí a jednání soudu by mohlo vést k dalšímu vystavování oběti násilí ze strany agresora.

¹³⁹ ustanovení § 403 odst. 2 ZŘS ve spojení s ustanovením § 406 ZŘS.

¹⁴⁰ ustanovení § 404 ZŘS.

ZŘS obsahuje speciální úpravu pro formu rozhodnutí jen v případě, že soud rozhoduje ve věci samé a lze tak dovodit, že o návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí se z důvodu subsidiarity OSŘ rozhoduje shodně usnesením jako v případě obecného předběžného opatření. K vyhovění návrhu na nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí postačuje osvědčení rozhodných skutečností, tj. takových, které svědčí o existenci domácího násilí ve společné domácnosti navrhovatele.

Mimo povinností, které jsou odpůrci uloženy vydaným předběžným opatřením ve věci ochrany proti domácímu násilí, je soud povinen dostát své poučovací povinnosti, kterou mu ukládá ustanovení § 405 odst. 2 ZŘS. Toto ustanovení ZŘS zavazuje soud k poučení odpůrce o jeho právu odnést si ze společného obydlí osobní věci a věci osobní potřeby, případně věci nezbytné k provozování podnikání, výkonu povolání či jiné, z vážného důvodu nezbytné věci. Zároveň zavazuje soud k poučení navrhovatele o možnosti podat návrh na prodloužení trvání účinků předběžného opatření a o možnosti podat návrh na zahájení meritorního řízení, například návrh o rozvod manželství.

Ve vztahu k navrhovateli tak došlo k podstatné změně, neboť podle právní úpravy účinné do 31.12.2013 se na všechny návrhy na nařízení předběžného opatření včetně návrhu ve věci ochrany proti domácímu násilí vztahovala povinnost podat návrh ve věci samé ve stanovené lhůtě, zatímco současná právní úprava předběžného opatření u domácího násilí se zahájením řízení ve věci samé sice také počítá, ale konstruuje jej pouze jako možnost podat návrh na zahájení řízení ve věci samé. Dle názoru autorky je toto ustanovení nutno brát jako speciální k ustanovení § 12 odst. 2 ZŘS, dle něhož je soud v usnesení o nařízení předběžného opatření povinen navrhovateli uložit povinnost k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé ve lhůtě jím určené. V důsledku změny výše uvedené koncepce by tak nemělo docházet k odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí ze strany soudu jen proto, že z daného návrhu nebude zřejmé, jaký návrh na zahájení řízení ve věci samé bude následně podán.¹⁴¹

¹⁴¹ ČUHELOVÁ, Kateřina, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekonstrukcí soukromého práva*. Právní rozhledy [online]. 2013. [cit. 2014-10-12]. Dostupné z WWW: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8659/ochrana-proti-domacimu-nasilii-v-kontextu-harmonizace-pravni-upravy-civilniho-procesu-s-rekodifikaci-soukromeho-prava.aspx>

4.5.1. Povinnosti uložené předběžným opatřením ve věci ochrany proti domácímu násilí

Ustanovení § 405 odst. 1 ZŘS vyjmenovává povinnosti, jež mohou být soudem odpůrci uloženy, bylo-li návrhu na vydání předběžného opatření bylo vyhověno, a které naplňují podstatu předběžného opatření ve smyslu uložení povinnosti něčeho se zdržet, něco strpět nebo snášet. Tak jako v případě obecného předběžného opatření, tak i ZŘS užívá částici „zejména“, která svědčí o demonstrativním výčtu v ZŘS uvedených povinností a lze proto vycházet z toho, že soud může uložit i povinnosti jiné, například zakázat odpůrci návrat do společného obydlí. Zákon o zvláštních řízeních soudních stanoví, že odpůrci může být předběžným opatřením uloženo, aby „(...) a) opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval, b) nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam, c) se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo d) se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.“¹⁴²

Jde-li o společné obydlí, vychází autorka z ustanovení § 743 odst. 1 NOZ, dle kterého lze za společné obydlí považovat místo, kde se nachází rodinná domácnost navrhovatele a odpůrce. Takové místo bude v návrhu na vydání předběžného opatření a posléze v usnesení pravděpodobně lokalizováno například jako byt č. 9 o velikosti 3+1, nacházející se ve čtvrtém nadzemním podlaží domu č.p. 16 v ulici Na Kotlářce, Praha 6, obec Praha, katastrální území Dejvice. Z výše uvedených povinností, a to zejména povinnosti uvedené pod písmeny c) a d) však nevyplývá nutnost setrvávání navrhovatele a odpůrce ve společném obydlí v době podání návrhu na vydání předběžného opatření, čemuž svědčí i změna místní příslušnosti soudu k rozhodnutí o návrhu, jak již bylo uvedeno. Obecně však uložením některé z těchto uvedených povinností dochází k omezení práva odpůrce zdržovat se a užívat společné obydlí. Komplikace může působit pojem „bezprostřední okolí“, které ZŘS užívá, ovšem nestanoví způsob jeho určení. Jelikož jej většinou ani sám navrhovatel blíže nespecifikuje, nezbyvá soudu jiná možnost, než použít tento pojem bez bližšího vymezení, což by mohlo činit problémy při výkonu takového rozhodnutí, nebo jej soud

¹⁴² ustanovení § 405 odst. 1 ZŘS.

může konkretizovat uvedením vzdálenosti, kterou za bezprostřední okolí společného obydlí považuje.¹⁴³

Žádná z výše uvedených povinností, kterou soud usnesením o nařízení předběžného opatření odpůrci uloží, ovšem nesmí být v rozporu s jeho oprávněnými zájmy. Proto mají být odpůrci uloženy povinnosti „(...) v *takovém rozsahu, jaký byl vyvolán jeho protiprávním jednáním, a podobě, jaká odpovídá povaze a účelu předběžného opatření.*“¹⁴⁴ Aby nedocházelo k rozporu se zájmy odpůrce, ustanovení § 405 odst. 3 ZŘS umožňuje soudu stanovit výjimku pro plnění, jež vyplývá z výše uvedených povinností. Příkladem možného vzniku rozporu se zájmy odpůrce je například situace, kdy bylo předběžným opatřením odpůrci uloženo, aby se zdržel setkávání s navrhovatelkou v době mezi nimi probíhajícího řízení o rozvod manželství, při kterém se vzhledem k současné právní úpravě dle ustanovení § 756 a.n. NOZ ve spojení s ustanovením § 383 a.n. ZŘS navrhovatelka a odpůrce nutně setkat musejí.

4.6. Vykonatelnost a trvání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí

O vykonatelnosti jako vlastnosti rozhodnutí bylo pojednáno v kapitole 3.8.4. této práce. Usnesení o nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je dle ustanovení § 407 ZŘS vykonatelné okamžikem jeho vydání. Zákon o zvláštních řízeních soudních tedy obsahuje úpravu speciální k ustanovením OSŘ, jež se zabývají vykonatelností usnesení jako takového. Obecně lze za vydání rozhodnutí dle autorky práce považovat okamžik jeho vyhlášení nebo vyhotovení, pokud není vyhlášováno. Jestliže ZŘS stanoví, že je usnesení o nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí vykonatelné jeho vydáním, pak nabývá vykonatelnosti bez závislosti na doručení takového usnesení, natož na jeho právní moci. Moment překvapení jako jeden z účinků předběžného opatření zůstal zachován a jelikož k vykonatelnosti dochází bez ohledu na doručení usnesení odpůrci, dochází tak dle mínění autorky i k jeho posílení.

¹⁴³ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžné opatření ve věcech domácího násilí*. Právní rádce, 2009, 1/2009, s. 18.

¹⁴⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 456.

Jde-li o trvání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, je jeho právní úprava obsažena v ustanovení § 408 ZŘS. Odstavec první tohoto ustanovení určuje trvání účinků předběžného opatření v délce jednoho měsíce od vykonatelnosti usnesení, kterým je toto předběžné opatření nařízeno. Jelikož ZŘS neobsahuje ustanovení věnující se lhůtám, jejich počátku a běhu, za podpůrného užití ustanovení § 57 odst. 1 OSŘ lze dovodit závěr, že počátek běhu jednoměsíční lhůty počíná den následující poté, co usnesení o nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí nabylo vykonatelnosti.¹⁴⁵ Na rozdíl od prvního odstavce ustanovení § 408 ZŘS, který je věcně shodný s předchozí právní úpravou obsaženou v ustanovení § 76b odst. 3 větě druhé OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013, došlo ohledně účinků předběžného opatření, kterému předcházelo vykázání dle zákona o policii, ke koncepční změně.

Účinky vykázání ve smyslu ustanovení § 44 a.n. zákona o policii trvají deset dnů ode dne jeho provedení bez možnosti tuto dobu zkrátit a k prodloužení účinků vykázání dochází z důvodů podání návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, a to až do doby, kdy rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření nabyde právní moci.¹⁴⁶ Jestliže rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí předcházelo vykázání dle zákona o policii, byl dle dřívější právní úpravy počátek lhůty trvání předběžného opatření spojen se dnem následujícím po dni, ve kterém uplynula lhůta stanovená zákonem o policii pro trvání vykázání a v případě, kdy došlo k podání návrhu na prodloužení předběžného opatření „(...) neskončí lhůta dříve, než soud o takovém prodloužení rozhodne.“¹⁴⁷

Toto ustanovení však soudní praxi činilo potíže. K problémům docházelo zejména s ohledem na to, že usnesení o nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí nabývalo dle OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013 vykonatelnosti již samotným vyhlášením nebo jeho vydáním. Zároveň zákon o policii stanovil pro situace, kdy byl v době trvání vykázání podán návrh na nařízení předběžného opatření, že vykázání trvá až do doby, kdy dojde rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření právní moci. Logicky tak docházelo ke střetu účinků dvou institutů, neboť předběžné opatření v souladu s výše uvedeným ustanovením OSŘ

¹⁴⁵ ustanovení § 57 odst. 1, odst. 2 OSŘ.

¹⁴⁶ ustanovení § 44 odst. 2 zákona o policii.

¹⁴⁷ ustanovení § 76b odst. 3 OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013.

v znění účinném do 31.12.2013 nabylo vykonatelnosti, avšak účinky vykázání přetrvávaly až do doby, kdy jinak vykonatelné usnesení nabyde právní moci. Soudní praxe se s těmito nedostatky vyrovnávala různě, například i neuvedeném počátku trvání předběžného opatření. Dalším problémem pro určení počátku trvání předběžného opatření byly situace, kdy byl návrh na nařízení předběžného opatření odmítnut, zamítnut a proti zamítavému rozhodnutí podala oběť – poškozený odvolání, či bylo nařízeno předběžné opatření a proti vyhovujícímu rozhodnutí bylo podáno odvolání ze strany agresora – vykázaného, neřku-li bylo-li rozhodováno o návrhu na prodloužení předběžného opatření. Pro stanovení počátku trvání předběžného opatření bylo proto nutné příslušné ustanovení vykládat za pomoci nejen jazykového, ale také logického a teleologického výkladu.¹⁴⁸

Současná právní úprava obsažená v ZŘS na problémy ohledně počátku trvání předběžného opatření reagovala změnou dikce ustanovení, jež upravuje trvání předběžného opatření, kterému předcházelo vykázání dle zákona o policii, takto. Došlo-li k vykázání odpůrce podle zákona o policii, které trvá v době, kdy kladné rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí nabyde vykonatelnosti, dojde k prodloužení doby trvání tohoto předběžného opatření o dobu, která „(...) do vykonatelnosti předběžného opatření neuplynula.“¹⁴⁹ Tuto formulaci si autorka práce vykládá tak, že se jedná o prodloužení o dobu, jejíž počátek je určen vykonatelností usnesení o nařízení předběžného opatření a konec určen dnem, kterým došlo k uplynutí doby vykázání dle zákona o policii. Jelikož však nedošlo ke změně právní úpravy v zákoně o policii, který nadále stanoví trvání vykázání do okamžiku právní moci rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, byl-li návrh podán v době účinků vykázání, nelze s jistotou uzavřít, že byly výše uvedenou změnou ZŘS odstraněny všechny nedostatky právní úpravy, jak byly shora nastíněny.

Autorka práce se domnívá, že změna ZŘS není ve světle zákona o policii zcela koncepční a nadále může činit praktické problémy. Možné řešení spatřuje ve sjednocení ZŘS a zákona o policii ve smyslu užití pojmů právní moc a vykonatelnost ve prospěch

¹⁴⁸srovnej ŠABATA, Karel. *K trvání předběžného opatření podle § 76b o.s.ř.* Soudce, 2013, 1/2013, s. 5 – 6; ČUHELOVÁ, Kateřina. *Kdy počíná a jak dlouho trvá předběžné opatření podle § 76b odst. 3 OSŘ.* Právní rozhledy, 2011, 20/2011, s. 733 -734.

¹⁴⁹ ustanovení § 408 odst. 2 OSŘ.

právní úpravy obsažené v ZŘS, tedy vykonatelnosti usnesení, kterým je rozhodováno o návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí. Pokud by zákon o policii stanovil, že dojde-li v průběhu vykazání k podání návrhu na předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, trvá takové vykazání do doby vykonatelnosti rozhodnutí o předběžném opatření, pak by byl odstraněn vznik dualismu účinků dvou institutů ochrany proti domácímu násilí. Užití správného pojmu vykonatelnosti v zákoně o policii by nemělo činit zásadní legislativní potíže ani v případě, že by návrhu na vydání předběžného opatření nebylo vyhověno, protože i rozhodnutí o odmítnutí návrhu či jeho zamítnutí nabývá vykonatelnosti.

4.6.1. Prodloužení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí

Jde-li o prodloužení doby trvání předběžného opatření, bylo přijetím zákona o zvláštních řízeních soudních zcela změněno jeho pojetí, neboť byl opuštěn princip vázanosti prodloužení předběžného opatření na řízení o věci samé. Současná právní úprava obsažená v ustanovení § 410 a.n. ZŘS podmiňuje prodloužení předběžného opatření pouze návrhem na prodloužení předběžného opatření, který musí být podán v době trvání předběžného opatření. Dojde-li k takovému podání, pak je předběžné opatření prodlouženo do doby, než soud o návrhu navrhovatele rozhodne. Za účelem rozhodnutí o prodloužení předběžného opatření soud zpravidla nařídí jednání, k němuž předvolá účastníky tak, aby jim předvolání bylo doručeno nejméně tři dny před samotným konáním jednání, přičemž aplikace ustanovení OSŘ, které stanoví desetidenní lhůtu k přípravě, je vyloučena. O samotném návrhu na prodloužení doby trvání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí musí být rozhodnuto do dvou měsíců od okamžiku jeho podání.¹⁵⁰

Jelikož zákon o zvláštních řízeních soudních na rozdíl od dosavadní právní úpravy nestanoví konkrétní náležitosti návrhu na prodloužení předběžného opatření, nabízí se aplikace ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ, které vymezuje pouze obecné náležitosti podání soudu. Nelze však opomíjet ustanovení § 411 odst. 2 ZŘS, které vymezuje okruh skutečností, které soud při rozhodování o prodloužení předběžného opatření posuzuje. Jsou jimi „(...) zejména trvání stavu ohrožení navrhovatele,

¹⁵⁰ ustanovení § 410, § 411 odst. 1, § 412 odst. 1 ZŘS.

majetkové či jiné poměry účastníků, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření, a další rozhodné okolnosti včetně dalších probíhajících řízení mezi účastníky.“¹⁵¹ Přestože soud obvykle nařídí jednání, při kterém může tyto skutečnosti ověřit, z jazykového a logického výkladu ustanovení § 411 odst. 1 ZŘS však nevyplývá povinnost vždy nařídít jednání za účelem rozhodnutí o prodloužení tohoto předběžného opatření. Autorka práce proto považuje za vhodné, aby byly skutečnosti, které formují rozhodnutí o prodloužení předběžného opatření, uvedeny v návrhu tak, aby o prodloužení předběžného opatření mohl soud rozhodnout tzv. od stolu, tj. bez nařízení jednání. To znamená, že navrhovatel by měl v návrhu uvést konkrétně důvody pro prodloužení předběžného opatření, příčinu jeho trvajících ohrožení, která může spočívat například v intenzitě a podobě domácího násilí, kterému byl navrhovatel vystaven a z jehož opakování má obavu, a uvést jeho právní vztah ke společnému obydlí a další.

Jestliže navrhovatel unese důkazní břemeno, soud návrhu na prodloužení předběžného opatření vyhoví, předběžné opatření však může být prolongováno pouze na dobu nezbytně nutnou. Tuto dobu musí soud ve svém rozhodnutí vymezit, nemá-li v úmyslu ponechat jej v platnosti až do doby zániku ex lege. Pokud se navrhovateli nepodaří prokázat své majetkové poměry, jakož i poměr ke společnému obydlí, může být předběžné opatření prodlouženo jen z důvodů zvláštního zřetele hodných.¹⁵²

4.7. Zánik a zrušení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí

Vymezení pojmů, respektive rozdílu mezi zánikem a zrušením předběžného opatření je součástí kapitoly 3.11. této práce. V případě předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí jsou tyto právní následky upraveny ustanoveními § 413 a § 414 ZŘS.

K zániku předběžného opatření dochází v důsledku plynutí času, respektive doby, po jakou trvají jeho účinky. Doba jeho trvání je standardně jeden měsíc od vykonatelnosti, nebylo-li prodlouženo. Z ustanovení § 57 odst. 2 OSŘ vyplývá, že k zániku předběžného opatření tak nutně dojde uplynutím dne, který se svým označením

¹⁵¹ ustanovení § 411 odst. 2 ZŘS.

¹⁵² ustanovení § 412 odst. 2 ZŘS.

shoduje se dnem, který následoval dni, kdy usnesení soudu o nařízení předběžného opatření nabylo vykonatelnosti. Například je-li usnesení na nařízení předběžného opatření vykonatelné dne 13.10.2014, pak zaniká ke dni 14.11.2014. Není-li v příslušném měsíci takového dne, pak k zániku dojde uplynutím dne, jež je v takovém měsíci poslední. Jestliže by však k zániku předběžného opatření mělo dojít v sobotu, neděli nebo svátek, dojde k němu až první následující pracovní den.

Bylo-li předběžné opatření prodlouženo, může být doba, o kterou je předběžné opatření prodloužováno, určena rozhodnutím soudu, kterým zároveň dochází k samotné prolongaci. Pak by k jeho zániku došlo v den stanovený soudním rozhodnutím. Zákon o zvláštních řízeních soudních však soudu neukládá povinnost spolu s rozhodnutím o prodloužení předběžného opatření rozhodnout také o době, na kterou je toto opatření prodloužováno. Proto zákonodárce omezil trvání předběžného opatření jeho maximální dobou trvání, a to v délce šesti měsíců.¹⁵³ Po uplynutí této doby dochází k zániku předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí ex lege, přičemž se na její počítání uplatní pravidlo počítání lhůt dle OSŘ uvedené výše.

Předtím než předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí zanikne, lze se domáhat jeho zrušení návrhem dle ustanovení § 414 odst. 1 ZŘS. Jelikož ZŘS nestanoví žádné podmínky či předpoklady pro osobu, jež se zrušení předběžného opatření domáhá, je dle autorčina názoru oprávněn k jeho podání jakýkoliv účastník řízení o vydání tohoto předběžného opatření, tj. vedle navrhovatele a odpůrce taktéž osoba, vůči níž domácí násilí směřovalo. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 414 odst. 2 ZŘS odkazuje na ustanovení týkající se jednání a rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření, jež mají být užita obdobně, lze dospět k závěru, že i o návrhu na zrušení předběžného opatření soud rozhoduje zpravidla na základě jednání, přičemž rozhoduje do dvou měsíců ode dne podání návrhu na zrušení. Návrhu může být rozhodnutím soudu vyhověno, může být odmítnut či také zamítnut v souladu s příslušnými ustanoveními OSŘ, přičemž ZŘS připouští opětovné podání návrhu na zrušení rozhodnutí o předběžném opatření, a to ve lhůtě tří měsíců ode dne právní moci zamítavého rozhodnutí.¹⁵⁴ Autorka se domnívá, že lze pochybovat o tom, zda v praxi reálně dojde k naplnění tohoto ustanovení ZŘS, a to zejména s ohledem na lhůtu, po

¹⁵³ ustanovení § 413 ZŘS.

¹⁵⁴ ustanovení § 414 odst. 2 ZŘS.

kteřou předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí trvá. Nedojde-li k prodloužení předběžného opatření, pak trvá pouze jeden měsíc. Jestliže dojde v jeho průběhu k podání návrhu na zrušení předběžného opatření, který bude soudem zamítnut, je možnost opětovného podání návrhu na zrušení předběžného opatření bezpředmětná, neboť v mezidobí samotné předběžné opatření zanikne ze zákona (uplynutím doby). Nadto autorka uvádí, že vzhledem k tomu, že ZŘS ukládá soudu rozhodnout o návrhu na zrušení předběžného opatření v době dvou měsíců od jeho podání, nabízí se i možnost, že soud v době trvání účinků o zrušovací návrhu ani rozhodnout nestihne. Jestliže však předběžné opatření prodlouženo bylo, pak i tehdy vzniká poměrně malý prostor pro opětovné podání návrhu na zrušení předběžného opatření. Uvažujeme-li maximální možnou dobu trvání předběžného opatření, tj. šest měsíců, pak by návrh na jeho zrušení měl být podán nejlépe v průběhu jeho prvního, nejpozději druhého měsíce trvání, aby byla alespoň pravděpodobná možnost domáhat se opětovně zrušení předběžného opatření.

Autorka práce možnost opětovného podání návrhu na zrušení předběžného opatření vítá, neboť je jeho prostřednictvím umožněna i druhé straně – odpůrci, obrana ve smyslu zajištění ochrany jeho práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života, vlastnického práva a zejména práva nedotknutelnosti obydlí a svobody pohybu a pobytu ve smyslu Listiny¹⁵⁵, avšak jeho praktické využití považuje za komplikované. Bylo-li záměrem zákonodárce zajistit odpůrci ochranu práv zaručených Listinou, pak by považovala za vhodné zkrátit tříměsíční lhůtu k opětovnému podání návrhu na zrušení předběžného opatření, která navíc počíná běžet až po právní moci rozhodnutí o zamítnutí prvotního návrhu na zrušení předběžného opatření.

4.8. Opravné prostředky

Obecná část ZŘS se věnuje opravným prostředkům pouze v rozsahu třech ustanovení, konkrétně v ustanovení § 28 ZŘS, které se týká odvolacího řízení, ustanovení § 29 ZŘS, které se týká žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost a dále ustanovení § 30 ZŘS, upravující dovolání. Ze všech těchto ustanovení však

¹⁵⁵ článek 10 odst. 2, článek 11, článek 12 odst. 1, článek 14 Listiny.

nevyplývají konkrétní náležitosti toho kterého podání ani způsob rozhodování soudu o některém z těchto opravných prostředků. Dle autorky se jimi pouze specifikuje samotné řízení o opravném prostředku oproti tomu, jak je upravuje OSŘ. Nutno proto vycházet z ustanovení § 1 ZŘS, které stanoví pravidla pro podpůrné užití občanského soudního řádu. Proto bez ohledu na to, že ZŘS nestanoví nepřipustnost žaloby pro zmatečnost a žaloby na obnovu řízení, nelze je ani v případě předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí užit, a to s ohledem na nemeritorní povahu rozhodnutí o něm. Zato přípustnost dovolání je ustanovením § 30 odst. 1 ZŘS explicitně vyloučena, neboť rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření je rozhodnutím podle hlavy páté části druhé ZŘS.

Jediným opravným prostředkem, kterým zákonodárce umožňuje účastníkovi řízení o návrhu na vydání předběžného opatření domáhat se přezkumu soudního rozhodnutí, je odvolání jako řádný opravný prostředek. Zákon o zvláštních řízeních soudních zakotvuje v ustanovení § 28 ZŘS obecné principy odvolacího řízení proti rozhodnutím vydaným v řízení podle tohoto zákona. Připouští možnost uvádět v odvolacím řízení nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, a současně určuje, že k nim soud druhého stupně, tj. soud odvolací přihlíží bez ohledu na to, zda byly navrženy. Z odstavce druhého téhož ustanovení ZŘS lze jazykovým výkladem a *contrario* dovodit, že v případech, kdy je samotné řízení zahajováno na návrh, jako je tomu v případě předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, je odvolací soud vázán mezemi, v jakém se odvolatel domáhá přezkumu rozhodnutí. Za tyto meze autorka práce považuje rozsah a důvody odvolání. Dle ustanovení § 28 odst. 3 ZŘS je však možné konkrétní rozhodnutí podrobit přezkumu, ačkoliv důvody odvolání odvolatel neuvedl a ani nedoplnil na výzvu soudu.¹⁵⁶ S výjimkou zohlednění výše uvedených ustanovení ZŘS je v případě podání odvolání a řízení o něm nezbytné využít právní úpravu obsaženou v OSŘ. Jelikož problematice odvolání a odvolacího řízení proti rozhodnutí o předběžném opatření byla věnována kapitola 3.13. této práce, omezí se autorka v této kapitole pouze na jeho stručné shrnutí s přihlédnutím k odchýlkám dle ZŘS.

Pro odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí platí shodná právní úprava jako pro odvolání proti předběžnému

¹⁵⁶ ustanovení § 28 ZŘS.

opatření dle OSŘ. Odvolání je přípustné a lze jej podat ve lhůtě patnácti dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí, proti kterému směřuje, a podává se u soudu, který napadené rozhodnutím vydal. Tak jako u odvolání proti rozhodnutí o obecném předběžném opatření, i v případě odvolání proti rozhodnutí o předběžném opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí odvolací soud může rozhodnout bez nařízení jednání. Odlišností od právní úpravy účinné do 31.12.2013 je však stanovení lhůt pro jednotlivé kroky, které jsou v rámci odvolacího řízení soudy činěny. Tyto odlišnosti vyplývají z ustanovení § 409 ZŘS, které soudu prvního stupně ukládá povinnost předložit odvolání do rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření, které bylo včas podáno, tj. v patnáctidenní lhůtě, soudu odvolacímu, a to do patnácti dní ode dne jeho podání. Z uvedeného je zřejmé, že odvolací soud se s obsahem odvolání včetně spisu vedeného pro řízení o návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí seznámí nejpozději do třiceti dní ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí o návrhu předběžného opatření. Odstavec druhý téhož ustanovení ZŘS pak určuje odvolacímu soudu sedmidenní lhůtu, v rámci které musí o odvolání rozhodnout. Pokud bylo písemné vyhotovení rozhodnutí doručeno účastníku například dne 1.1.2014, pak mu lhůta k podání odvolání plyne od 2.1. 2014 do 16. 1.2014. Jestliže by účastník podal odvolání až v poslední den této lhůty, musí soud prvního stupně předložit věc nadřízenému soudu nejpozději dne 31.10.2014, který o odvolání musí rozhodnout nejpozději do 7.11.2014.

Touto právní úpravou došlo k významné odchylce oproti právní úpravě obecného předběžného opatření, která lhůtu pro rozhodování odvolacího soudu o odvolání proti rozhodnutí o předběžném opatření neobsahuje, což může být předmětem kritiky. Jak bylo autorkou uvedeno v kapitole 3.13. práce, lze tuto absenci lhůty považovat za nedostatek právní úpravy. Rychlost řízení, kterou předběžné opatření vyžaduje, aby účinně poskytovalo ochranu právům navrhovatele, by neměla být dle autorčina mínění vázána pouze na rozhodování soudu prvního stupně. Autorka sice vyjádřila názor, že teleologickým výkladem ustanovení, jež jsou obecnému předběžnému opatření věnována, by mělo být i o odvolání proti rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodováno bezodkladně, ovšem ne vždy se tak děje. Zákonodárce se proto, pravděpodobně si vědom možných úskalí dosavadní právní úpravy, rozhodl na tyto nedostatky reagovat alespoň v oblasti předběžných opatření ve

věci ochrany proti domácímu násilí. Stanovení lhůt, v nichž musí být věc, jejíž součástí je odvoláním napadené rozhodnutí, předána druhé instanci, a zejména vymezení časového úseku, v němž musí být o odvolání soudem druhého stupně rozhodnuto, zcela jistě míří k zachování účinné ochrany proti domácímu násilí. Autorka práce věří, že tímto krokem dojde ke zvýšení efektivity ochrany, která je předběžným opatřením poskytována. Zároveň nám soudní praxe umožní zamyslet se nad tím, zda by nebylo vhodné se stejným směrem vydat i v případech rozhodování o odvolání proti rozhodnutí o obecném předběžném opatření.

5. Předběžné opatření upravující poměry dítěte dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Předběžné opatření upravující poměry dítěte je upraveno v pododdílu prvním pátého oddílu hlavy páté části druhé ZŘS, konkrétně v ustanovení § 452 a.n. ZŘS. Nezletilým je dle ustanovení § 30 NOZ a contrario každý člověk, který nedovršil osmnáctého roku věku.

Samostatná právní úprava řízení ve věcech nezletilých dětí má své opodstatnění, které tkví v nezbytném poskytnutí maximální ochrany nezletilým osobám. Veškerá rozhodnutí soudu, která se týkají nezletilých, musí být činěna ve prospěch zájmů nezletilého. Jde-li o zájem dítěte, je nutné konstatovat, že ačkoliv byl a je tento pojem právní úpravou i praxí užíván a jedná se vlastně o princip, na kterém je vystavěno rozhodování ve věcech nezletilých, právní úprava neobsahuje jeho výslovnou definici. Je proto nezbytné vycházet z článku 3 Úmluvy¹⁵⁷, kterým je stanoveno, že zájem dítěte je určující u jakékoliv činnosti, ať soukromoprávní nebo veřejnoprávní, stejně tak u činnosti orgánů moci zákonodárné, přičemž se smluvní státy Úmluvy zavazují zajistit péči a ochranu dítěte v míře potřebné pro jeho blaho. Smyslem zohlednění zájmů dítěte je poskytnout a zajistit konkrétním rozhodnutím nezletilému zdravý a řádný vývoj jeho osobnosti, bez ingerence vlivů, které by takový vývoj mohly ohrozit. Za jeden

¹⁵⁷ článek 3 odst. 1 a odst. 2 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2014-10-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=104&r=1991>>.

z aspektů, které se podílejí na příznivém vývoji nezletilého, je judikaturou považována i sociální vazba mezi rodičem a dítětem.¹⁵⁸

Jde-li o předběžné opatření upravující poměry dítěte, je jeho účelem „(...) řešení situací, kdy je třeba s nejvyšší naléhavostí poskytnout nezletilému dítěti okamžitou ochranu, neboť se ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče (bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat), nebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen.“¹⁵⁹ Může se jednat například o situace, kdy rodiče odcestují a v důsledku toho nezletilé dítě opustí, aniž by zajistili osoby, které o nezletilé dítě budou pečovat nebo sice takové osoby zajistili, ty se však o dítě starat nemohou či se o něj starat nechtějí. Je tedy zřejmé, že situace, v níž se nezletilé dítě ocitlo, vyžaduje řešení, které nesnese odkladu. Řešením je umístění nezletilého dítěte na nezbytnou dobu ve vhodném prostředí.¹⁶⁰ Tím ale dochází k zásahu do výkonu rodičovských práv¹⁶¹. Jelikož je vazba mezi rodičem a dítětem základním podmínkou pro řádný vývoj dítěte, mělo by k zásahu ze strany státu, jež toto zvláštní předběžné opatření představuje, docházet pouze v případech, kdy se jeví jako nezbytný a inter legem.¹⁶²

5.1. Srovnání s právní úpravou účinnou do 31.12.2013

Právní úprava předběžného opatření, kterým se upravovaly poměry nezletilého dítěte byla až do 31.12.2013 obsažena v ustanovení § 76a občanského soudního řádu. Dle tohoto ustanovení došlo k nařízení předběžného opatření tehdy, pokud se dítě ocitlo bez jakékoliv péče či v situaci, která vážným způsobem ohrožovala jeho život či jeho příznivý vývoj, jejichž řešení bylo totožné jako dnes, totiž umístění dítěte na nezbytnou dobu do vhodného prostředí.¹⁶³ Přijetím právní úpravy obsažené v ZŘS tak došlo pouze ke zpřesnění důvodů, pro které je předběžné opatření upravující poměry dítěte

¹⁵⁸ KORNEL, Martin. *Některé problematické aspekty principu nejlepšího zájmu dítěte*. Právní rozhledy [online]. 2013. [cit. 2014-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8658/nektere-problematicke-aspekty-principu-nejlepsiho-zajmu-ditete.aspx>

¹⁵⁹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014. s. 453.

¹⁶⁰ ustanovení § 452 odst. 1 ZŘS.

¹⁶¹ RADVANOVÁ, S., ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1999. s. 110.

¹⁶² náleží Ústavního soudu ze dne 6.9.2011, sp. zn. II. ÚS 2546/10.

¹⁶³ ustanovení § 76a odst. 1 ve znění účinném do 31.12.2013.

nařizováno, nadále však zůstala zachována naléhavost potřeby poskytnutí ochrany. Shodně zůstal zachován způsob zahájení řízení na návrh, došlo ale ke změně ohledně aktivní legitimace k jeho podání. Dosavadní právní úprava podle OSŘ stanovila, že návrh na nařízení zvláštního předběžného opatření je oprávněna podat obec s rozšířenou působností, současná právní úprava dle ustanovení § 454 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních možnost a zároveň povinnost podat návrh na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte přiznává orgánu sociálně právní ochrany dětí, v ostatních případech víceméně čerpá z právní úpravy účinné do 31.12.2013.

Nad rámec této části diplomové práce, jež se věnuje zvláštnímu předběžnému opatření, považuje autorka za příhodné zmínit, že právní úprava předběžných opatření obsažená v OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013 obsahovala též možnost, aby byla obecným předběžným opatřením uložena účastníku povinnost odevzdat dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče toho, koho v rozhodnutí soud označí.¹⁶⁴ Ačkoliv se jednalo taktéž o předběžné opatření ve věci péče o nezletilé, nebylo přípustné jej zaměňovat s předběžným opatřením dle ustanovení § 76a OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013. Zejména s ohledem na omezenou aktivní legitimaci v případě zvláštního předběžného opatření, odlišné důvody jeho nařízení a dále naléhavost řešení situace nezletilého dítěte, která je pro zvláštní předběžné opatření typická. Na druhou stranu existence povinnosti odevzdání dítěte do péče druhého z rodičů, jež mohla být obecným předběžným opatřením uložena, umožňovala soudu v případech, kdy neshledal naplnění podmínek pro vydání předběžného opatření dle ustanovení § 76a OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013, zahájit z moci úřední řízení o předběžném opatření se záměrem uložit povinnost dle ustanovení § 76 odst. 1 písm. b) OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013. Vzhledem k tomu, že současné znění OSŘ povinnost, jež by suplovala znění dřívějšího ustanovení § 76 odst. 1 písm. b) OSŘ neobsahuje, nezbyde soudu, který bude o zvláštním předběžném řízení rozhodovat, nic jiného, než návrh pro nedostatek podmínek zamítnout, aniž by se dále zabýval situací dítěte. Má-li však být postupem soudu vždy hájen a zejména chráněn zájem dítěte, pak přístup zvolený v rámci změn občanského soudního řízení týkajících se předběžných opatření autorka hodnotí jako zcela nepřipustný.

¹⁶⁴ ustanovení § 76 odst. 1 písm. b) OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013: „*Předběžným opatřením může být účastníku uloženo zejména, aby (...) b) odvezdal dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče toho, koho označí soud. (...)*“

Nelze též pominout souvislost obecného předběžného opatření dle ustanovení § 74 OSŘ s problematikou týkající se nezletilých dětí. Tímto předběžným opatřením se navrhovatel, kterým je zpravidla rodič dítěte, může dle ustanovení § 76 odst. 1 písm. a) OSŘ domáhat po druhém z rodičů, aby platil na nezletilého výživné v nezbytné míře, tedy ve výši, která se v dané situaci jeví jako nutná pro zajištění základních potřeb nezletilého.

5.2. Důvody pro nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte

Nutno uvést, že nová právní úprava důvody pro nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte nejen zpřesňuje, ale dochází i k harmonizaci procesněprávní a hmotněprávní úpravy, obsažené v ustanovení § 924 NOZ.

Jedním z důvodů pro nařízení tohoto předběžného opatření je situace, kdy se nezletilé dítě ocitne ve stavu nedostatku řádné péče, aniž by bylo přihlédnuto k tomu, zda je zde osoba, které svědčí právo péče o dítě. Není proto rozhodné, zda je tu opravdu osoba, jíž sice takové právo péče o dítě svědčí, avšak dítěti náležitou péči neposkytuje nebo mu poskytovat nemůže. V praxi se může jednat o situaci, kdy je rodič dítěte hospitalizován a není jiné osoby, která by o nezletilé dítě mohla pečovat, nebo nezletilé dítě je vystaveno násilí atd. Jelikož však zákonodárce koncipuje tento důvod jako nedostatek péče, která má být řádná, je dle autorky nezbytné zamyslet se také nad tím, zda není důvodem pro nařízení předběžného opatření též péče, jež je sice nezletilému poskytována, ale nelze ji klasifikovat jako řádnou. Zvolený přístup by tak zdůrazňoval úlohu státu, respektive státních orgánů, zakročit vždy, je-li to v zájmu dítěte. Jelikož druhým z důvodů pro nařízení tohoto předběžného opatření je skutečnost, že život nebo normální vývoj dítěte či jiný důležitý zájem je vážně ohrožen nebo byl narušen¹⁶⁵, je na místě pochybnost, zda má být první důvod opodstatňující nařízení předběžného opatření vykládán ve smyslu autorkou naznačeným, totiž zda nikoliv řádná péče, jež je nezletilému poskytována, spadá stále pod první z důvodů pro nařízení předběžného opatření a nikoliv až pod druhý z nich. V každém případě je třeba mít vždy na paměti obecnou podmínku pro nařízení předběžného opatření, kterou je akutní, naléhavá

¹⁶⁵ ustanovení § 452 odst. 1 ZŘS.

potřeba rychlého zásahu ze strany státu, kdy není možné čekat na rozhodnutí ve věci samé.

Je-li některý z výše uvedených důvodů dán, pak soud nařídí umístění nezletilého dítěte do vhodného prostředí, a to na dobu, jež považuje za nezbytně nutnou. Tato doba je však limitována maximální dobou trvání předběžného opatření, o níž bude pojednáno dále. Za vhodné prostředí pak zákonodárce označuje „(...) *výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému řádnou péči s dohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit mu realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením.*“¹⁶⁶ Seznam zařízení, jež by vyhovovala zákonnému požadavku vhodného výchovného prostředí, doposud nebyl bohužel vytvořen, je proto nezbytné, aby vždy soud zhodnotil, zda bude osobou nebo konkrétním zařízením uvedeným v návrhu na nařízení tohoto předběžného opatření takové prostředí pro výchovu dítěte zajištěno. Autorka práce je názoru, že za vhodná zařízení lze považovat například zařízení Klokánek, určená dětem, které vyžadují okamžitou pomoc a které provozuje Fond ohrožených dětí z.s.¹⁶⁷ Vhodným prostředím však také může být léčebné zařízení, do jehož péče je nezletilé dítě předběžným opatřením svěřeno, jako tomu bylo v případě, kterým se zabýval i Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 20.8.2004, sp. zn. 459/03. Důvodem pro vydání předběžného opatření byl zdravotní stav nezletilého dítěte, u kterého lékaři konstatovali zhoubné nádorové onemocnění, které, není-li vhodně léčeno, vede ke smrti pacienta. Vhodnou léčbou tohoto onemocnění představovala pouze chemoterapie spojená s transplantací krevních derivátů, kterou však rodiče s odvoláním na příslušnost k náboženské společnosti odmítali, přestože jiná možnost léčby nezletilého dítěte neexistovala. Rozhodnutím rodičů nezletilého, kterým mu de facto odepřeli nezbytnou lékařskou péči, došlo k ohrožení jeho života, respektive jeho práva na ochranu zdraví dle článku 30 odst. 1 Listiny a práva na život dle článku 6 Listiny. Proto bylo ze strany soudu návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte vyhověno. S tímto závěrem soudu prvního stupně se Ústavní soud v citovaném rozhodnutí plně ztotožnil.¹⁶⁸

¹⁶⁶ ustanovení § 452 odst. 2 ZŘS.

¹⁶⁷ údaj získaný z WWW <<http://www.fod.cz/o-nas>>, [cit. 2014-10-14].

¹⁶⁸ usnesení Ústavního soudu ze dne 20.8.2004, sp. zn. III. ÚS 459/03.

Zároveň je možné výkladem ustanovení § 452 odst. 2 věty druhé ZŘS dovést, že za vhodné prostřední je považováno i prostředí poskytnuté pěstounskou péčí na přechodnou dobu, po níž rodič nemůže o nezletilé dítě, jež má být předběžným opatřením do této péče svěřeno, ze závažných důvodů vychovávat, „(...) *nebo po jejím uplynutí lze dítě svěřit do péče před osvojením, dát souhlas rodiče s osvojením či rozhodnout o tom, že není třeba souhlasu rodiče s osvojením.*“¹⁶⁹

5.3. Příslušnost soudu k nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte

Pro určení soudu příslušného k nařízení tohoto předběžného opatření je nutné vycházet jak z ustanovení ZŘS, tak ustanovení OSŘ. Při určení věcné příslušnosti soudu vycházíme z obecné části ZŘS, kde je upravena v ustanovení § 3 odst. 1 ZŘS tak, že věcně příslušným soudem k rozhodnutí o tomto návrhu je okresní soud.

Jde-li o místní příslušnost, tedy stanovení místa, kde se nachází soud věcně příslušný k rozhodnutí, postupuje se podle speciálního ustanovení § 453 odst. 1 ZŘS, které stanoví, že tímto soudem je obecný soud navrhovatele. Jelikož je navrhovatelem orgán sociálně-právní ochrany dětí, bude se jednat o místně příslušný soud určený dle sídla tohoto orgánu¹⁷⁰. Ve srovnání s dosavadní právní úpravou tak nedošlo v oblasti místní příslušnosti soudu k rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte ke změně, neboť koncept stanovení místní příslušnosti jako obecného soudu navrhovatele je zachován. Změnu však zaznamenala úprava k podání návrhu aktivně legitimovaných osob, což se do místní příslušnosti nutně promítá.

Přestože si je autorka práce vědoma, že se nejedná o příslušnost soudu k nařízení předběžného opatření, nýbrž o příslušnost soudu k následnému rozhodování o věci samé, považuje za vhodné doplnit, že ustanovení § 453 odst. 2 ZŘS, jež z hlediska systematiky ZŘS náleží mezi ustanovení, která se týkají předběžné úpravy poměrů, tj. předběžného opatření upravujícího poměry dítěte, je zde řešena příslušnost soudu poté, co bylo předběžné opatření nařízeno a je proveden jeho výkon. Toto ustanovení ZŘS totiž ukládá soudu místně příslušnému k nařízení předběžného opatření, aby je

¹⁶⁹ ustanovení § 452 odst. 2 věta druhá ZŘS.

¹⁷⁰ ustanovení § 88 odst. 6 OSŘ.

vykonal a poté neprodleně věc předal věc soudu, jež je obecným soudem nezletilého dítěte, nejde-li o stejný soud.¹⁷¹

5.4. Zahájení řízení

Zákon o zvláštních řízeních soudních připouští zahájení řízení o nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte výlučně na návrh, zásada oficiality pro zahájení řízení tak v daném případě neplatí. Náležitosti návrhu vymezuje ustanovení § 454 odst. 2 ZŘS, kdy se jedná o náležitosti specifické pro tento druh návrhu a pro určení jeho obecných náležitostí je nutno použít též ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ. Návrh na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte musí obsahovat kromě jiného jméno nezletilého, jména a bydliště ostatních účastníků včetně jejich povolání za podmínky, že jsou navrhovateli známa, musí být vylíčeny všechny rozhodující skutečnosti, které nařízené předběžného opatření odůvodňují a zároveň označena osoba, které má být dítě předáno do péče.¹⁷² Jak plyne z ustanovení upravujícího vhodné prostředí, může se jednat o osobu fyzickou i právnickou.

Na rozdíl od předchozího předběžného opatření zákon o zvláštních řízeních soudních na navrhovatele výslovně neklade požadavek osvědčení nedostatku řádné péče, kterému je dítě vystaveno, nebo ohrožení jeho života, vývoje nebo důležitého zájmu. Jelikož je ale vždy nezbytné zvažovat zájem dítěte, přičemž zachování rodinných vazeb je zcela určitě jedním z hledisek, které spadají pod zájem dítěte, zastává autorka názor, že i v případě tohoto zvláštního opatření je nezbytné důvody podmiňující nařízení předběžného opatření osvědčit, tak jako v případě obecného předběžného opatření.

Navrhovatelem předběžného opatření upravujícího poměry dítěte může být pouze orgán sociálně-právní ochrany dětí, jež je vymezen zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Podle ustanovení § 4 odst. 1 SPO ve spojení s ustanovením § 16 SPO je takovým orgánem aktivně legitimovaným k podání návrhu na nařízení tohoto předběžného opatření obecní úřad obce s rozšířenou působností.¹⁷³ Ve srovnání s dosavadní právní úpravou tak došlo ke zpřesnění, neboť dle ustanovení

¹⁷¹ ustanovení § 453 odst. 2 ZŘS.

¹⁷² ustanovení § 454 odst. 2 ZŘS.

¹⁷³ ustanovení § 4 odst. 1 SPO, ustanovení § 16 SPO.

§ 75 odst. 1 OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013 byla příslušná k podání návrhu tohoto předběžného opatření obec s rozšířenou působností.¹⁷⁴

Řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte lze dle autorky z důvodu systematiky ZŘS zařadit do věci péče soudu o nezletilé, a proto je toho názoru, že v případě takového řízení, kdy jde o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, je nezbytné stran aktivní legitimace postupovat i dle ustanovení § 8 ZŘS, které obsahuje oprávnění státního zastupitelství k podání návrhu na zahájení řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte, jakož i ke vstupu do již zahájeného řízení.

5.4.1. Vady návrhu

Neobsahuje-li návrh na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte některou z náležitostí, je na soudu, aby zhodnotil, zda takový nedostatek brání tomu, aby bylo o tomto návrhu rozhodnuto ve lhůtě stanovené ZŘS. Dospěje-li soud k závěru, že absence některé z náležitostí představuje překážku bránící rozhodnutí o návrhu, pak podle ustanovení § 454 odst. 2 ZŘS návrh na nařízení předběžného opatření odmítne, neboť podpůrné užití ustanovení § 43 OSŘ k doplnění a opravě návrhu je vyloučeno. Autorka má za to, že takovou vadu bránící rozhodnutí by představovala kupříkladu absence jména nezletilého nebo označení osoby, které má být dítě předáno.

Důležité je upozornit na tu skutečnost, že právní úprava předběžných opatření účinná do 31.12.2013 sice obecně stanovila totožný postup soudu pro případ, že návrh na předběžné opatření neobsahoval občanským soudním řádem určené náležitosti, jeho aplikace však byla v případě zvláštních předběžných opatření (dříve § 76a a § 76b OSŘ) vyloučena, neboť zákonodárce si byl vědom naléhavosti konkrétní situace, která vyžadovala okamžité řešení, a bylo věcí soudu, aby se pokusil odstranit vady podání, i neformálním způsobem tak, aby bylo možné o návrhu rozhodnout.¹⁷⁵

Je proto zajímavé, že v případě zvláštních předběžných opatření došlo v souvislosti s přijetím ZŘS k opuštění tohoto principu, ačkoliv právní úprava předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí připouští, aby soud

¹⁷⁴ ustanovení § 75 odst. 1 OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013.

¹⁷⁵ DAVID, L.; IŠTVÁNEK, F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 316.

navrhovatele k odstranění vad návrhu vyzval, v čemž autorka spatřuje alespoň částečné sledování dosavadní právní úpravy. Z jakého důvodu se však zákonodárce výše uvedeného konceptu zřekl právě u návrhu na předběžné opatření upravujícího poměry nezletilého dítěte, si autorka práce nedokáže vysvětlit a důvodová zpráva k tomuto problému mlčí. Změnu přístupu podle účinné právní úpravy považuje autorka za zcela rozpornou se zájmy dítěte, jako základního imperativu pro rozhodování soudu o návrhu na předběžné opatření upravujícího poměry dítěte. Taková právní úprava zjevně nereflektuje naléhavost, kterou si řešení situace, v níž se nezletilé dítě nachází, jednoznačně vyžaduje. Přestože zákonodárce vymezuje mantinely pro odmítnutí návrhu požadavkem na existenci takové vady, pro kterou není možné rozhodnout, domnívá se autorka, že taková ochrana, potažmo zajištění zájmů dítěte není dostatečná a ve svém důsledku nemusí zabránit tomu, aby jakýkoliv nedostatek náležitostí návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte nezapříčinil jeho odmítnutí. Autorka si je vědoma možnosti napadení rozhodnutí o odmítnutí návrhu řádným opravným prostředkem, to však nepovažuje za nejvhodnější způsob k zajištění rychlé a účinné ochrany zájmů nezletilého.

S ohledem na výše uvedené a při vědomím lhůty, kterou ZŘS soudu k rozhodnutí o návrhu poskytuje, má autorka práce za to, že *de lege ferenda* by právní úprava nedostatku náležitostí návrhu na nařízení předběžného opatření měla obsahovat taková ustanovení, jejichž smyslem bude i nadále zájem nezletilého, proto se přiklání v tomto směru ke znění právní úpravy účinné do 31.12.2013.

5.5. Účastníci řízení

V otázce účastenství řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry nezletilého dítěte je nutné vycházet z obecné části ZŘS, neboť ve zvláštní část ZŘS takovou úpravu neobsahuje. Z ustanovení § 6 odst. 1 ZŘS plyne, že účastníky řízení jsou navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení rozhodováno, je tedy zřejmé, že v důsledku změny pojetí osob oprávněných k podání návrhu bude účastníkem řízení i orgán sociálně-právní ochrany dětí, nelze přitom pominout úlohu státního zastupitelství, které je oprávněno k podání návrhu na zahájení řízení. Dalšími účastníky řízení budou dle autorky osoby, jimž případně svědčí

právo o dítě pečovat, dále osoby, které pro nezletilé dítě představují vhodné prostředí, do kterého bude umístěno a v neposlední řadě také samo nezletilé dítě.

Ohledně nutnosti zastoupení nezletilého v řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte byla zákonem o zvláštních řízeních soudních právní úprava přejata účinná do 31.12.2013, která nekladla požadavek na zastoupení nezletilého v tomto řízení. Ani dnes tedy pro řízení o rozhodnutí o tomto návrhu není dle ustanovení § 455 odst. 1 ZŘS zastoupení nezletilého vyžadováno. Tato konstrukce reflektuje naléhavost řešení, kterou si situace nezletilého žádá. Pokud by totiž měl být ustanoven opatrovník, nebylo by pravděpodobně možné rozhodnout o návrhu ve lhůtě 24 hodin. Odlišná situace nastává po výkonu předběžného opatření. Jestliže nezletilý zákonného zástupce vůbec nemá nebo jej má, ale ten ho nemůže zastoupit, je nezletilému jmenován opatrovník poté, co je věc soudem, který rozhodoval o předběžném opatření, předána věcně a místně příslušnému soudu k rozhodování o věci péče o nezletilé, nejedná-li se o soud totožný. K tomuto předání věci však dochází až po samotném provedení výkonu rozhodnutí o předběžném opatření. Opatrovníkem pro meritorní řízení ve věci péče soudu o nezletilé bude nezletilému dítěti zpravidla jmenován orgán sociálně-právní ochrany dětí. Pokud by se však mělo jednat o OSPOD, který zároveň podal návrh na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte, může soud na návrh rozhodnout, že takovým opatrovníkem bude osoba jiná.¹⁷⁶

Z uvedeného plyne, že ZŘS považuje za prioritní rychlé zajištění ochrany zájmů dítěte, tento přístup se očekává též od soudu rozhodujícího o návrhu na předběžné opatření a zákonná úprava, která nevyžaduje zastoupení nezletilého v tomto řízení, je podle názoru autorky přínosná a vystihuje povahu a účel předběžného opatření.

5.6. Usnesení o nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte

O návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte je shodně jako v ostatních případech rozhodováno dle ustanovení § 167 OSŘ formou usnesení. Zákon o zvláštních řízeních soudních ukládá soudu o návrhu předběžného opatření

¹⁷⁶ ustanovení § 455 ZŘS.

rozhodnout bezodkladně, nejpozději do 24 hodin od okamžiku podání návrhu.¹⁷⁷ Pomineme-li nutnost bezodkladného rozhodování, která se váže k institutu předběžného opatření jako takovému, zákonodárce přiznává předběžnému opatření upravujícímu poměry dítěte nejpřísnější časový limit ze všech předběžných opatření pro rozhodnutí, neboť v případě obecného předběžného opatření dává soudu lhůtu až sedmi dnů od podání návrhu a jde-li o předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, lhůtu 48 hodin, tedy dvojnásobek lhůty určené pro nezletilé děti. Dle autorky tak právní úprava tohoto předběžného opatření nejvíce zdůrazňuje potřebu poskytnutí rychlé ochrany, tedy i rychle učiněného rozhodnutí. Avšak shodně jako u ostatních předběžných opatření může být i tato 24 hodinová lhůta soudem zachována, pokud nehrozí nebezpečí z prodlení, čímž se rozumí hrozba zmaření účelu navrhovaného předběžného opatření.

Přestože je soudu podle zákona o zvláštních řízeních soudních poskytnuta krátká lhůta k rozhodnutí, speciální ustanovení ZŘS neuvádí, zda soud za účelem rozhodnutí nařizuje jednání či nikoliv. Ani z ustanovení obecné části ZŘS, konkrétně ustanovení § 19 ZŘS nelze dovodit, že v případě rozhodování o návrhu tohoto předběžného opatření je nutné nařídit jednání, neboť toto ustanovení takovou povinnost ukládá soudu pouze v řízení ve věci samé. Proto je nutno v souladu s ustanovením § 1 ZŘS vycházet z právní úpravy předběžného opatření obsažené v OSŘ. Podle ustanovení § 75c odst. 3 OSŘ se o návrhu na předběžné opatření rozhoduje bez slyšení účastníků, z čehož vyplývá, že k rozhodnutí o nařízení předběžného opatření se jednání nenařizuje. Z hlediska smyslu tohoto předběžného opatření, kterým je neprodlené zajištění ochrany zájmů nezletilého, o čemž svědčí i 24 hodinová lhůta k rozhodnutí soudu, by nařízení jednání za účelem rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření bylo v rozporu s jeho účelem. Nadto by nařízení jednání bylo s ohledem na časovou lhůtu zjevně nereálné.

Pokud soud návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte vyhoví a předběžné opatření nařídí, má dle ustanovení § 497 odst. 1 ZŘS povinnost zajistit jeho bezodkladný výkon, to je povinnost předat dítě do vhodného prostředí, a to v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci. Způsob, jakým bude výkon rozhodnutí proveden, však musí být vždy ohleduplný k osobě dítěte tak, aby nedošlo k jeho citové

¹⁷⁷ ustanovení § 456 ZŘS.

nebo psychické újmě.¹⁷⁸ Další povinností soudu, který po nařízení předběžného opatření zajistil jeho výkon, je věc neprodleně předat soudu příslušnému k řízení o věci samé dle ustanovení § 467 ZŘS, pokud sám není k tomuto řízení příslušný. Tento soud pak v souladu s ustanovením § 468 odst. 3 ZŘS zahájí i bez návrhu řízení o péči o nezletilého.

5.6.1. Vykonatelnost a doručení usnesení o nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte

Předběžné opatření upravující poměry dítěte je dle ustanovení § 457 ZŘS vykonatelné vydáním. Shodně jako v případě zvláštního předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí jde o speciální právní úpravu vykonatelnosti ve vztahu k OSŘ, která se obsahově shoduje s právní úpravou vykonatelnosti tohoto předběžného opatření účinnou do 31.12.2013. Usnesení o předběžném opatření upravující poměry dítěte je vykonatelné bez ohledu na to, zda bylo doručeno a zda nabylo právní moci, a právě okamžik jeho vykonatelnosti odráží jeho povahu a naléhavost potřeby neprodleného výkonu za účelem řešení svízelné situace, v níž se nezletilé dítě ocitlo.

Citované ustanovení ZŘS kromě vykonatelnosti usnesení zároveň upravuje jeho závaznost, respektive závaznost jeho výroků, kdy stanoví, že jeho výroky jsou závazné pro každého. To v praxi znamená, že výroky takového usnesení zavazují kteroukoliv osobu, a to fyzickou, právnickou, ale i stát bez ohledu na to, zda tato osoba byla či nebyla účastníkem řízení o návrhu na předběžné opatření. Znamená to, že pokud by u sebe měla nezletilé dítě, jehož poměry jsou předběžným opatřením upravovány, osoba, která nebyla účastníkem řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření, je povinna dítě vydat. Při výkonu rozhodnutí pak soud ve spolupráci s příslušnými orgány odejme nezletilé dítě kterékoliv osobě, u které se nachází, a předá je osobě určené, respektive označené v usnesení o nařízení předběžného opatření.¹⁷⁹

Tak jako v případě vykonatelnosti zohledňuje právní úprava charakter či povahu a zejména účel předběžného opatření upravujícího poměry dítěte i v oblasti doručování. Ustanovení § 458 ZŘS obsahuje speciální úpravu doručování usnesení, podle kterého je rozhodnutí účastníkům řízení doručeno až při samotném provádění výkonu. Pokud by

¹⁷⁸ ustanovení § 497 ZŘS.

¹⁷⁹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 463.

účastníci nebyli přítomni výkonu rozhodnutí, je jim rozhodnutí následně doručeno s vyrozuměním o provedeném výkonu rozhodnutí. Toto dodatečné doručení usnesení o nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte provádí soud místně příslušný pro řízení o osvojení nezletilého.¹⁸⁰ Toto určení příslušnosti soudu pro dodatečné doručení usnesení o nařízení předběžného opatření upravujícího poměry nezletilého autorka nepovažuje za příléhavé, neboť postrádá logiku. Jde-li o příslušnost a její změny, jsou v tomto řízení navázány na řízení ve věci samé, proto nevidí důvod, proč by v tomto případě mělo dojít k odchylce. Dle důvodové zprávy by měl dodatečné doručení provádět soud příslušný k řízení o věci samé¹⁸¹, tj. obecný soud nezletilého. Taktéž právní úprava účinná do 31.12.2013 konstruovala příslušnost soudu k dodatečnému doručení rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření dle bydliště nezletilého. Jelikož si autorka neumí vysvětlit, co by mohlo být příčinou změny pojetí příslušnosti soudu v této věci, domnívá se, že pravděpodobně došlo k legislativní chybě, spočívající v záměně či chybném označení zákonného ustanovení, která by však měla být bezodkladně odstraněna technickou novelizací zákona o zvláštních řízeních soudních.

5.7. Trvání předběžného opatření upravujícího poměry dítěte

Doba trvání předběžného opatření upravujícího poměry dítěte je ustanovením § 459 ZŘS zpravidla vymezena jako jednoměsíční, jejíž běh počíná vykonatelností usnesení o nařízení předběžného opatření. Bylo-li však předběžným opatřením nezletilé dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, pak trvá po dobu třech měsíců od vykonatelnosti.¹⁸² V případě tohoto předběžného opatření však ZŘS neobsahuje ustanovení, která by se zabývala počítáním lhůt a pro určení počátku a konce trvání účinků tohoto opatření se užije ustanovení § 57 odst. 2 OSŘ ve spojení s ustanovením § 1 ZŘS. Předběžné opatření upravující poměry dítěte tak trvá ode dne následujícího po dni, kdy se rozhodnutí stalo vykonatelným a zpravidla končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, ve kterém došlo ke skutečnosti určující počátek

¹⁸⁰ ustanovení § 458 ZŘS.

¹⁸¹ Česká republika. Vláda. Sněmovní tisk číslo 931/0. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. [ze dne 27.2.2013]. [online]. 5.3.2013. [cit. 2014-10-10]. Zvláštní část důvodové zprávy, § 452 až 454, s. 184. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>

¹⁸² ustanovení § 459 odst. 1 ZŘS, § 459 odst. 2 věta před středníkem ZŘS.

lhůty, tj. vykonatelnosti. Pokud ale bylo v průběhu trvání předběžného opatření zahájeno řízení o věci samé, pak předběžné opatření trvá do okamžiku, kdy se rozhodnutí, kterým se takové řízení končí, stane vykonatelným, nebo do okamžiku, kdy je předběžné opatření rozhodnutím zrušeno.¹⁸³ Uvedené lhůty trvání předběžného opatření se však nepoužijí tehdy, jestliže pro vedení řízení o věci samé a rozhodnutí v něm není dle jiného právního předpisu dána pravomoc českého soudu. V takovém případě je stanovena zákonem o zvláštních řízeních soudních¹⁸⁴ pouze maximální délka trvání předběžného opatření, a to šest měsíců.

5.7.1. Prodloužení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte

Zákon o zvláštních řízeních soudních zachovává možnost prodloužit dobu trvání předběžného opatření upravujícího poměry dítěte, aniž by se od právní úpravy účinné do 31.12.2013 významným způsobem odlišoval. Autorka je názoru, že část ustanovení § 76a odst. 4 OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013, která se týká prodloužení tohoto předběžného opatření, byla zákonem o zvláštních řízeních soudních převzata a upřesněna.

K prodloužení předběžného opatření může dojít pouze za předpokladu, že v době jeho trvání, tj. před tím, než uplynul jeden měsíc od vykonatelnosti rozhodnutí o předběžném opatření, bylo zahájeno řízení ve věci samé. Tehdy soud může předběžné opatření prodloužit až o jeden měsíc. Přestože ZŘS připouští opakované prodloužování tohoto předběžného opatření, omezuje počet opakovaných prodloužení maximální dobou trvání předběžného opatření, která nesmí přesáhnout šest měsíců od vykonatelnosti předběžného opatření.¹⁸⁵ Tím zpřesňuje právní úpravu účinnou do 31.12.2013.

Nad rámec šestiměsíční lhůty lze předběžné opatření prodloužit zcela výjimečně, pokud „(...) *nebylo z vážných důvodů a objektivních příčin možné v této době skončit důkazní řízení ve věci samé.*“¹⁸⁶ Jelikož vyhovění návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte má vždy za následek zahájení řízení ve věci péče o nezletilého, které zahájí soud příslušný k řízení o věci samé i bez návrhu, nemůže

¹⁸³ ustanovení § 459 odst. 2 věta za středníkem ZŘS.

¹⁸⁴ ustanovení § 461 ZŘS.

¹⁸⁵ ustanovení § 460 odst. 1 ZŘS.

¹⁸⁶ ustanovení § 460 odst. 1 věta druhá ZŘS.

nastat situace, kdy by účinky předběžného opatření z důvodu plynutí času pominuly dříve, než soud řádně a úplně zjistí skutkový stav v rámci důkazního řízení, na jehož podkladě rozhodne o věci samé.¹⁸⁷

5.8. Zánik a zrušení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte

K zániku předběžného opatření upravujícího poměry dítěte dochází uplynutím doby, po kterou předběžné opatření trvá. Jako první se nabízí, že toto zvláštní předběžné opatření zanikne okamžikem uplynutí jednoho měsíce od jeho vykonatelnosti, případně doby, o kterou bylo prodlouženo. Pokud má však výkon zvláštního předběžného opatření následovat bezodkladně po jeho nařízení, což autorka dovozuje z ustanovení § 497 odst. 1 ZŘS, dle něhož „*nařídil-li soud předběžným opatřením, aby nezletilé dítě bylo předáno do vhodného prostředí, zajistí současně jeho bezodkladný výkon*“, a zároveň je soudem, který o návrhu rozhodoval, po provedení výkonu předběžného opatření věc neprodleně předána soudu příslušnému k řízení ve věci péče soudu o nezletilé, který má v případech, kdy bylo nařízeno toto zvláštní předběžné opatření povinnost zahájit i bez návrhu řízení o péči o nezletilého bezodkladně potom, co mu věc byla předána nebo bylo rozhodnuto o jeho příslušnosti, pak se autorka domnívá, že zánik tohoto předběžného opatření bude nejčastěji spojován s okamžikem, kdy soud meritorně rozhodne o věci samé na základě provedeného důkazního řízení.

O zrušení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte rozhodne soud také na návrh, k jehož podání jsou oprávněni podle ustanovení § 462 odst. 1 ZŘS rodiče nezletilého dítěte, dále orgán sociálně-právní ochrany dětí a opatrovník, jmenovaný soudem pro řízení ve věci péče o nezletilého. Přestože zákonodárce podání návrhu na zrušení předběžného opatření konstruuje jako možnost i v případě podání takového návrhu orgánem sociálně-právní ochrany dětí, nelze pomíjet důsledky tohoto předběžného opatření, které způsobuje zásah do rodičovských práv. Proto je v případě OSPOD nutné oprávnění k podání návrhu na zrušení předběžného opatření též vykládat jako povinnost tohoto orgánu podat návrh na zrušení opatření v případě, kdy dojde k takové změně podmínek, jež zakládají úvahu o návratu dítěte do rodiny.¹⁸⁸

¹⁸⁷ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 452.

¹⁸⁸ DAVID, L.; IŠTVÁNEK, F.; JAVŮRKOVÁ, N.; KASÍKOVÁ, M.; LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 330.

Prostým srovnáním současné právní úpravy a právní úpravy účinné do 31.12.2013 lze dospět k závěru, že ZŘS dosavadní právní úpravu aktivně legitimovaných osob k podání návrhu na zrušení předběžného opatření přejímá, ačkoliv byla předmětem kritiky z důvodu nadbytečnosti¹⁸⁹, a rovněž byla zachována možnost podání takového návrhu kdykoliv za trvání předběžného opatření.

O návrhu na zrušení předběžného opatření rozhoduje dle ustanovení § 462 ZŘS soud, který je příslušný k řízení o péči o nezletilého, a to bezodkladně, nejdéle ve lhůtě sedmi dnů. Jedná se o relativně krátkou dobu, v níž soud musí podle autorky práce uvážit, zda došlo k takové změně podmínek prostředí, z něhož bylo nezletilé dítě předběžným opatřením vyňato a které umožňují jeho návrat do původního prostředí, a zároveň je nutno zvažovat, zda zrušení předběžného opatření je v nejlepším zájmu dítěte. Zájem dítěte je i v případě návrhu na zrušení předběžného opatření upravujícího poměry nezletilého dítěte základním imperativem, který však podle mínění autorky nelze vykládat pouze jednostranně. Naopak je nutné jej prezentovat jak ve smyslu dostatku řádné péče, jež má být dítěti poskytována, zajištěním jeho zdravého a příznivého vývoje, ale také ve smyslu zachování a podporování vazby rodiče a dítěte¹⁹⁰. Jestliže však soud shledá, že zde nejsou dány důvody pro zrušení předběžného opatření, pak takový návrh dle ustanovení § 462 odst. 1 ZŘS zamítne. Toto ustanovení ZŘS zároveň navrhovateli umožňuje opětovné podání návrhu na zrušení předběžného opatření, váže jej však na uplynutí lhůty čtrnácti dnů ode dne, kdy zamítavé rozhodnutí nabylo právní moci. Tato časová limitace ale neplatí pro případy, kdy je navrhováno zrušení předběžného opatření z jiných, v zamítnutém návrhu neuvedených důvodů.¹⁹¹

5.9. Opravné prostředky

Obecný výklad k opravným prostředkům byl podán v kapitole 3.13 této práce, proto se v této kapitole autorka zaměří výlučně na aspekty odvolání proti rozhodnutí o předběžném opatření upravujícím poměry dítěte.

¹⁸⁹ srovnej DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 452.

¹⁹⁰ viz náleží Ústavního soudu ze dne 6.9.2011, sp. zn. II ÚS 2546/10.

¹⁹¹ ustanovení § 462 odst. 1 ZŘS.

Stejně jako v případě předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí obsahuje ZŘS zvláštní ustanovení o odvolání proti rozhodnutí o předběžné úpravě poměrů dítěte. Z hlediska stanovení náležitostí a postupu v rámci odvolacího řízení se proto vychází z právní úpravy speciální v ZŘS za současného podpůrného užití ustanovení OSŘ. Podle ustanovení občanského soudního řádu se tak postupuje zejména ohledně vymezení náležitostí odvolání, odvolacího řízení a způsobu rozhodování o odvolání. Smyslem zvláštní právní úpravy, respektive odchylek odvolacího řízení dle ZŘS je zajištění rychlosti řízení, což i k účelu zvláštního předběžného opatření.

Podání odvolání proti rozhodnutí o předběžné úpravě poměrů dítěte brání, aby rozhodnutí nabylo právní moci, a nemá vliv na vykonatelnost usnesení o nařízení předběžného opatření, neboť shodně jako v případech ostatních předběžných opatření je vykonatelné bez ohledu na právní moc. Podání odvolání tak nezbavuje účastníky řízení i další osoby (usnesení je závazné pro každého) povinnosti postupovat v souladu s výroky vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření. Dle ustanovení § 204 odst. 1 OSŘ se odvolání podává ve lhůtě patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení usnesení o nařízení předběžného opatření, přičemž zákon o zvláštních řízeních soudních¹⁹² stanoví pro rozhodování o odvolání lhůtu v délce sedmi dnů ode dne, kdy mu byla věc soudem prvního stupně předložena a soud prvního stupně je k předání věci vázán patnáctidenní lhůtou, počítanou od podání odvolání. Vzhledem k tomu, že usnesení o nařízení zvláštního předběžného opatření je doručováno účastníkům řízení až v okamžiku provádění jeho výkonu, pak o odvolání proti tomuto usnesení musí být odvolacím soudem rozhodováno až poté, co byl jeho výkon započat, tedy v momentě, kdy je nezletilé dítě již umístěno ve vhodném prostředí osoby nebo zařízení, které mu poskytuje řádnou péči a zajišťuje jeho normální vývoj. Autorka považuje právní úpravu doručování usnesení o nařízení předběžného opatření v kontextu s lhůtou, v jejímž rámci musí odvolací soud o odvolání proti tomuto usnesení rozhodnout za přínosnou, neboť tím je akcentován smysl tohoto předběžného opatření, tedy rychlost řešení nepříznivé situace, v níž se nezletilé dítě ocitlo.

Výjimku z uvedeného postupu soudů v rámci odvolacího řízení představuje možnost autoremedury, kterou zakotvuje ustanovení § 464 ZŘS. Autoremedurní rozhodování lze definovat jako zvláštní způsob vyřízení odvolání, kdy spis vedený pro

¹⁹² ustanovení § 465 ZŘS.

řízení, v rámci kterého bylo vydáno odvoláním napadené rozhodnutí, není za účelem rozhodnutí o takovém odvolání předkládán soudu druhého stupně jako soudu odvolacímu, ale rozhodne o něm soud, který napadené rozhodnutí vydal. Možnost autoremedury v případě odvolání proti usnesení o nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte byla převzata z právní úpravy účinné do 31.12.2013, obsažené v ustanovení § 210a OSŘ. Podle současné právní úpravy tak „*usnesení o předběžné úpravě poměrů dítěte může k odvolání změnit přímo soud prvního stupně, pokud odvolání v celém rozsahu vyhoví.*“¹⁹³ Z uvedeného je zřejmé, že pravidla pro užití autoremedury jsou jednoznačná a rozhodování touto formou připadá v úvahu pouze za splnění předpokladu, že soud prvního stupně podanému odvolání zcela vyhoví. Z ustanovení § 465 odst. 1 ZŘS lze pak dovodit, že soud prvního stupně musí vždy uvážit, zda je možné o odvolání rozhodnout autoremedurou, a teprve dospěje-li k závěru, že odvolání nelze zcela vyhovět, předloží věc odvolacímu soudu.

Odvolání proti rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte je shodně jako jiná odvolání proti soudním rozhodnutím podáváno u soudu, který napadené rozhodnutí vydal a obecně je lhůta k jeho podání zachována, jestliže je odvolání před uplynutím odvolací lhůty podáno do podatelny příslušného soudu, případně soudu odvolacího nebo bylo odevzdáno poskytovateli poštovních služeb či bylo podáno ústně do protokolu u nepříslušného soudu. Pokud by však odvolání bylo podáno u nepříslušného soudu jiným způsobem, než ústně do protokolu, pak je lhůta k podání odvolání zachována pouze tehdy, jestliže bylo odvolání nepříslušným soudem dodáno místně příslušnému soudu prvního stupně nebo soudu odvolacímu v rámci odvolací lhůty.¹⁹⁴ Protože se jedná o zákonnou procesní lhůtu, není přípustné její prodloužení. Její případné zmeškání lze prominout na základě žádosti o prominutí zmeškání lhůty, k níž odvolatel zároveň připojí odvolání a uvede důvody, pro které lhůtu zmeškal. Nepodá-li odvolatel takovou žádost, soud odvolání jako opožděné odmítne. Ustanovení § 463 ZŘS obsahuje výjimku z obecného postupu soudů v rámci odvolacího řízení tím, že stanoví: „*bylo-li podáno ve lhůtě odvolání proti rozhodnutí o předběžné úpravě poměrů dítěte soudu příslušnému podle § 467, nemůže*

¹⁹³ ustanovení § 464 ZŘS.

¹⁹⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář.* 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1618.

*být soudem odmítnuto pro opožděnost*¹⁹⁵. Tím dochází k rozšíření podmínek odvolacího řízení tak, že je zachována odvolací lhůta vždy, jestliže je včasné odvolání podáno místně nepřislušného soudu, kterým je však soud místně příslušným k řízení o věci samé, to znamená bez ohledu na to, zda tento soud odvolání postoupil v rámci odvolací lhůty soudu, který napadené rozhodnutí vydal. Shodně byla tato otázka řešena právní úpravou účinnou do 31.12.2013 a její koncepci považuje autorka za účelnou vzhledem k požadavku rychlosti řízení, kterou předběžná úprava poměrů dítěte vyžaduje. Podle autorky totiž nelze možnou záměnu příslušnosti soudu při podání odvolání vyloučit, jestliže v rámci předběžné úpravy poměrů nezletilého dochází zároveň k bezodkladnému zahájení řízení ve věci samé, k jehož vedení je příslušný obecný soud nezletilého podle ustanovení § 467 ZŘS a které se nemusí shodovat s místní příslušností soudu nařizujícího předběžné opatření.

¹⁹⁵ ustanovení § 463 ZŘS.

Závěr

Předběžné opatření představuje institut výjimečný, pro jehož užití je vyžadováno splnění zákonem stanovených podmínek a tuto jedinečnost musí nutně reflektovat i právní úprava řízení o předběžném opatření. Předkládaná diplomová práce poskytuje ucelený přehled o právní úpravě tohoto institutu, kdy za účelem jeho dosažení autorka práce nastudovala příslušné právní předpisy, odborné publikace a časopisecké články, ale zejména značné množství soudní judikatury, jež jako v ostatních případech i v případě předběžného opatření zastává nezastupitelnou roli.

První část diplomové práce prezentuje jednotlivá hlediska řízení o předběžném opatření dle občanského soudního řádu, které se vyznačuje odchylkami od klasického civilního řízení, čímž je realizován záměr mimořádného užití tohoto institutu. Odchylně je upravena například otázka účastenství nebo postupu soudu, shledá-li nedostatky návrhu na nařízení předběžného opatření, a další. Za významnou odchylku a zároveň nutnost považuje autorka povinnost složení jistoty, která se pojí s návrhem na nařízení předběžného opatření dle občanského soudního řádu. Jejím hlavním smyslem je zajištění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy vzniklé i třetím osobám v příčinné souvislosti s nařízeným předběžným opatřením, neboť tato náhrada je poskytována primárně ze složené jistoty. Ovšem nelze pomíjet její úlohu „brzdného mechanismu“, regulujícího četnost návrhů na nařízení předběžného opatření. Jelikož však v minulosti došlo ke snížení částek, které jistotu představují, je otázkou, zda tato úloha nebyla jistotě upřena. Proto by autorka práce považovala za vhodné, aby zákonodárce zvážil možnost zvýšení jistoty alespoň ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli, které vyplývají z podnikatelské činnosti, kde lze obecně předpokládat riziko vzniku vyšší škody, a zabránil tak vývoji předběžného opatření směrem k institutu, který bude běžnou součástí každého civilního řízení. Autorka se v diplomové práci zabývá také obsahem předběžného opatření a rovněž se za pomoci výkladu soudní judikatury vypořádává s tím související problémovou oblastí, která je spatřována v zásahu do práv zaručených Listinou základních práv a svobod, které může nařízení předběžného opatření způsobit.

Úskalí právní úpravy předběžného opatření autorka spatřuje v ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ, dle kterého i usnesení o nařízení předběžného opatření, kterým se

zcela vyhovuje návrhu, nemusí obsahovat odůvodnění. Autorka práce nepovažuje tuto právní konstrukci za zdařilou, neboť má za to, že významným způsobem narušuje právo na spravedlivý proces zakotvené Listinou. Ačkoliv i soudní judikatura vyjádřila požadavek na existenci odůvodnění rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření, které alespoň v hrubých rysech osvětlí důvody, které soud vedly k vyhovění návrhu, nebyla tato potřeba doposud zákonodárcem reflektována. Přestože soudy většinou o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodují s přihlédnutím k rozhodovací praxi soudů vyšších instancí a rozhodnutí o předběžné opatření odůvodňují alespoň v minimálním rozsahu, pokládala by autorka za přínosné sjednocení stavu právního se stavem faktickým. Další nedostatek právní úpravy autorka spatřuje v absenci stanovení lhůty pro rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti rozhodnutí o obecném předběžném opatření, které v samotném důsledku může zmařit účel předběžného opatření. Autorka práce naznačila možné překlenutí tohoto nedostatku za pomoci teleologického výkladu ustanovení o předběžném opatření, *de lege ferenda* by považovala za vhodnější rozhodování odvolacího soudu časově omezit, jako je tomu v případech zvláštních předběžných opatření.

Těm je věnována zbývající část diplomové práce. Předběžná opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí a upravující poměry dítěte byla s účinností od 1.1.2014 vyčleněna do samostatného zákona o zvláštních řízeních soudních. Změny, které ZŘS pro oblast předběžných opatření přinesl, autorka nastínila s využitím metody komparace, přičemž se je pokusila zhodnotit z hlediska jejich přínosu. Autorka hodnotí jako přínosnou změnu týkající se aktivně legitimovaných osob k podání návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, změnu místní příslušnosti soudu a zejména opuštění konceptu vázanosti tohoto předběžného opatření na návrh na zahájení řízení ve věci samé, neboť tím došlo k reflexi aktuálnosti problematiky domácího násilí a vyzdvižení akutnosti jeho řešení. Naopak nedostatek spatřuje v nedostatečném vymezení pojmu „domácí násilí“, který je pro rozhodnutí o návrhu zcela klíčový. Soud tak stále nedisponuje, s výjimkou obecných charakteristik domácího násilí, žádným vodítkem, dle něhož by bylo možné považovat násilné jednání agresora za nesnesitelné, tedy za projev domácího násilí. Dle autorky by bylo prospěšné, aby na tuto slabinu reagovala již hmotněprávní úprava domácího násilí obsažená v NOZ, nikoliv až judikatura Nejvyššího soudu ČR či soudu Ústavního.

Jde-li o předběžná opatření, kterými jsou upravovány poměry dítěte, účinnou právní úpravu lze obecně hodnotit jako zpřesňující, jako je tomu například u aktivní legitimace k podání návrhu, a obecně reflektující úpravu NOZ. Prioritou nadále zůstává zájem dítěte a rychlé řešení naléhavé situace, v níž se dítě ocitlo. Její zápornou stránku však autorka spatřuje zejména v postupu soudu, který návrh stížený vadami, jež brání rozhodnutí o něm, bez dalšího odmítne, což považuje za zcela v rozporu se smyslem právní úpravy předběžného opatření upravujícího poměry dítěte. Technickou novelu ZŘS dle názoru autorky vyžaduje ustanovení § 458 věta druhá ZŘS, jehož znění považuje za nelogické a které neodpovídá vládnímu návrhu zákona a ani právní úpravě tohoto předběžného opatření ve znění účinném do 31.12.2013.

S přihlédnutím k výše uvedenému autorka pokládá právní úpravu institutu předběžného opatření za relativně ucelenou, což je jistě výsledkem i jeho dlouhého působení na poli civilního procesu, jelikož zavedení tohoto institutu do civilního řízení se pojí se samotným přijetím občanského soudního řádu, který nabyl účinnosti dne 1.4.1964. Nastíněné nedostatky právní úpravy předběžného opatření dle OSŘ jsou většinou odstraňovány za pomoci soudní judikatury, která však není ze strany odborné veřejnosti vždy kladně přijímána. Jde-li o tzv. zvláštní předběžná opatření, důvodem jejich vyčlenění z OSŘ byla existence řady výjimek z právní úpravy předběžného opatření obsažené v OSŘ, které měly být odstraněny právě přijetím ZŘS. Jelikož právní úprava těchto zvláštních předběžných opatření byla do značné míry převzata z OSŘ účinného do 31.12.2013 a zároveň ustanovení § 1 ZŘS zakotvuje podpůrné užití OSŘ, může být předmětem diskuze, nakolik se podařilo právní úpravu zvláštních předběžných opatření zprůhlednit a zda bylo nutné je vyčlenit do zvláštního zákona, o čemž autorka pochybuje. To však ukáže až samotná soudní praxe.

Seznam zkratek

a.n. – a následující

Listina - Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

nezletilec, nezletilý – nezletilé dítě

obecné předběžné opatření – předběžné opatření dle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSŘ, občanský soudní řád – zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

SOP – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

sp.zn. – spisová značka

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Úmluva – Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o policii – zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

ZOSP – zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

ZŘS, zákon o zvláštních řízeních soudních – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Seznam literatury a použitých pramenů

Monografie

DAVID, Ludvík; IŠTVÁNEK, František; JAVŮRKOVÁ, Naděžda; KASÍKOVÁ, Martina; LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář.* 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář.* 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. 1776 s. ISBN 978-80-7400-107-9.

JIRSA, Jaromír, TREBATICKÝ, Peter, KORBEL, František a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha : Havlíček Brain Team, 2014. 515 s. ISBN 978-80-87109-39-7.

RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva.* 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 1999. 227 s. ISBN 80-7179-182-2.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář.* 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013. 1422 s. ISBN 978-80-7400-506-0.

SVODOBA, Karel. *Nové instituty českého civilního procesu.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. 248 s. ISBN 978-80-7357-722-3.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice.* 6. aktualiz. vyd. Praha : Linde. 2011. 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0.

WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. První část – řízení nalézací.* Praha : Linde, 2014. 624 s. ISBN 978-80-7201-940-3.

Odborné články

ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžné opatření ve věcech domácího násilí.* Právní rádce, 2009, 1/2009

ČUHELOVÁ, Kateřina. *Kdy počíná a jak dlouho trvá předběžné opatření podle § 76b odst. 3 OSŘ*. Právní rozhledy, 2011, 20/2011

GRYGAR, Jiří. *Předběžná opatření a vybrané problémové okruhy*. Jurisprudence, 2012, 4/2012

JIRSA, Jaromír. *Předběžné opatření – účelná i zneužitelná zbraň*. Právní fórum, 2009, 9/2009

KOČOVÁ, Klára. *Domácí násilí a tzv. vykázaní – nový institut právního řádu ČR*. Bulletin advokacie, 2007, 10/2007

LAVICKÝ, Petr. *Odivodňování usnesení v civilním řízení*. Právní fórum, 2009, 1/2009

PEJŠEK, Vít. *Předběžné opatření*. Právní rádce, 2006, 3/2006

ŠABATA, Karel. *K trvání předběžného opatření podle § 76b o.s.ř.* Soudce, 2013, 1/2013

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29.12.1994, sp. zn. 14 Co 847/94. Právní rozhledy, 1996, 9/1996

Internetové zdroje

ČUHELOVÁ, Kateřina, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekodifikací soukromého práva*. Právní rozhledy [online]. 2013. [cit. 2014-10-12]. Dostupné z WWW: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8659/ochrana-proti-domacimu-nasili-v-kontextu-harmonizace-pravni-upravy-civilniho-procesu-s-rekodifikaci-soukromeho-prava.aspx>

KORNEL, Martin. *Některé problematické aspekty principu nejlepšího zájmu dítěte*. Právní rozhledy [online]. 2013. [cit. 2014-10-14]. Dostupné z WWW: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_8658/nektere-problematicke-aspekty-principu-nejlepsiho-zajmu-ditete.aspx>

RŮŽIČKOVÁ, Lenka. *Rekodifikační novela občanského soudního řádu*. Rekodifikační novinky [online]. 2013. [cit. 2014-09-24]. Dostupné z WWW:

<http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/rekodifikacni_news_cz_2013_08.pdf>

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2014-10-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=104&r=1991>>

Zařízení Klokánek [online]. [cit. 2014-10-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.fod.cz/o-nas>>

Právní předpisy

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

Ústavní soud ČR

nález ze dne 19.1.2010, sp. zn. Pl. ÚS 16/09, publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 8/2010. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

nález ze dne 28.1.2009, sp. zn. III. ÚS 635/06, publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 15/2009. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

nález ze dne 20.6.1995, sp. zn. III. ÚS 84/94, publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 34/1995. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

nález ze dne 31.1.2002, sp. zn. III. ÚS 532/01, publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 10/2002. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

nález ze dne 5.11.2002, sp. zn. II. ÚS 343/02, publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 140/2002. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

nález ze dne 10.11.1998, sp. zn. II. ÚS 221/98, publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 158/1999. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

nález ze dne 6.9.2011, sp. zn. II. ÚS 2546/10, publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 150/2011. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení ze dne 26.2.2008, sp.zn. I. ÚS 2300/07, dostupné na www.nalus.usoud.cz.

usnesení ze dne 8.3.2002, sp.zn. I. ÚS 1730/10, dostupné na www.nalus.usoud.cz.

usnesení ze dne 27.6.2007, sp. zn. III. ÚS 937/06, dostupné na www.nalus.usoud.cz.

usnesení ze dne 15.1.2007, sp. zn. I. ÚS 720/2006, dostupné na www.nalus.usoud.cz.

usnesení ze dne 21.4.2009, sp. zn. II. ÚS 3069/08, dostupné na www.nalus.usoud.cz.

usnesení ze dne 21.10.1998, sp. zn. III. ÚS 119/98, dostupné na www.nalus.usoud.cz.

usnesení ze dne 18.12.2002, sp. zn. III. ÚS 636/2002, dostupné na www.nalus.usoud.cz.

usnesení ze dne 20.3.2006, sp. zn. IV. ÚS 307/05, dostupné na www.nalus.usoud.cz.

usnesení ze dne 20.8.2004, sp. zn. III. ÚS 459/03, dostupné na www.nalus.usoud.cz.

Nejvyšší soud ČR

rozsudek ze dne 30.8.2012, sp. zn. 21 Cdo 1708/2011, dostupné na www.nsoud.cz.

rozsudek ze dne 29.11.2012, sp. zn. 23 Cdo 2416/2012, dostupné na www.nsoud.cz.

rozsudek ze dne 30.10.2012, sp. zn. 23 Cdo 4127/2010, dostupné na www.nsoud.cz.

rozsudek ze dne 16.9.1966, sp. zn. 5 Cz 77/66, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod č. 17/1967. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Rozsudek ze dne 29.11.2012, sp. zn. 23 Cdo 2416/2012. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

stanovisko Rc 63/2007 ze dne 13.6.2007, sp. zn. Cpjn 19/2006, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod č. 63/2007. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení ze dne 31.10.2001, sp. zn. 25 Cdo 1017/2001. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení ze dne 23.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 841/2007, dostupné na www.nsoud.cz.

usnesení ze dne 8.6.2011, sp. zn. 28 Cdo 800/2011, dostupné na www.nsoud.cz.

usnesení ze dne 24.11.2009, sp. zn. 20 Cdo 4282/2007, dostupné na www.nsoud.cz.

usnesení ze dne 27.5.2010, sp. zn. 20 Cdo 2193/2008, dostupné na www.nsoud.cz.

usnesení ze dne 21.1.2005, sp. zn. 20 Cdo 2647/2003, dostupné na www.nsoud.cz.

usnesení ze dne 25.11.1998, sp. zn. 25 Cdo 1847/98. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení ze dne 25.1.2011, sp. zn. 25 Cdo 2846/2008, dostupné na www.nsoud.cz.

usnesení ze dne 23.9.2008, sp. zn. 29 Cdo 3137/2007, dostupné na www.nsoud.cz.

usnesení ze dne 15.11.2012, sp. zn. 28 Cdo 2596/2012, dostupné na www.nsoud.cz.

usnesení ze dne 22.2.2005, sp. zn. 25 Cdo 1797/2003, dostupné na www.nsoud.cz.

Nejvyšší správní soud

usnesení ze dne 16.9.2008, sp. zn. Konf 41/2008, publikováno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod č. 1933/2009. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Vrchní soudy

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16.6.1995, sp. zn. 3 Cmo 1592/94. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21.3.2000, sp. zn. 7 Cmo 237/2000. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30.10.2001, sp. zn. 7 Cmo 649/2001. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.7.1998, sp. zn. 3 Cmo 50/98. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9.8.1993, sp. zn. 3 Cmo 234/93, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod č. 55/1994. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12.6.1995, sp. zn. 3 Cmo 1446/94, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS pod č. 51/1996. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Krajské soudy

usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26.8.1994, sp. zn. 13 Co 651/94. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30.8.2012, sp. zn. 19 Co 435/2012. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 26.3.1996, sp. zn. 9 Co 74/96. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7.8.2012, sp. zn. 19 Co 372/2012. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 28.5.2012, sp. zn. 32 Co 297/2012. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR.

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Česká republika. Vláda. Sněmovní tisk číslo 931/0. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. [ze dne 27.2.2013]. [online]. 5.3.2013. [cit. 2014-10-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>

Resumé

Diplomová práce se zabývá jedním ze zajišťovacích institutů občanského práva procesního, který poskytuje dočasnou úpravu poměrů účastníků řízení nebo zajišťuje možnost realizace výkonu rozhodnutí. Cílem práce je poskytnout ucelený přehled právní úpravy předběžného opatření v civilním řízení, které je využíváno v situacích, jež vyžadují okamžité řešení ve smyslu zajištění práv a nelze vyčkávat až do rozhodnutí ve věci samé. Práce je členěna do pěti kapitol.

V první kapitole se autorka věnuje institutu předběžného opatření obecně, rozlišení předběžných opatření na předběžná opatření obecná a tzv. zvláštní. Závěr této kapitoly je věnován podstatě předběžného opatření, kterou je předběžná a pouze dočasná úprava poměrů mezi účastníky. Druhá kapitola se stručně zabývá vývojem institutu předběžného opatření.

Třetí, zásadní kapitola práce je zaměřena na tzv. obecné předběžné opatření. Je strukturována s respektováním uspořádání právní úpravy obsažené v občanském soudním řádu. Člení se na třináct podkapitol. Prvních sedm podkapitol se zabývá jednotlivými předpoklady řízení o předběžném opatření. Osmá podkapitola pojednává o nařízeních a náležitostech rozhodnutí o předběžném opatření. Další podkapitola je věnována povinnostem, které lze předběžným opatřením uložit. Zde se také autorka zabývala i následky, které s sebou nese nesplnění uložených povinností. Devátá a desátá podkapitola se zabývá trváním a důvody ukončení trvání účinků předběžného opatření. Další podkapitoly jsou věnovány zajištění náhrady škody způsobené předběžným opatřením a opravným prostředkům.

Čtvrtá a pátá kapitola diplomové práce se zabývá předběžnými opatřeními, která byla s účinností od 1.1.2014 vyčleněna z občanského soudního řádu do zákona o zvláštních řízeních soudních. Pro tyto kapitoly autorka práce zvolila téměř identické členění. V jejich úvodu se zabývala změnami, které u předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí a předběžného opatření upravujícího poměry dítěte nastaly v důsledku přijetí zákona o zvláštních řízeních soudních a pokusila se zhodnotit jejich přínos. Zbývající části těchto kapitol se soustředí na jednotlivá hlediska řízení o návrhu na nařízení či vydání předběžného opatření a jejich případné problematické oblasti, ke kterým autorka práce podává své úvahy k jejich řešení.

Abstract

This thesis revolves around one of the secure institutions of the Czech civil procedural law which provides the settlement of legal relations on a temporary basis or ensures the possibility of realization of an execution of judgement. The goal of this thesis is to demonstrate a complete summary of Czech legal regulation of a preliminary ruling in a civil proceedings, which can be used in situations that renders immediate solutions necessary and is impossible to hold back until the decision on merits. The thesis is composed of five chapters.

The first chapter explicates the preliminary ruling as the civil procedural law institute and demonstrates the various types of preliminary ruling. The conclusion of this chapter highlights the legal nature of this institute which includes preliminary and temporal settlement of a legal relations between parties to an action. The second chapter briefly outlines the history of the preliminary ruling in Czech legislation.

Chapter three, the most important part of the thesis, is concerned with the general preliminary ruling. The structure of this chapter respects the system of a legal provisions contained in Civil Procedure Rules. The third chapter is subdivided into thirteen subchapters. The first seven subchapters illustrates preconditions of a civil procedure of a preliminary ruling. The eighth subchapter deals with the order and requirements of a preliminary ruling judicial decision. The following subchapter is about duties that the preliminary ruling judgement can impose and also points out the legal consequences of their failure. The ninth and tenth subchapters are concerned with the duration of preliminary ruling and the reasons of its termination. The last two subchapters relate to compensation for damage caused by preliminary ruling and remedial measures at least.

The fourth and fifth chapters characterise types of preliminary ruling, as a preliminary ruling that is used in a case of domestic violence and subsequently if a minor child is without ordinary care or in serious danger to life, which are from the 2014 primary regulations by a Special judicial proceedings Act. These chapters are composed almost identically. The introduction of these chapters is begin with comparison of legal regulations before and after the special judicial proceedings Act came into effect and the author then attempts to sum up benefits of changes of

legislation. The last part of the chapters concentrate on points of view of procedure of these special preliminary rulings and point out their eventual contentious areas including the author's thoughts on their solutions.

Klíčová slova a název práce v anglickém jazyce

Předběžné opatření

Soud

Dočasnost

Preliminary ruling

Court

Temporariness

Název práce v anglickém jazyce

Preliminary ruling in civil proceedings